

وزارت معارف

جغرافیه

صنف ۸

جغرافیه صنف ۸

سرود ملی

دا عزت د هر افغان دی
هر بچی یې قهرمان دی
د بلوڅو د ازبکو
د ترکمنو د تاجکو
پامیریان، نورستانیان
هم ایماق، هم پشه یان
لکه لمر پر شنه آسمان
لکه زره وي جاویدان
وایو الله اکبر وایو الله اکبر

دا وطن افغانستان دی
کور د سولې کور د تورې
دا وطن د ټولو کور دی
د پښتون او هزاره وو
ورسره عرب، گوجر دي
براهوي دي، قزلباش دي
دا هېواد به تل ځلیري
په سینه کې د آسیا به
نوم د حق مودی رهبر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وزارت معارف

جغرافیه

صنف هشتم

سال چاپ: ۱۳۹۹ هـ.ش

مشخصات کتاب

مضمون: جغرافیه

مؤلفان: گروه مؤلفان کتاب‌های درسی دیپارتمنت جغرافیة نصاب تعلیمی

ویراستاران: اعضای دیپارتمنت ویراستاری و ایدیت زبان دری

صنف: هشتم

زبان متن: دری

انکشاف‌دهنده: ریاست عمومی انکشاف نصاب تعلیمی و تألیف کتب درسی

ناشر: ریاست ارتباط و آگاهی عامه وزارت معارف

سال چاپ: ۱۳۹۹ هجری شمسی

ایمیل آدرس: curriculum@moe.gov.af

حق طبع، توزیع و فروش کتاب‌های درسی برای وزارت معارف جمهوری اسلامی افغانستان محفوظ است. خرید و فروش آن در بازار ممنوع بوده و با متخلفان برخورد قانونی صورت می‌گیرد.

پیام وزیر معارف

اقراً باسم ربک

سپاس و حمد بیکران آفریدگار یکتایی را که بر ما هستی بخشید و ما را از نعمت بزرگ خواندن و نوشتن برخوردار ساخت، و درود بی پایان بر رسول خاتم - حضرت محمد مصطفی ﷺ که نخستین پیام الهی بر ایشان «خواندن» است.

چنانچه بر همه گان هویدا است، سال ۱۳۹۷ خورشیدی، به نام سال معارف مسمی گردید. بدین ملحوظ نظام تعلیم و تربیت در کشور عزیز ما شاهد تحولات و تغییرات بنیادینی در عرصه های مختلف خواهد بود؛ معلم، متعلم، کتاب، مکتب، اداره و شوراهای والدین، از عناصر شش گانه و اساسی نظام معارف افغانستان به شمار می روند که در توسعه و انکشاف آموزش و پرورش کشور نقش مهمی را ایفا می نمایند. در چنین برهه سرنوشت ساز، رهبری و خانواده بزرگ معارف افغانستان، متعهد به ایجاد تحول بنیادی در روند رشد و توسعه نظام معاصر تعلیم و تربیت کشور می باشد.

از همین رو، اصلاح و انکشاف نصاب تعلیمی از اولویت های مهم وزارت معارف پنداشته می شود. در همین راستا، توجه به کیفیت، محتوا و فرایند توزیع کتاب های درسی در مکاتب، مدارس و سایر نهادهای تعلیمی دولتی و خصوصی در صدر برنامه های وزارت معارف قرار دارد. ما باور داریم، بدون داشتن کتاب درسی باکیفیت، به اهداف پایدار تعلیمی در کشور دست نخواهیم یافت.

برای دستیابی به اهداف ذکر شده و نیل به یک نظام آموزشی کارآمد، از آموزگاران و مدرسان دلسوز و مدیران فرهیخته به عنوان تربیت کننده گان نسل آینده، در سراسر کشور احترامانه تقاضا می گردد تا در روند آموزش این کتاب درسی و انتقال محتوای آن به فرزندان عزیز ما، از هیچ نوع تلاشی دریغ نورزیده و در تربیت و پرورش نسل فعال و آگاه با ارزش های دینی، ملی و تفکر انتقادی بکوشند. هر روز علاوه بر تجدید تعهد و حس مسؤولیت پذیری، با این نیت تدریس را آغاز کنند، که در آینده نزدیک شاگردان عزیز، شهروندان مؤثر، متمدن و معماران افغانستان توسعه یافته و شکوفا خواهند شد.

همچنین از دانش آموزان خوب و دوست داشتنی به مثابه ارزشمندترین سرمایه های فردای کشور می خواهیم تا از فرصت ها غافل نبوده و در کمال ادب، احترام و البته کنجکاوی علمی از درس معلمان گرامی استفاده بهتر کنند و خوشه چین دانش و علم استادان گرامی خود باشند.

در پایان، از تمام کارشناسان آموزشی، دانشمندان تعلیم و تربیت و همکاران فنی بخش نصاب تعلیمی کشور که در تهیه و تدوین این کتاب درسی مجدانه شبانه روز تلاش نمودند، ابراز قدردانی کرده و از بارگاه الهی برای آن ها در این راه مقدس و انسان ساز موفقیت استدعا دارم. با آرزوی دستیابی به یک نظام معارف معیاری و توسعه یافته، و نیل به یک افغانستان آباد و مرفعی دارای شهروندان آزاد، آگاه و مرفه.

دکتور محمد میرویس بلخی

وزیر معارف

شماره	فهرست مطالب	صفحه
۱-	فصل اول.....	۱
۲-	اهداف فصل.....	۲
۳-	درس اول: با قاره اروپا آشنا شوید.....	۳
۴-	درس دوم: در مورد جغرافیای طبیعی اروپا چه می دانید.....	۵
۵-	کوه های قاره اروپا.....	۵
۶-	درس سوم: دریاها.....	۷
۷-	درس چهارم: در مورد جهیل های اروپا چه می دانید؟.....	۱۱
۸-	درس پنجم: در مورد بحیره های اروپا چه می دانید؟.....	۱۳
۹-	درس ششم: راجع به خلیج های اروپا چه می دانید؟.....	۱۵
۱۰-	درس هفتم: اقلیم اروپا چگونه است؟.....	۱۷
۱۱-	درس هشتم: در مورد جغرافیة سیاسی اروپا چه می دانید؟.....	۲۱
۱۲-	درس نهم: در مورد جغرافیای بشری اروپا چه می دانید؟.....	۲۵
۱۳-	درس دهم: در مورد نژاد و زبان اروپا چه می دانید؟.....	۲۹
۱۴-	درس یازدهم: راجع به دین و مذهب اروپا چه می دانید؟.....	۳۳
۱۵-	درس دوازدهم: در مورد جغرافیای اقتصادی اروپا چه می دانید؟.....	۳۵
۱۶-	درس سیزدهم: از معادن و صنایع اروپا چه می دانید؟.....	۳۹
۱۷-	درس چهاردهم: راجع به ترانسپورت براعظم اروپا چه می دانید؟.....	۴۳
۱۸-	درس پانزدهم: خطوط هوایی.....	۴۵
۱۹-	فصل دوم.....	۵۰
۲۰-	اهداف فصل.....	۵۰

درس شانزدهم: در مورد موقعیت جغرافیایی براعظم امریکا چه می دانید؟.....	۵۱	۲۱-
درس هفدهم: در مورد کشف براعظم امریکا چه می دانید؟.....	۵۳	۲۲-
جغرافیة طبیعی.....	۵۳	۲۳-
درس هژدهم: راجع به کوه‌های امریکا چه می دانید؟.....	۵۵	۲۴-
درس نوزدهم: راجع به دریا‌های امریکا چه می دانید؟.....	۵۹	۲۵-
درس بیستم: دریا‌های امریکای جنوبی.....	۶۳	۲۶-
درس بیست و یکم: راجع به جهیل‌های امریکا چه می دانید؟.....	۶۵	۲۷-
درس بیست و دوم: راجع به بحیره‌های امریکا چه می دانید؟.....	۶۹	۲۸-
درس بیست و سوم: راجع به خلیج‌های قاره امریکا چه می دانید؟.....	۷۱	۲۹-
درس بیست و چهارم: خلیج‌های امریکای جنوبی.....	۷۳	۳۰-
درس بیست و پنجم: راجع به اقلیم قاره امریکا چه می دانید؟.....	۷۵	۳۱-
درس بیست و ششم: راجع به جغرافیای سیاسی امریکا چه می دانید؟.....	۷۹	۳۲-
درس بیست و هفتم: در مورد جغرافیای بشری قاره امریکا چه می دانید؟.....	۸۱	۳۳-
الف نژاد و زبان.....	۸۱	۳۴-
درس بیست و هشتم - ب. در مورد نفوس و مذاهب امریکا چه می دانید؟.....	۸۵	۳۵-
درس بیست و نهم - در مورد جغرافیای اقتصادی امریکا چه می دانید؟.....	۸۷	۳۶-
درس سی ام: امریکای لاتین.....	۹۱	۳۷-
درس سی و یکم: راجع به جغرافیای مواصلاتی امریکا چه می دانید؟.....	۹۵	۳۸-
امریکای شمالی.....	۹۵	۳۹-
درس سی و دوم: امریکای جنوبی.....	۹۹	۴۰-
اصطلاحات جغرافیایی.....	۱۰۵	۴۱-

فصل اوّل

اروپا

در این فصل می خوانیم:

با جغرافیای اروپا آشنا شوید

۱۰۱ موقعیت و حدود اربعه

۲,۱ جغرافیای طبیعی

الف) کوه‌ها

ب) دریاها

ج) جهیل‌ها

د) بحیره‌ها

هـ) خلیج‌ها

و) اقلیم

۳,۱ جغرافیای سیاسی

۴,۱ جغرافیای بشری

۵,۱ جغرافیای اقتصادی

۶,۱ جغرافیای مواصلاتی

اهداف فصل

شاگردان عزیز! با اهداف علمی این فصل آشنا شوید:

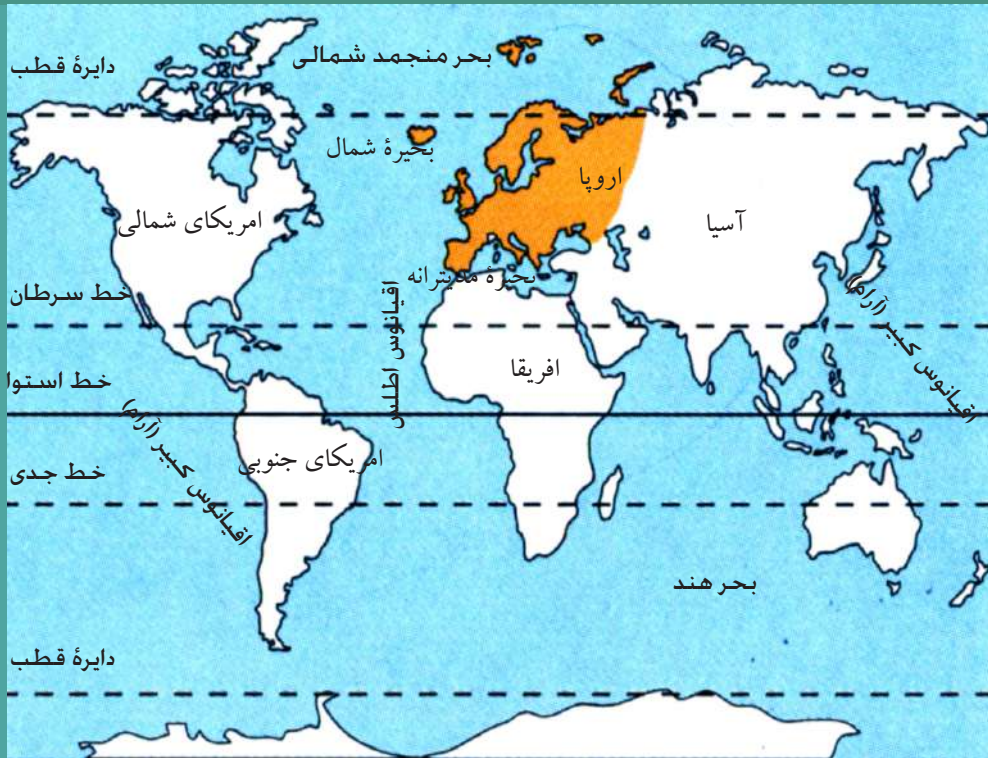
- آشنایی با موقعیت جغرافیایی قاره اروپا؛
- آشنایی با مهمترین کوهها در قاره اروپا؛
- آشنایی با مهمترین دریاها در قاره اروپا؛
- آشنایی با مهمترین جهیلها و بحیرهها در قاره اروپا؛
- آشنایی با خلیجها در قاره اروپا؛
- آشنایی با اقلیم قاره اروپا؛
- آشنایی با جغرافیای سیاسی اروپا؛
- آشنایی با جغرافیای بشری براعظم اروپا (نفوس، نژاد، زبان و مذهب)؛
- آشنایی با جغرافیای اقتصادی براعظم اروپا (زراعت، صنعت، تجارت)؛
- آشنایی با جغرافیای مواصلاتی اروپا (حمل و نقل زمینی، بحری و هوایی)؛

شاگردان عزیز می توانند انجام دهند:

- ترسیم نقشه براعظم اروپا و تشخیص سرحدات سیاسی؛
- تشخیص مهمترین کوهها و دریاها روی نقشه اروپا؛
- تشخیص واحدهای سیاسی در براعظم اروپا؛
- تعیین مهمترین تولیدات زراعتی روی نقشه اروپا؛
- تعیین مهمترین معدنها روی نقشه اروپا؛
- تعیین مهمترین بنادر روی نقشه اروپا؛

با قاره اروپا آشنا شوید

موقعیت جغرافیایی اروپا

به نقشه بالا دقت کنید. اروپا توسط کدام بحیره‌ها و اقیانوس‌ها محدود می‌شود؟

حدود و موقعیت جغرافیایی

اروپا یکی از کوچکترین قاره‌های جهان است که در منطقه معتدله شمالی قرار گرفته است. این قاره از طرف شمال محدود است به اقیانوس منجمد شمالی، از جنوب به بحیره مدیترانه، از شرق به قاره بزرگ و وسیع آسیا که توسط کوه‌های اورال، دریای اورال، بحیره کسپین، کوه‌های قفقاز و بحیره سیاه از اروپا جدا شده است و از غرب محدود است به اقیانوس اطلس. (به نقشه صفحه پنجم مراجعه کنید)

آیا قاره اروپا خشکه جداگانه است؟

اروپا را می‌توان دنباله قاره بزرگ و وسیع آسیا دانست و به همین جهت برخی از جغرافیه دانان قاره آسیا و اروپا را یک قاره دانسته و آن را به نام یوریشیا نامیده‌اند.

مساحت اروپا ۱۰ میلیون کیلومتر مربع و تعداد نفوس آن در سال ۲۰۰۶م. به بیش از ۷۳۲ میلیون نفر می‌رسید و بعضی کشورهای مهم صنعتی جهان در این براعظم موقعیت دارند. در قاره اروپا چند شبه‌جزیره وجود دارد؟ آیا می‌توانید آن‌ها را روی نقشه پیدا کنید و نام

بگیرید؟

در نقشه مقابل شبه جزیره های اروپا را می بینید.

نقشه شبه جزایر اروپا

قاره اروپا به نسبت وجود بریده گی های ساحلی و بحیره ها و خلیج های متعددی که در داخل خاک پیش رفته است، شبه جزیره های زیادی را به وجود آورده که ما در اینجا از بهترین آن ها نام می بریم.

شبه جزیره اسکندیناویا که شامل کشورهای سویدن و ناروی می باشد.

شبه جزیره بالکان که شامل کشورهای آلبانیا، بلغاریا، بوسنی و هرزگونی، صربستان، کرواسی و مونتینگرو می باشد.

شبه جزیره ایبری که شامل کشورهای اسپانیا و پرتگال می باشد.

شبه جزیره اپنین که در آن کشور ایتالیا واقع است.

فعالیت داخل صنف

شاگردان در صنف تحت راهنمایی معلم محترم به گروه ها تقسیم شوند. هر گروه روی مطلب عمده درس باهم بحث و گفتگو کنند و نتیجه را پیش روی صنف ارائه دارند. از روی نقشه بالا، نام شبه جزیره های اروپا را در کتابچه های تان بنویسید.

سؤال ها

- ۱- منظور از یوریشیا چیست؟
- ۲- قاره اروپا در کدام منطقه جغرافیایی قرار گرفته است؟
- ۳- کدام کوه ها به عنوان مرز طبیعی بین آسیا و اروپا در نظر گرفته شده است؟

فعالیت خارج صنف

نقشه سفید بدون نوشته اروپا را ترسیم کنید و در آن موقعیت جغرافیایی، حدود اربعه و سه شبه جزیره اروپا را مشخص سازید و در ساعت آینده درسی جغرافیه پیش روی صنف ارائه دارید.

در مورد جغرافیای طبیعی اروپا چه می دانید؟

به نقشه طبیعی اروپا نگاه کنید و بگویید که کوه‌ها بیش‌تر در کدام قسمت اروپا موقعیت دارد؟

کوه‌های اروپا

اروپا از لحاظ عوارض طبیعی چگونه سرزمینی است؟

قاره اروپا با وجود کمی وسعت از لحاظ داشتن عوارض مختلف جغرافیایی نسبت به مساحت خود و از حیث بریده‌گی‌ها و سواحل از تمام قطعات دنیا بیشتر به آب راه دارد. در قاره اروپا از بیابان‌ها و صحراهای بی‌آب و علف‌خبری نیست؛ ولی در عوض اکثر ممالک آنرا سلسله کوه‌های کوچک و بزرگ پوشانیده‌اند که بعضی از آنها متعلق به دوران اول زمین‌شناسی‌اند.

- در مناطق شمالی اروپا کوه‌ها از نظر زمین‌شناسی فرسوده و قدیمی بوده، ارتفاع آنها کم است و دارای قله‌های گنبدی شکل هستند؛ در این مناطق همچنین جلگه‌های پهناور و جهیل بسیار دیده می‌شود. به این منطقه‌یی از اروپا که در یک دوره بسیار طولانی فرسایش یافته، بلندی‌های آن از بین برده شده و ناهمواری‌های کمتر در آن به وجود آمده است، از نظر زمین‌شناسی اروپای قدیمی گفته می‌شود؛ مثل سلسله‌های ماسیف سانترال (Massif central) در فرانسه که به کوه‌های پیر معروف‌اند.

• در مناطق جنوبی اروپا چین خورده گی ها و رشته کوه های بلند دیده می شود. در این منطقه قله های نوک تیز و پوشیده از برف و یخ استند و دامنه کوه ها اغلب دارای نشیب های تند است. سلسله کوه های آلپ و پیرنه در این منطقه قرار دارند و در میان این کوهستان ها آبشار های فراوان و دریا های پر آب وجود دارد. بر روی این دریا ها دستگاه های بزرگ برق احداث شده است که از نیروی آن ها در صنعت و از آب آن ها در زراعت استفاده می شود. به منطقه جنوبی اروپا که در آن چین خورده گی ها و سلسله کوه های بلند وجود دارد و آتش فشان و زلزله نیز در آن اتفاق می افتد، اروپای جوان می گویند.

ناهمواری های جوان با قله های نوک تیز آلپ

ناهمواری های فرسوده و پیر اروپا

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه ها تقسیم شوند. هر گروه در مورد نکات عمده درس با هم بحث و گفتگو کنند و نتیجه را نماینده شان پیش روی صنف ارائه دارد.

سؤال ها

- ۱- سلسله کوه های آلپ و پیرنه در کدام منطقه اروپا موقعیت دارند؟
- ۲- دستگاه های بزرگ برق در کدام رشته کوه های اروپا احداث شده اند؟
- ۳- چرا اروپا بیابان ندارد؟

فعالیت خارج از صنف

نقشه بدون نام اروپا را کاپی کرده، در آن نام دو سلسله کوه، یک اقیانوس و یک آبنا را که با علامت سؤال مشخص شده است، بنویسید.

محاسبه به متر

نقشه دریاهای اروپا

از دریاهای قاره اروپا چه استفاده می‌شود؟

قاره اروپا در منطقه معتدله شمالی موقعیت دارد و دارای بارنده گی زیاد است؛ بنابراین در این قاره دریاهای متعددی جاری است که بیشتر دریاهای شرقی اروپا از فلات والدائی در غرب روسیه سرچشمه می‌گیرند. دریاهایی که در اروپای مرکزی جریان دارند از سلسله کوه‌های آلپ سرچشمه می‌گیرند و به سبب اینکه وسعت ممالک اروپا کم است قبل از اینکه این

دریاها با هم یکجا شوند، به بحیره‌ها می‌ریزند و تنها در اروپای شرقی است که به سبب وسعت زمین‌های آن، دریاها طویل تراند. بعضی از دریاها یا در بحیره مدیترانه در جنوب اروپا می‌ریزند؛ مانند: دریای تیسر و پو در ایتالیا، یا به حوزه اقیانوس اطلس در غرب می‌ریزند؛ مانند: دریاهای گارن در فرانسه و تایمزدر انگلستان و یا به بحیره سیاه در جنوب اروپا می‌ریزند؛ مانند: دریای دانیوب، آیا می‌توانید مسیر دریاهای دانیوب، ولگا، راین،

الب و دن را روی نقشه نشان دهید؟

دریاهایی که در شمال اروپا جریان دارند، تقریباً در طول سال منظم و پرآب اند؛ اما دریاهایی که در جنوب جریان دارند در فصل‌های گرم سال مقدار آب آن‌ها کم است. از دریاهای قاره اروپا زیاده‌تر برای آبیاری زمین‌های زراعتی و کشتی‌رانی استفاده می‌شود. این دریاها در حمل و نقل داخلی قاره اروپا نیز اهمیت زیادی دارند. متأسفانه فعالیت‌های صنعتی و قرارگرفتن فابریکات در مجاورت این دریاها سبب آلوده‌گی آب‌های آن‌ها شده است.

مهمترین دریاهایی که به حوزه سه‌گانه یادشده می‌ریزند عبارتند از:

۱- دریای دانیوب

دانیوب از دریاهای معروف اروپا است که از چندین کشور عبور می‌کند و به‌نام‌های مختلفی چون دونا، دوناچ، دونا، دوناچ، دوناچ و دوناچ یاد می‌شود. طول آن ۲۸۶۰ کیلومتر است و از کوه‌های جنگل سیاه در آلمان سرچشمه می‌گیرد و به بحیره سیاه می‌ریزد، این دریا پس از ولگا مهم‌ترین دریای اروپا محسوب می‌شود که سرحد شمالی اروپای لاتین را تشکیل می‌دهد. دانیوب از آلمان، اتریش، صربستان (قسمتی از یوگسلاویای سابق)، هنگری، بلغاریا، رومانی و سرحد اسلواکی عبور می‌کند.

۲- دریای تایمز

دریای تایمز یا تیمز (Thames) که درنواحی جنوب شرقی انگلستان جریان دارد، از میان شهر لندن پایتخت کشور انگلستان عبور می‌کند و به خلیج تایمز واقع در بحیره شمال می‌ریزد. طول آن ۳۴۴ کیلومتر است؛ چون مسیر هموار و مسطح دارد قابل کشتی‌رانی می‌باشد.

دریای تایمز در لندن

دریای راین در اروپا

۳- دریای راین

این دریا از کوه‌های سویس سرچشمه می‌گیرد و پس از عبور از مرز کشور فرانسه و آلمان داخل کشور آلمان گردیده؛ سپس وارد هالند می‌شود و در آنجا به بحیره شمال می‌ریزد. دریاهاى خُرد و بزرگ دیگر اروپا نیز به حوزه‌های سه گانه یاد شده می‌ریزند.

جدول شماره ۱: نام سایر دریاهاى اروپا

شماره	نام دریا	طول دریا به کیلومتر	مصب
۱	ولگا	۳۴۹۰	بحیره کسپین
۲	اورال	۲۳۹۶	بحیره کسپین
۳	دینیپر	۲۰۰۰	بحیره سیاه
۴	دن	۱۹۶۰	بحیره آزوف
۵	ویستولا	۱۰۷۰	بحیره بالتیک
۶	پچورا	۱۸۴۱	بحیره بارنتس
۷	لوار	۱۰۰۰	اقیانوس اطلس

فعالیت داخل صنف

شاگردان در گروه‌ها پیرامون فواید و اهمیت اقتصادی یکی از دریاهای اروپا با هم بحث کنند و نتیجه بحث خویش را به کل صنف خود ارائه کنند.

سؤال‌ها

- در مقابل جمله‌های صحیح حرف (ص) و در مقابل جمله‌های غلط حرف (غ) بگذارید.
- ۱- دریاهایی که در اروپای شمالی جریان دارند، در فصل گرم سال مقدار آب آن‌ها کم است. ( )
  - ۲- دریای دانیوب طولانی‌ترین دریای اروپا است. ( )
  - ۳- اکثر دریاهای اروپا که در کشورهای صنعتی جریان دارند آلوده هستند. ( )
  - ۴- بزرگترین دریای اروپا ولگا است. ( )
  - ۵- دریاهایی که در جنوب جریان دارند، در فصل‌های گرم سال مقدار آب آن‌ها کم می‌شود. ( )

فعالیت خارج صنف

نقشه سفید و بدون نوشته‌های قاره اروپا را کاپی کرده، در آن موقعیت ناهمواری‌ها و دریاهای مهم را نشان دهید و در ساعت آینده درسی جغرافیه پیش روی صنف ارائه دارید.

در مورد جهیل های اروپا چه می دانید؟

نقشه جهیل های اروپا

فرورفته گی های بزرگ خشکه زمین که از آب پر شده باشند، به نام چه یاد می شوند؟
از جهیل ها چه استفاده اقتصادی صورت گرفته می تواند؟

ج: جهیل ها

فرورفته گی های بزرگ طبیعی زمین که از آب پر شده باشند و چهار طرف آن خشکه ها باشد به نام جهیل یا کول یاد می شوند، آب عده بی از جهیل ها شور و عده دیگر به طور نسبی شیرین و رقیق تر است، آب جهیل های منطقه معتدله و پرباران که اروپا نیز در آن قرار دارد به صورت معمول شیرین می باشد.

در اکثر مناطق براعظم اروپا جهیل هایی وجود دارند که از نظر مساحت، عمق و ارتفاع از سطح بحر از هم متفاوت می باشند و بیشترین آن ها در شمال اروپا در جزیره نمای اسکاندیناوی و غرب خاک روسیه قرار دارد. چنانچه $\frac{1}{10}$ حصه خاک کشور فنلند را جهیل ها فرا گرفته و زیادت در جنوب آن کشور واقع شده است؛ به همین لحاظ کشور فنلند را به نام کشور هزار جهیل یاد کرده اند.

جهیل کوچک کوهستانی در اروپا

شماره	نام جهیل	موقعیت جهیل	نوعیت جهیل
۱	سایما (Saimaa)	در جنوب کشور فنلند	یخچالی
۲	پایی جان (Paijanna)	در جنوب کشور فنلند	یخچالی
۳	لادوگا (Ladoga)	در غرب روسیه اروپایی	یخچالی
۴	انگا (Onega)	در غرب روسیه اروپایی	یخچالی
۵	جینیوا (Geneva)	در کشور سوئیس	یخچالی کوهستانی
۶	کونستانس (Konstanz)	در کشور سوئیس	یخچالی کوهستانی
۷	بالتون (Bolton)	در کشور هنگری	تکتونیک

جدول شماره ۲: سایر جهیل های مهم اروپا (برای مطالعه)

تفریحی و ساختمان هتل ها در صنعت توریسم نقش اساسی را بازی کرده اند.

تقریباً تمام جهیل های این براعظم آب شیرین دارند و منبع دریاها را تشکیل می دهند.

بسیاری از جهیل های عمیق و بزرگ قابل کشتی رانی می باشند و جهیل های کم عمق و نسبتاً آرام، محل پرورش انواع نباتات و حیوانات آبی را مساعد ساخته و باشندگان آن به ماهی گیری، ساختن قایق ها و بافت تورهای ماهی گیری مشغول استند. بعضی از جهیل ها با داشتن منظره زیبا و مناطق

فعالیت داخل صنف

شاگردان در گروه ها تنظیم شوند، تمام گروه ها به سؤال ذیل با مشوره هم دیگر با رویت نقشه طبیعی اروپا جواب تهیه نموده و نماینده هر گروه آنان در صنف به هم صنفان نشان دهد. موقعیت بزرگترین جهیل های قاره اروپا را در نقشه تثبیت کنید.

سؤال ها

از چهار جواب داده شده، صحیح ترین آنرا انتخاب نموده و در کتابچه های خود بنویسید.

- ۱- کشوری که نام هزار جهیل را به خود اختصاص داده کدام است؟
الف) سوئدن ب) ناروی ج) هنگری د) فنلند
به گونه مختصر جواب دهید
۱- جهیل را تعریف کنید.
- ۲- آب جهیل های منطقه معتدله و بارانی دارای چه ذایقه می باشد؟ چرا؟

فعالیت خارج از صنف

به کمک اعضای فامیل خویش جواب سؤال ذیل را تهیه کنید:
آیا در کشور ما جهیل وجود دارد؟ اگر وجود دارد نام آن ها را با ولایت مربوطه شان و همچنین چگونه گی استفاده از آن ها را مختصر بنویسید.

در مورد بحیره‌های اروپا چه می‌دانید؟

نقشه بحیره‌های اروپا

نقشه بالا را به دقت ببینید. چرا دربراعظم اروپا بحیره‌های زیادی وجود دارد؟

بزرگترین بحیره براعظم اروپا بحیره مدیترانه می‌باشد که بین سه براعظم (آسیا، و اروپا افریقا) قرار گرفته است. این بحیره در طول سال قابل کشتی رانی می‌باشد و با حفر کانال سویز بحر اتلانتیک و هند را باهم مرتبط ساخته و بیشترین اموال تجارتهای جهان از طریق آن انتقال می‌یابد. آبنای کم عمق جبل الطارق این بحیره را به بحر اتلانتیک وصل کرده است.

سواحل این بحیره دارای شکسته‌گی‌هاست که جزیره و جزیره‌نماهای این بحیره را به بخش‌های جداگانه تقسیم کرده است و هر کدام به نام بحیره جداگانه مسما گردیده است؛ مانند: آدریاتیک (Adriatic)، تیرنین (Tyrrhenian)، اژه (Aegean) و غیره.

آبنای طولانی منحنی‌شکل در دانیل (Dardanelle)، این بحیره را به بحیره کوچک مرمه (Marmora) و آبنای باسفورس (Bosporus)، بحیره مرمه را به بحیره سیاه وصل می‌کند که دارای اهمیت خاص اقتصادی و استراتژیکی می‌باشد.

در بین انگلستان و فرانسه بحیره مانش یا English channel وجود دارد که بزرگترین راه حمل و نقل را بین اروپای غربی، جنوبی و براعظم افریقا تشکیل داده و در شمال آن بحیره شمال واقع شده است که جزء بحر اتلانتیک شمالی به شمار می‌رود. عمق آن کمتر است و محیط مناسب را برای شکار ماهی، کشتی‌رانی و استخراج نفت و گاز آماده ساخته است. بحیره ناروی نیز عمق کم داشته، محیط مناسب پرورش ماهی است. بحیره بالتیک در جنوب و شرق جزیره‌نمای اسکاندیناوی واقع بوده، قابل کشتی‌رانی می‌باشد. بحیره‌های شمال اروپا مانند: (بارنتس) با وجودی که در نزدیکی اقیانوس منجمد شمالی واقع شده در طول سال یخ بسته‌اند و به اثر جریان گرم گلف‌ستریم قابل کشتی‌رانی اند. بندرگاه‌های تروندهیم (Trondheim) و برگین (Bergen) در کشور ناروی و بندر ارخانجلسک (Archangelsk) روسیه یگانه بندر کشتی‌رانی روسیه نیز در این حوزه موقعیت دارند.

فعالیت داخل صنف

- شاگردان به سویه‌های مختلف در چند گروه تنظیم شوند و هر گروه به رویت نقشه اروپا به یکی از سؤال‌های ذیل جواب تهیه کند.
- ۱- کانال سویز کدام بحیره‌ها را با هم وصل می‌کند؟
  - ۲- بنادر سواحل شمال اروپا کدام‌ها اند؟ آن‌ها را در نقشه دریافت و به هم‌صنفا نشان دهید.
  - ۳- موقعیت آبناهای باسفورس و دردانیل را در نقشه به شاگردان نشان دهید.

سؤال‌ها

- ۱- بحیره مدیترانه حد فاصل بین کدام براعظم‌ها است؟
- ۲- کدام بحیره در شمال اروپا واقع است؟ نام آن را بنویسید.
- ۳- جمله ذیل را تکمیل کنید:
باحفر کانال سویز بحر اتلانتیک از طریق بحیره..... به اقیانوس هند وصل شده است.
- ۴- کدام آبنا، بحیره مدیترانه را به بحر اتلانتیک وصل می‌سازد؟

فعالیت خارج صنف

نقشه سفیداروپا را از صفحه ۱۰ کاپی کرده و نام بحیره‌ها را در جاهای معین آن بنویسید.

خلیج‌های کوچک به دلیل داشتن مواد غذایی فراوان، آب‌های کم عمق و نسبتاً آرام، زمینه را برای پرورش انواع حیوانات بحری مساعد ساخته است، به همین سبب آب‌های این خلیج‌ها از نظر شکار ماهی و زمین کف آب‌های آن برای اکتشاف معادن به خصوص نفت و گاز بیشتر دارای اهمیت است؛ اما برای کشتی‌های بزرگ قابل استفاده نیست.

جدول شماره ۳: خلیج‌های مهم اروپا (صرف برای مطالعه است)

شماره	نام خلیج	نام بندرها	موقعیت بندرها
۱	تریست (Trieste)	تریست	در ساحل شمالی بحیره ادریاتیک
۲	تارنتو (Taranto)	تارنتو	در جنوب کشور ایتالیا در ساحل بحیره مدیترانه
۳	جینوا (Geneva)	جینوا	در شمال‌غرب کشور ایتالیا در ساحل بحیره مدیترانه
۴	لیون (Lion)	تولون	در جنوب کشور فرانسه در ساحل بحیره مدیترانه
۵	بیسکی (Biscay)	بوردوکس	در غرب کشور فرانسه در ساحل بحر ااتلانتیک
۶	ریگا (Riga)	ریگا	در غرب کشور لیتوانیا در ساحل بحیره بالتیک
۷	فنلند	تالین (Tallinn)	در غرب کشور استونیا
۸	بوتونی (Bothoni)	تورکون	در غرب کشور فنلند

فعالیت داخل صنف

شاگردان به چند گروه تنظیم شوند و هر گروه به رویت نقشه اروپا به یکی از سؤال‌های ذیل جواب تهیه کرده و نماینده گروه آن را به هم‌صنفان بخواند.

- ۱- خلیج سواحل بحیره مدیترانه را دریافت و موقعیت آن را در نقشه نشان دهید.
- ۲- خلیج سواحل بحر ااتلانتیک را دریافت و موقعیت آن را در نقشه نشان دهید.
- ۳- خلیج سواحل بحیره بالتیک را دریافت و موقعیت آن را در نقشه نشان دهید.

سؤال‌ها

جمله‌های صحیح را با حرف (ص) و غلط را با (غ) نشانی کنید.

- ۱- بندر عبارت از محلی در کنار بحریا بحیره می‌باشد که سفرها، صادرات و واردات از طریق آن صورت می‌گیرد. ( )
- ۲- خلیج عبارت از فرورفته گی بزرگ مملو از آب است، که چهار طرف آن خشکه باشد. ( )

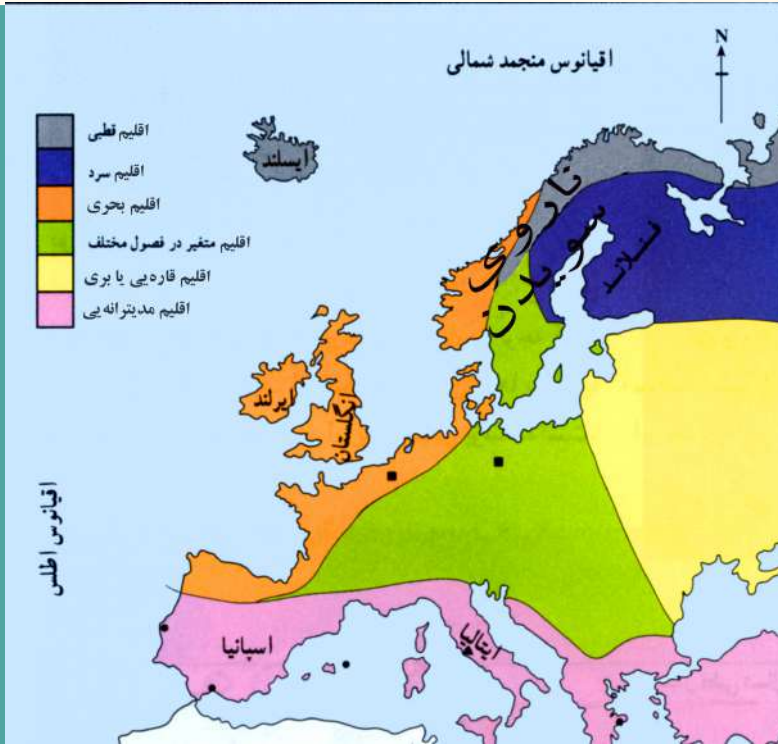
به گونه مختصر جواب دهید

- ۱- نام‌های بزرگترین خلیج‌های جنوب براعظم اروپا را بگویید.
- ۲- کدام خلیج‌ها برای تأسیسات بنادر مساعد اند؟ چرا؟

فعالیت خارج از صنف

نقشه سفید اروپا را از صفحه ۱۰ کاپی کرده و در آن نام‌های بزرگترین خلیج‌های اروپا را در جاهای معین آن بنویسید.

اقلیم اروپا چگونه است؟

نقشه انواع اقلیم اروپا

چرا اروپا اقلیم‌های مختلف دارد؟
آیا میدانید که کدام قسمت‌های اروپا اقلیم بری دارد؟ چرا؟

- اقلیم اروپا نظر به چند علت از اقلیم قاره‌های دیگر جهان که با قاره اروپا در یک عرض البلد جغرافیایی قرار دارند، معتدل‌تر است؛ به همین دلیل بیابان‌های گرم و خشک و باران‌های سیل آسا در نواحی شرقی آن دیده نمی‌شود.
  - قاره اروپا در منطقه معتدله شمالی قرار دارد و فقط قسمت کوچکی از آن در منطقه منجمد شمالی واقع شده است.
  - این قاره از سه طرف: شمال، جنوب و غرب توسط آب احاطه شده و تقریباً در همه جا از رطوبت کافی ابحار بهره‌مند است.
  - کوه‌های موجود در قاره اروپا مرتفع نیست تا مانع نفوذ رطوبت اقیانوس اطلس و بحیره مدیترانه به داخل این قاره شود.
  - علت چهارم وجود جریان آب گرم (گلف استریم) است که از نواحی غربی قاره اروپا عبور می‌کند و سبب اعتدال اقلیم در ممالک این قسمتی از اروپا است.
- به طور کلی، اقلیم قاره اروپا را به چهار منطقه بزرگ تقسیم کرده‌اند که عبارتند از:

ناحیه جنوبی (مدیترانه‌یی)

این بخش شامل منطقه جنوبی اروپا است که در سواحل بحیره مدیترانه قرار داشته، آب و هوای مدیترانه‌یی دارد. آب و هوای مدیترانه‌یی دو خصوصیت دارد:

زمستان‌های معتدل و بارانی

تابستان‌های گرم و خشک

رطوبت در این منطقه به اندازه کشورهای ساحل غربی اروپا نیست و بیشتر در فصل‌های خزان و زمستان بارنده گی دارد.

مناطق مجاور بحر اطلانتیک

شامل کشورهای انگلستان و ایرلند می‌شود که به منطقه اقیانوس اطلس نیز معروف است، هوای این منطقه در زمستان و تابستان ملایم و معتدل است؛ چون در معرض بادهای اقیانوس اطلس واقع شده و رطوبت زیاد دارد و از پربارترین نواحی اروپا است؛ زیرا در همه فصول و بیشتر در فصل زمستان در آن باران می‌بارد. این مناطق در اکثر اوقات سال ابری و غبارآلود است.

نقشه انواع نباتات

ناحیه مرکزی خشک (بری)

این نواحی شامل اروپای مرکزی و اروپای شرقی است. در این ناحیه به سبب اینکه رطوبت کم است اختلاف درجه حرارت هوا در تابستان و زمستان زیاد می‌باشد؛ یعنی هوای آن در تابستان بسیار گرم و در زمستان بسیار سرد است. این مناطق به دلیل دور بودن از منابع آبی بحر اتلانتیک و بحیره مدیترانه و کمی رطوبت، آب و هوای قاره‌یی یا بری دارد، میزان بارندگی در آن‌ها کم است و تنها در فصل تابستان باران مختصری می‌بارد.

ناحیه شمالی (قطبی)

این ناحیه شامل روسیه و تقریباً قسمت اعظم شبه‌جزیره اسکاندیناویا است. آب و هوا در این نواحی به سبب نزدیکی با منطقه قطب شمال بسیار سرد و خشک است؛ در این ناحیه برف بیشتر از باران می‌بارد و به سبب سردی زیاد، دریاها و بحیره‌ها در طول سال بین ۵ تا ۸ ماه منجمد و یخ بسته است. این آب و هوا گاهی قسمتی از اروپای شمالی، مرکزی و اروپای شرقی را نیز شامل می‌شود.

به طور کلی، مرطوب‌ترین نواحی اروپا، کشورهای غربی این قاره است که بیشتر در معرض بادهای مرطوب اقیانوس اطلس قرار گرفته است و به این سبب باران در آن ناحیه بیشتر می‌بارد. خشک‌ترین نواحی اروپا نیز کشورهای اروپای شرقی و مرکزی است؛ مثل: هنگری؛ چون دور از اقیانوس و بادهای مرطوب آن قرار گرفته‌اند، از رطوبت کمتر بهره‌مند اند و باران در این ممالک کمتر از سایر نقاط است. بنا بر این در زمستان سرد و در تابستان گرم‌اند.

وزش بادهای حوضه‌های بحیره مدیترانه

بادها

اروپای شمالی و مرکزی: این مناطق در معرض وزش بادهای غربی که از اقیانوس اطلس می وزد، قرار گرفته است. در زمستان‌ها نیز بادهای سرد قطبی به این مناطق می‌وزد.

اروپای مدیترانه‌یی: این مناطق در معرض وزش بادهای سرد و گرم قرار دارد که در تابستان بادهای گرم و خشک از صحرای بزرگ آفریقا می‌وزد و بادهای سرد نیز در زمستان‌ها از کوهستان‌های آلپ برخاسته و این منطقه را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌ها تقسیم شوند و هر گروه از روی نقشه انواع آب و هوای اروپا را توضیح کنند؛ همچنان بگویند که هر یک از کشورهای زیر چه نوع آب و هوایی دارند.

فنلند ( )

ایتالیا ( )

انگلستان ( )

ایرلند ( )

آیسلند ( )

سؤال‌ها

- ۱- آب و هوای مدیترانه‌یی چه خصوصیت دارد؟
- ۲- مناطق مجاور اقیانوس اطلس چه نوع آب و هوا دارد؟ بیان کنید.
- ۳- در مورد آب و هوای ناحیه شمال اروپا چه می‌دانید؟

فعالیت خارج از صنف

با توجه به آنچه که در درس‌های گذشته آموخته اید گزارشی از خصوصیات آب و هوای قاره‌یی یا بری تهیه کنید و دلیل بیاورید که چرا نواحی مرکزی و شرقی اروپا دارای این نوع آب و هوا هستند.

۳،۱: در مورد جغرافیه سیاسی اروپا چه می‌دانید؟

نقشه سیاسی کشورهای قاره اروپا

به نقشه سیاسی اروپا نگاه کنید و بگویید که کدام کشورها به بحرها و بحیره‌ها راه ندارند؟

اروپا یکی از سه قاره قدیمی جهان است و در نیم کره شمالی بین ۳۵ درجه تا ۸۰ درجه عرض البلد شمالی و ۶۰ درجه طول البلد شرقی و ۲۵ درجه طول البلد غربی موقعیت دارد. شرقی ترین نقطه آن دریای اورال و کوه اورال، غربی ترین نقطه آن غرب آیسلند، شمالی ترین نقطه آن شمال کشور ناروی و جنوبی ترین نقطه آن جزیره کریت می‌باشد. طول آن از شمال به جنوب ۶۴۰۰ کیلومتر و عرض آن از شرق به غرب ۴۸۰۰ کیلومتر است.

سرحدات

اروپا از سه طرف به آب‌های بزرگ جهان احاطه شده است و با مقایسه به آسیا شبه جزیره کوچکی است که از شمال به اقیانوس منجمد شمالی، از جنوب به بحیره مدیترانه، بحیره سیاه، بحیره کسپین از شرق به براعظم آسیا که کوه اورال و دریای اورال این دو قاره را از هم جدا می‌سازد، محدود گردیده است.

چگونه می‌توان واحدهای سیاسی قاره اروپا را تقسیم کرد؟
به نقشه دقت کنید واحدهای سیاسی قاره اروپا را نشان دهید.

اروپا شامل کشورهایی است که تعداد آن‌ها بالغ بر ۴۷ کشور می‌شود. در بین این کشورها ۹ کشور وجود دارد که به آب راه ندارد؛ مثل: سوئیس، اتریش، هنگری، سلواکی، چک، لوکزامبورگ، سلوانیا، صربستان و مقدونیه همچنین در این قاره ۹ کشور که از لحاظ وسعت کوچک هستند؛ مثل: لوکزامبورگ، واتیکان، سان مارینو، موناکو، مالتا، لختن‌شتین، اندورا، مونتینگرو، و سلوانیا می‌باشد.

کشورهای اروپایی که به آب‌های آزاد راه ندارند.

معلومات اضافی برای مطالعه

اتحادیه اروپا

این اتحادیه در سال ۱۹۵۷ میلادی به وجود آمد که ابتدا اعضای آن شامل کشورهای بلژیم، آلمان غربی، ایتالیا، فرانسه، لوکزامبورگ و هلند بود و هم‌اکنون دارای ۲۷ عضو می‌باشد. هدف از تشکیل این اتحادیه عبارت است:

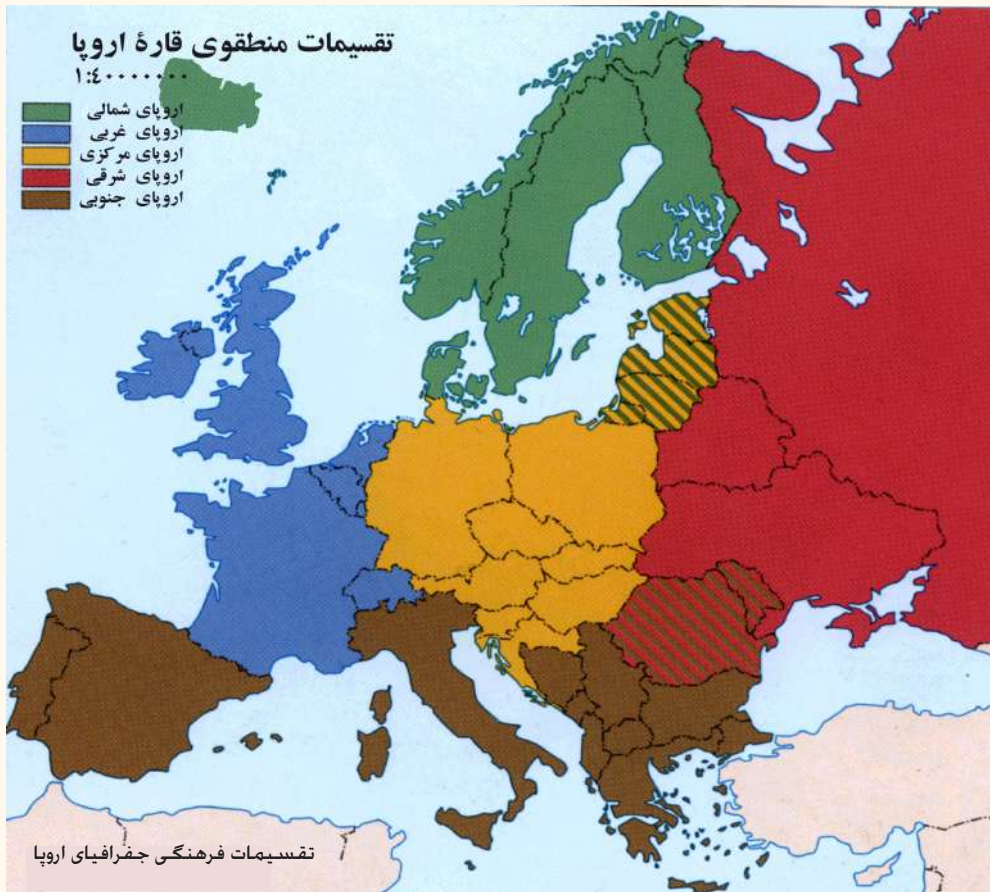
- گسترش هرچه بیشتر همکاری اقتصادی و مالی بین کشورهای عضو
- اتخاذ سیاست‌های مشترک در امور خارجی و دفاعی
- همکاری در امور قضایی در داخل کشورهای عضو

یورو واحد پول اروپایی است که از سال ۱۹۹۹ میلادی در داد و ستد بانکی و حواله در میان کشورهای عضو رایج شده است.

واحدهای سیاسی قاره اروپا را می‌توان این‌گونه تقسیم کرد:

- کشورهای شمال اروپا؛ مثل: سویدن، ناروی، فنلند، آیسلند و دنمارک؛
  - کشورهای جنوب اروپا؛ مثل: ایتالیا، یونان، اسپانیا و پرتغال؛
  - کشورهای شرق اروپا؛ مثل: روسیه، روسیه سفید و اوکراین؛
  - کشورهای غرب اروپا؛ مثل: آلمان، فرانسه، انگلستان و بلجیم؛
  - کشورهای مرکزی اروپا؛ مثل: اتریش، چک و پولند؛
- در بخشی از قاره اروپا بین این کشورها مرزهای گمرکی وجود نداشته و مناسبات سیاسی تحت یک پیمان به‌نام اتحادیه اروپا اجرا می‌گردد.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌ها تقسیم شوند. هر گروه روی نکات مهم درس با هم بحث کنند و نتیجه بحث خود را به دیگر هم‌صنفان ارائه کنند.

سؤال‌ها

با استفاده از متن درس جمله‌های زیر را کامل کنید.

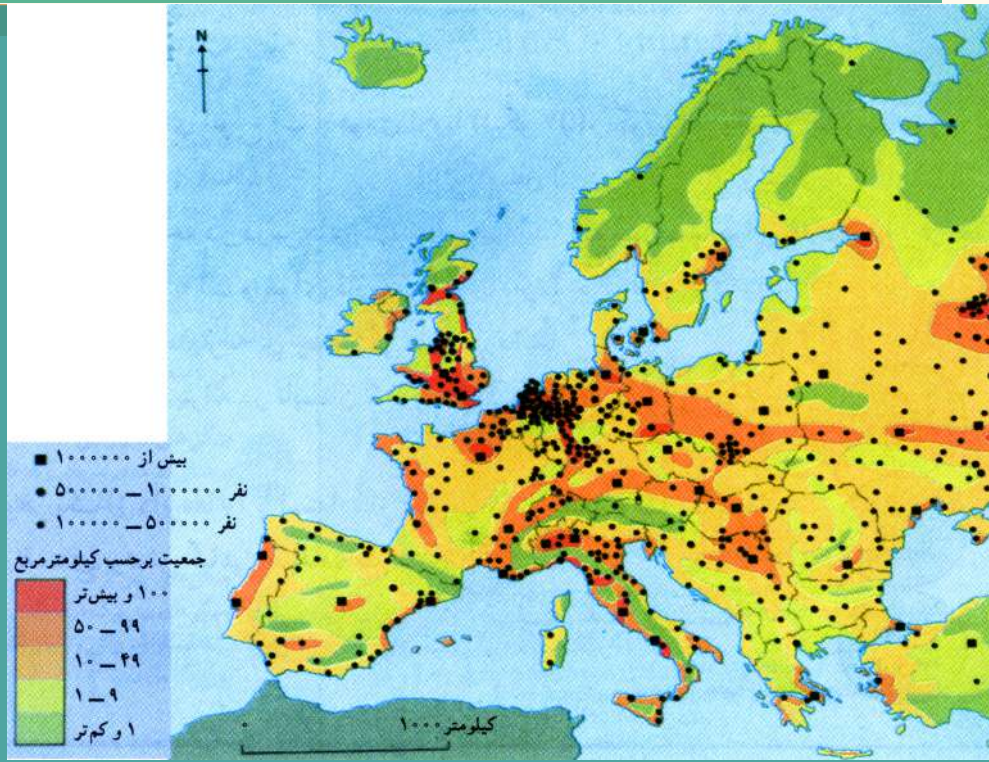
- ۱- اروپا یکی از .....قاره..... جهان است.
- ۲- اروپا در بین.....و..... عرض‌البلد شمالی واقع شده است.
- ۳- شرقی‌ترین نقطه اروپا.....، غربی‌ترین نقطه آن.....
- شمالی‌ترین نقطه آن شمال کشور..... و جنوبی‌ترین نقطه آن..... می‌باشد.

فعالیت خارج صنف

نقشه سیاسی اروپا را ترسیم کنید و در آن نام کشورها را با مراکز آن مشخص کنید.

در مورد جغرافیای بشری اروپا چه می‌دانید؟

نقشه توزیع نفوس در اروپا

آیا می‌دانید که قاره اروپا به سبب وسعت کم یکی از قاره‌های پرجمعیت جهان است؟

تصویر مناطق کم‌نفوس اروپا

در قاره اروپا به علت موجودیت شرایط طبیعی مساعد، یعنی وجود چراگاه‌های وسیع، دریاها، پرآب، اقلیم معتدل و بارنده گی کافی، توسعه علم و صنعت و امکان کار و فعالیت اقتصادی به خوبی فراهم شده است، به همین دلیل در بیشتر بخش‌های اروپا نفوس زیاد دیده می‌شود. تراکم و توزیع نفوس در همه قسمت‌های اروپا یکسان نیست.

در نواحی شمالی اروپا؛ مانند: روسیه و کشورهای اسکاندیناویا به علت سردی هوا نفوس کمتر زنده گی می‌کند؛ در حالی که در ممالک اطراف بحیره مدیترانه، همچنین اروپای غربی و

شهر پرنفوس لندن در اروپا

مرکزی جمعیت زیادتری سکونت دارند.

مردمان اروپا بیشتر در کدام مناطق متراکم شده اند؟ چرا؟

۱- پرنفوس ترین نواحی اروپا در کنار دریاهای مهم، اطراف مراکز صنعتی و نواحی مساعد زراعتی دیده می شود.

۲- هر چند قاره اروپا از لحاظ جمعیت پرنفوس ترین قاره جهان است؛ اما رشد نفوس در آن کم است: زیرا بسیاری خانواده ها؛ به خصوص در کشورهای صنعتی تمایلی به داشتن اطفال زیاد ندارند، از این رو رشد نفوس در بعضی از کشورهای اروپا مانند: آلمان و ایتالیا به شدت رو به کاهش است.

گروه‌های قومی

بزرگترین جمعیت قومی در اروپا جمعیت روسی است که بیشترین جمعیت قاره اروپا را تشکیل می‌دهند؛ بعد از جمعیت روسی مهمترین و بزرگترین گروه نفوس در اروپا را جرمن‌ها تشکیل می‌دهند که بیشتر در اروپای مرکزی (آلمان، اتریش و سویس) سکونت دارند و بعد به ترتیب جمعیت‌های لاتینی، فرانسوی و انگلوساکسون استند که هر کدام بیشترین رقم و نفوس اروپا را تشکیل می‌دهند.

چهره روسی

فعالیت داخل صنف

شاگردان تحت راهنمایی معلم به گروه‌ها تقسیم شوند و هر گروه در مورد پراکنده‌گی نفوس و گروه‌های مردمی با هم بحث و گفتگو کنند و نتیجه را پیش روی صنف ارائه دهند.

سؤال‌ها

در مقابل جمله‌های صحیح حرف (ص) و در مقابل جمله‌های غلط حرف (غ) را بنویسید.

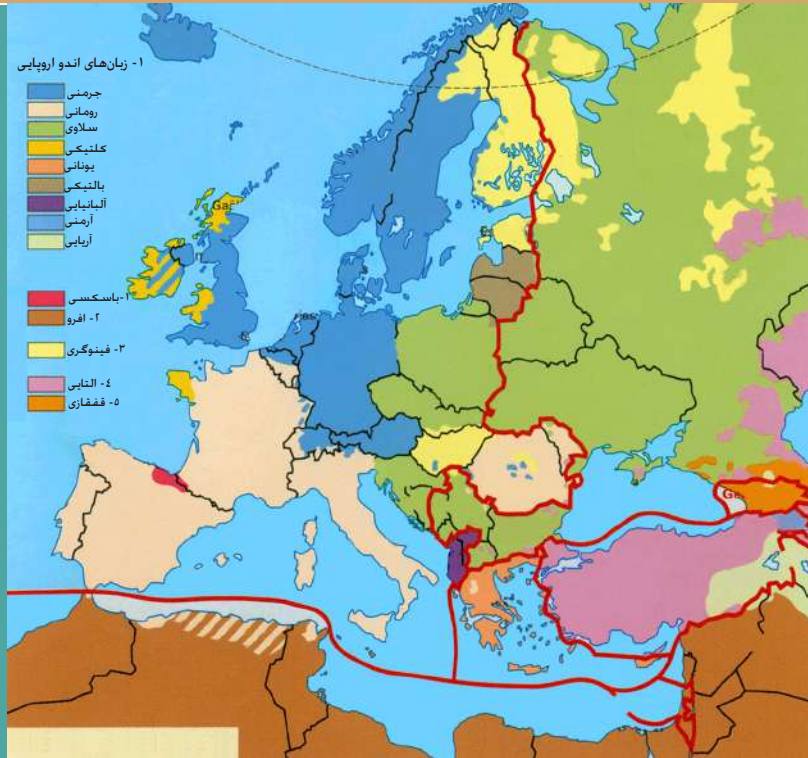
- * بیشتر نفوس اروپا در کنار دریاها، مراکز صنعتی و نواحی زراعتی زنده‌گی می‌کنند. ( )
- * نفوس در همه بخش‌های اروپا به علت شرایط طبیعی مساعد، دریا‌های پر آب، اقلیم معتدل توسعه علم و صنعت یکسان است. ( )
- * مهمترین و بزرگترین گروه‌های مردم در قاره اروپا روس‌ها هستند. ( )

فعالیت خارج از صنف

نقشه سفید بدون نوشته قاره اروپا را ترسیم کنید و در آن پراکنده‌گی نفوس را با رنگ مشخص نشان دهید.

در مورد نژاد و زبان اروپا چه می دانید؟

آیا می دانید مردمان اروپا از کدام نژاد اند؟

قسمت عمده نفوس قاره اروپا را سفیدپوستان تشکیل داده اند. نژاد سفید به سه دسته بزرگ به این ترتیب تقسیم می شود:

۱- اقوام جنوبی

اقوام جنوبی شامل یونانی یا لاتینی استند که رنگ چهره آن‌ها گندمی می باشد. این اقوام در جنوب غرب ایتالیا، جزیره‌های بالکان، اسپانیا، پرتغال و بلجیم زنده گی می کنند.

۲- اقوام جرمنی

در مرکز و شمال غرب اروپا بیشتر زنده گی می کنند و انگلوساکسون‌ها در انگلستان، فلاندها در بلجیم، هالندی‌ها، آلمانی‌ها، سوئدی‌ها، نارویجی‌ها، دنمارکی‌ها، و قسمتی از سویسی نیز از آن جمله اند.

۳- اقوام شرقی یا سلاوها

این اقوام بیشتر شان سفیدرنگ اند و موهای طلایی دارند و بیشتر در اروپای شرقی زنده گی

می کنند که شامل مردمان پولند، چک، سلواک، صربها و کرواتها (یوگسلاویای سابق) می باشند که بیشتر ساکن سرزمینهای اروپای شرقی اند. این مردمان از شمال به جنوب از خاک هنگری گذشته و به اروپای مرکزی راه یافته اند. گذشته از اقوام سه گانه که یاد شدند دسته های کوچکی از اقوام باستانی اروپا نیز وجود دارند که شامل ایبرها در کوهستانهای اروپا، سلتها در بریتانیا، ایرلند و اسکاتلند و گروه یهودی در روسیه و پولند می باشند.

زبان

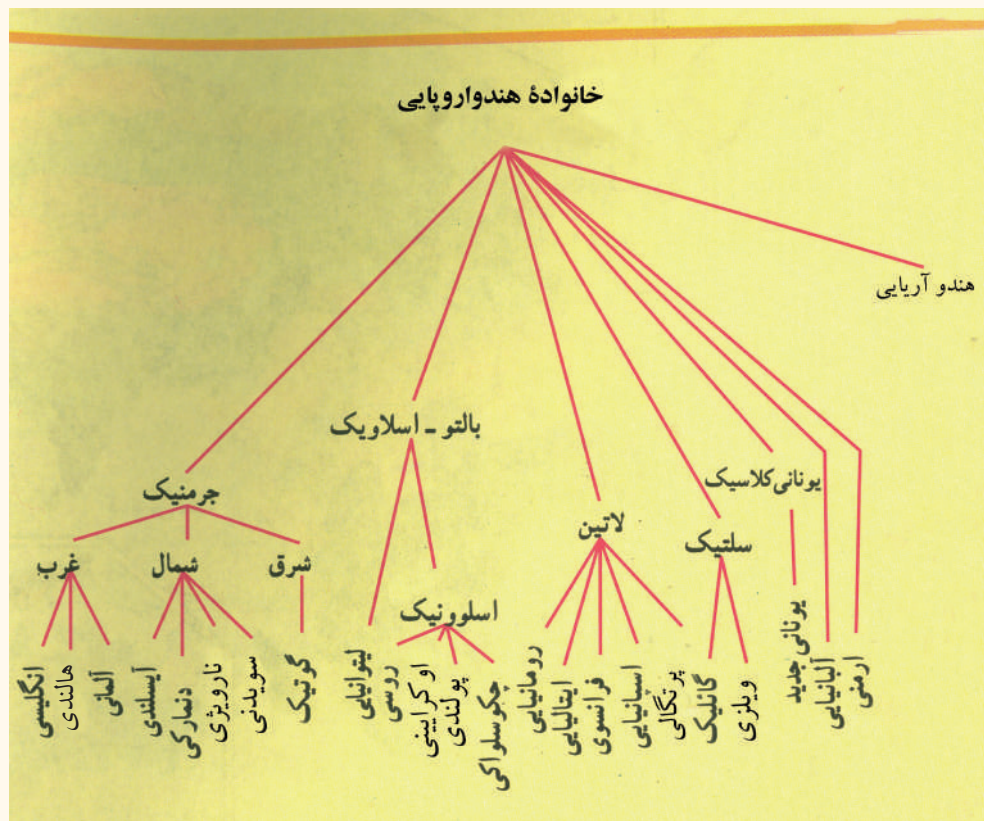
شاخه های اصلی زبان مردم اروپا را کدام زبانها تشکیل می دهد؟

در اروپا به زبانهای گوناگون تکلم می شود و تنوع این زبانها به قدری است که هر قسمتی از افراد یک نژاد مشخص یا گروه مردمی به زبانی خاصی صحبت می کنند. زبان مردم اروپا به طور عموم از نظر ریشه های زبانی به سه دسته تقسیم می شود: برخی از زبانها مانند ایتالیایی و اسپانیایی ریشه لاتین، برخی مانند زبان آلمانی و انگلیسی ریشه جرمنی و برخی دیگر مثل روسی و پولندی ریشه سلاو دارند.

بزرگترین رقم جمعیت که به زبان مشخص صحبت می کنند روس ها استند و البته اقلیت های مذهبی مثل مسلمانان و یهودیان و اقلیت های نژادی نیز به زبان های مروج و متداول ممالکی که در آن زنده گی می کنند صحبت می کنند.

معلومات اضافی

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌ها تقسیم شوند و هر گروه روی مطالب زیر با هم بحث و گفتگو کنند.

۱- نژاد در اروپا
۲- زبان در اروپا

سؤال‌ها

جواب درست را انتخاب و با علامت (✓) مشخص کنید.

۱- اروپاییان از کدام نژاد استند؟

الف) سیاه پوستان   ب) زردپوستان   ج) سفید پوستان   د) سرخ پوستان

۲- خصوصیت نژادی مردم جنوب اروپا کدام است؟

الف) سفیدرنگ   ب) موهای طلایی   ج) گندمی رنگ   د) موهای مجعد

به طور مختصر جواب دهید:

۱- سلاوی‌ها بیشتر در کدام ممالک اروپایی زنده گی می کنند؟

۲- ریشه‌های مهم زبان مردم اروپا را نام بگیرید.

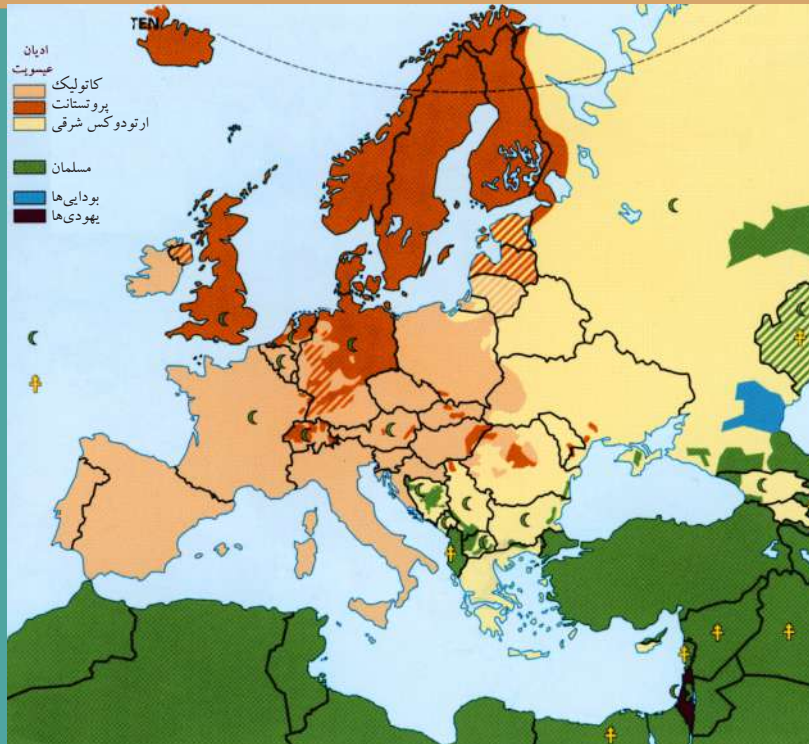
فعالیت خارج صنف

به کمک متن درس نام کشورها را با توجه به جابه جایی اقوام در جدول ذیل در کتابچه‌های تان تکمیل کنید.

اقوام شرقی	اقوام جرمنی	اقوام جنوبی

از دین و مذهب اروپا چه می‌دانید؟

نقشه پیروان ادیان در اروپا

آیا میدانید که مردم بیش تر اروپا پیرو کدام دین هستند؟

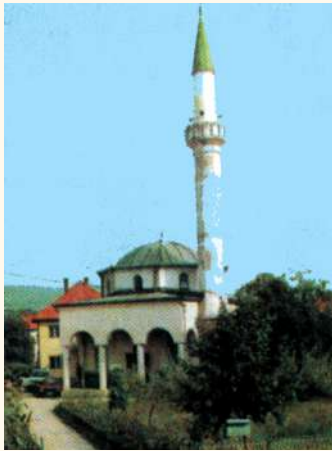
اکثر مردم اروپا - جز مردم ترکیه استند اروپایی و عده‌یی از سکنه روسیه و ممالک شبه جزیره بالکان به خصوص یوگوسلاوی سابق) مدعی پیرو دین عیسوی استند که حضرت مسیح (ع) را پیامبر خود می‌دانند. دین عیسویت به سه مذهب جداگانه بزرگ تقسیم می‌شود که عبارتند از:

۱- کاتولیک (Catholic)

اکثریت پیروان دین عیسویت را کاتولیک‌ها تشکیل می‌دهند که رئیس و پیشوای آن مذهب پاپ اعظم است. این مذهب بیشتر در غرب و جنوب اروپا؛ یعنی بین مردم بلجیم، فرانسه و اقوام لاتین اسپانیا، پرتغال و به خصوص ایتالیا به درجه اول و همچنین میان مردم ممالک اتریش، لهستان (پولند)، مجارستان، چک و سلواک به درجه دوم رواج دارد. محل اقامت رهبر مذهب کاتولیک‌های جهان در شهر روم پایتخت ایتالیا واقع شده و واتیکان نام دارد.

۲- پروتستان (Protestant)

بعد از کاتولیک از حیث اهمیت مذهب پروتستان می‌باشد. پروتستان‌ها از لحاظ پیروی تعالیم حضرت عیسی علیه السلام با کاتولیک‌ها اختلاف دارند. آن‌ها پیرو تعالیم یکی از روحانیون قدیم به نام مارتین لوتر کنگ از مردم آلمان استند. اقوام جرمنی بیشترین رقم پروتستان‌های

مسجدی در شبه جزیره بالکان

کلیسا یا قصر سلطنتی سن پتر در داخل واتیکان

اروپا را تشکیل می‌دهند. این مذهب در ممالک سویدن، ناروی، دنمارک، انگلستان، هالند، آلمان، اتریش و قسمتی از سوئیس رواج کامل دارد.

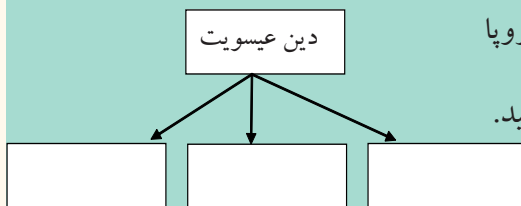
۳- **مذهب ارتودوکس (Orthodox):** سومین مذهب مهم مردم قاره اروپاست که بیشتر در اروپای شرقی و جنوب شرقی رواج دارد. بیشتر مردم ممالک روسیه، رومانیای، یونان، بلغاریا و به طور کلی، مردم نژاد سلاو از آن پیروی می‌کنند. گذشته از پیروان دین عیسویت مسلمانان نیز در همه قاره اروپا منتشر شده‌اند؛ اما شمار زیادی از آنان در شبه جزیره بالکان، آلبانیا، بوسنی و هرزگونی، بلغاریا و بخش اروپایی ترکیه زنده‌گی می‌کنند. ((قابل ذکر است اینکه نزد خداوند متعال تنها دین اسلام مورد قبول است و بس)) در این کشورها مساجد با شکوه و کهن وجود دارد و همچنین شماری از یهودی‌ها هم در کشورهای مختلف اروپا؛ مخصوصاً روسیه و پولند زنده‌گی می‌کنند.

فعالیت داخل صنف

شاگردان تحت راهنمایی معلم به گروه‌ها تقسیم شوند و هر گروه به روی نقشه پیروان ادیان، ساحه ادیان و مذاهب مختلف را تثبیت و نشان دهند.

سؤال‌ها

- ۱- مذهب کاتولیک بیشتر در کدام قسمت‌های اروپا رایج است؟
- ۲- پروتستان‌ها پیرو کدام شخص بودند و او از کجا بود؟
- ۳- مردمان کدام قسمت اروپا به مذهب ارتودوکس عقیده دارند؟
- ۴- مسلمانان بیشتر در کدام قسمت اروپا زنده‌گی می‌کنند؟
- ۵- شاخه‌های دین عیسویت را بنویسید.

فعالیت خارج از صنف

شاگردان نقشه سفید قاره اروپا را ترسیم کنند و مذاهب را در جاهای مروجه آن مشخص کرده، در ساعت آینده درسی جغرافیه در صنف ارائه دارند.

در مورد جغرافیای اقتصادی اروپا چه می‌دانید؟

زراعت پیشرفته در اروپا

چرا اقتصاد اروپا پیشرفته است؟

اروپا یکی از بزرگترین مناطق صنعتی است و اقتصاد خیلی پیشرفته دارد. این قاره دارای منابع زیرزمینی از قبیل معادن زغال سنگ و نفت (در بحیره شمال) است؛ اما این منابع نمی‌تواند جوابگوی صنایع بزرگ این قاره باشد. از این رو اروپا برای ادامه حیات صنایع خود به منابع معدنی اولیه کشورهای دیگر جهان نیز نیاز دارد و واردکننده این مواد است. امروز فاصله سرخط اروپا با استفاده از علم و تکنیک جدید توانسته است از بزرگترین مناطق صنعتی باشد. کالاهای صنعتی کشورهایی چون آلمان، انگلستان و فرانسه در سراسر جهان صادر می‌شود.

زراعت و مالداری

قاره اروپا به نسبت داشتن آب و هوای معتدل و بارنده گی مناسب برای رشد زراعت و مالداری زمینه‌های مساعد را مهیا کرده است. زراعت تقریباً در همه جای اروپا رایج است و با استفاده از ماشین‌آلات مدرن و شیوه‌های علمی صورت می‌گیرد. با وجود آن هم کشورهای این قاره $\frac{1}{5}$ حصه مواد خوراکی مورد ضرورت را در داخل تهیه می‌کنند؛ اما کشور هالند

علاوه بر رفع ضرورت داخلی مواد غذایی را به خارج نیز صادر می‌کند. در این کشور مالرداری و تربیه حیوانات به شیوه‌های علمی صورت می‌گیرد و تولید محصولات گوشتی و لبنی نیز زیاد است. بسیاری از این محصولات به خارج صادر می‌شود.

فعالیت‌های زراعتی و مالرداری در اروپا

(ب)

(الف)

(ج)

- نواحی مهم زراعتی در اروپا عبارت اند از:
- ۱- اطراف بحیره مدیترانه
  - ۲- بخش‌های اروپای غربی
  - ۳- بخش‌های اروپای شرقی

در جنوب اروپا آب و هوای مدیترانه‌یی سبب شده است که در این منطقه زمینه زرع حبوبات،

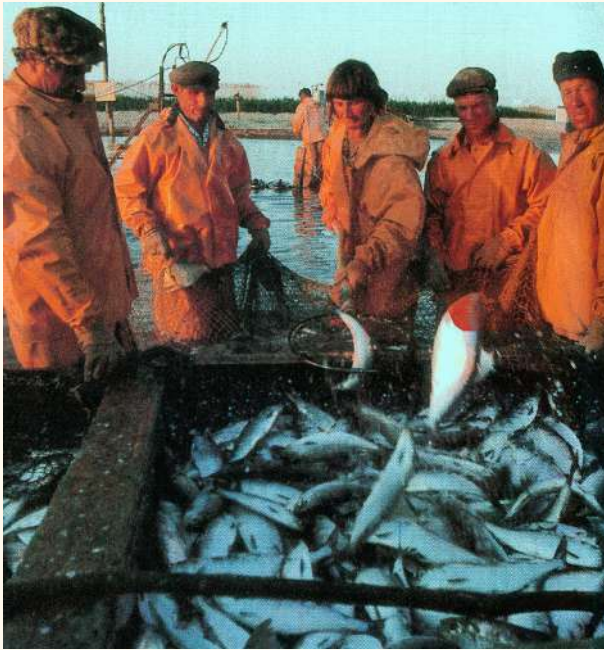
گندم، جو، جواری، برنج، نباتات صنعتی و میوه‌جات مثل بادام، لیمو، زیتون و انار مساعد گردد و در علف‌چرهای آن تربیه حیواناتی چون بز و گوسفند صورت گیرد. اروپای غربی زمین‌های حاصل‌خیز طبیعی دارد که در پهلوی زراعت، مالرداری نیز در آن انکشاف خوب کرده است. محصولات عمده زراعتی آن گندم، جو، جواری، لبلبو و کچالو است. فارم‌های حیوانی کشورهای بلجیم، هالند، جرمنی و دنمارک به اندازه زیاد لبنیات شیر، مسکه و پنیر تولید می‌کند و یکی از اقلام عمده صادرات‌شان محسوب می‌شود.

اروپای شرقی نیز دارای زمین‌های حاصل‌خیز طبیعی بوده و مهمترین حاصلات آن گندم، جو، جواری و کتان است. قسمت اعظم این زمین‌ها در کشور روسیه قرار دارد و دامنه‌های کوه‌ها زمینه مساعدی را برای تربیه مالداری مساعد ساخته است.

آب‌ها یکی دیگر از منابع تولید مواد غذایی برای اروپاییان به شمار می‌رود و صنعت ماهی‌گیری در آن رونق زیادی نموده است. ماهی‌گیری از شغل‌های مهم مردم اروپا می‌باشد. ناروی و آیسلند از کشورهایی هستند که اقتصاد آن‌ها بر صنعت ماهی‌گیری استوار است و در این صنعت مقام اول را در جهان دارند.

فعالیت ماهی‌گیری در اروپا

فعالیت داخل صنف

شاگردان به سه گروه تقسیم شوند و دربارهٔ موارد زیر بحث کرده و نتیجه را به تمام صنف ارائه کنند.

- ۱- نواحی زراعتی اطراف بحیرهٔ مدیترانه
- ۲- نواحی زراعتی بخش‌های اروپای غربی
- ۳- نواحی زراعتی بخش‌های شرقی اروپا

سؤال‌ها

- ۱- سه کشور اروپایی که صادرکنندهٔ کالاهای صنعتی هستند را نام ببرید.
- ۲- چرا زراعت اروپا پیشرفته است؟
- ۳- نواحی زراعتی اروپا را نام بگیرید.
- ۴- کدام کشورهای اروپایی در صنعت ماهی‌گیری مقام اول را در جهان دارند؟
- ۵- اروپاییان برای ادامهٔ حیات صنایع خود به کدام منابع نیازمند اند؟

فعالیت خارج صنف

شاگردان دربارهٔ یکی از کشورهای صنعتی اروپا که اقتصاد پیشرفته دارد مطلبی تهیه و در ساعت آیندهٔ درسی جغرافیه در صنف ارائه کنند.

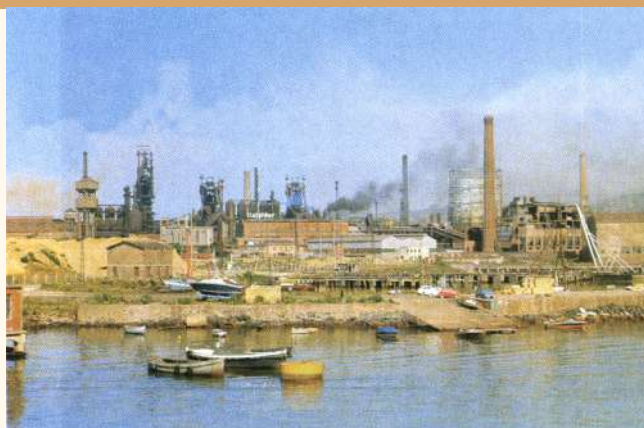
عملیة استخراج نفت در بحیرة شمال

چرا اروپا واردکننده مواد خام صنعتی است؟

الف: معادن

منابع زیرزمینی اروپا چندان غنی نیست که این امر یکی از عوامل استعمار کشورهای جهان سوم از سوی کشورهای اروپایی بوده است. در گذشته کشورهای اروپایی برای برآوردن ضرورت‌های خود به مستعمره ساختن قاره‌های دیگر روی می‌آوردند و همچنین توسعه قاره اروپا بدون غارت منابع کشورهای جهان از جمله کشورهای آسیایی و آفریقایی ممکن نبود. نفت در برخی از قسمت‌های اروپا وجود دارد؛ ولی تا قبل از کشف منابع نفتی در بحیره شمال مقدار آن بسیار محدود بود که با توسعه صنایع؛ به خصوص با افزایش استفاده از وسایط نقلیه؛ نمی‌تواند احتیاجات این کشورها را رفع سازد.

زیادتر توجه کشورهای اروپای غربی به منابع نفت و گاز بحیره شمال است که احتیاجات انگلستان و بعضی از کشورهای این منطقه را فعلاً تا اندازه‌ی رفع می‌کند، اروپا از لحاظ معادن زغال سنگ و آهن غنی می‌باشد و کشورهای انگلستان، روسیه، فرانسه، بلجیم، آلمان

و پولند تولیدکننده گان عمده این معادن استند.

آهن از ناحیه شمال سویدن به وسیله کشتی ها به مناطق صنعتی اروپا انتقال می یابد.

ب: صنایع

در مورد صنایع اروپا چه می دانید؟

صنایع فولاد- ایتالیا

۱- صنایع دستی

قبل از انقلاب صنعتی صنایع اروپا دستی و کارگاهی بوده که می توان از صنایع شیشه سازی در ایتالیا، چاقو و شمشیرسازی در اسپانیا، ساعت سازی در سوئیس، ظروف چینی در هالند و بافت تکه های کتان در ایرلند اشاره کرد.

۲- صنایع ماشینی

اروپا با داشتن منابع زغال سنگ و حمل و نقل خود بزرگترین منطقه صنعتی در جهان است. صنایع سنگین و بزرگترین کارخانه های صنعتی اروپا در نزدیک معادن تأسیس شده است.

همچنین شهرهای بزرگ صنعتی و بنادر مهم اروپا در کنار ابحار و دریاها استقرار یافته است؛ زیرا از طریق بنادر حمل و نقل مواد خام و کالاهای تولیدی، ارزانتر صورت می گیرد؛ یکی از

صنعت کاغذسازی - سویدن

مهمترین بنادر اروپا در کنار کانال کشتی رانی امستردام در ساحل بحیره شمال بنام روتردام است و از بنادر صنعتی دیگر اروپا بندر جنیوا در کشور ایتالیا می باشد.

صنایع مهم اروپا را ذوب فلزات، سامان آلات الکترونیکی، تولید انواع ماشین آلات، کشتی سازی، موتورسازی و غیره تشکیل می دهد.

توریزم

صنعت توریسم در اقتصاد اروپا نیز حایز اهمیت است. توریسم در اروپا به دلیل داشتن مراکز فرهنگی و تاریخی فراوان؛ مانند: موزیم‌ها، کلیساها، پوهنتون‌ها، ساحات مناسب طبیعی کشورهای اروپایی و تسهیلاتی که برای مسافرت از یک کشور به کشور دیگر فراهم شده است. سیاحت را در اروپا رونق بیشتر بخشیده است.

سواحل جنوب اروپا در کنار بحیره مدیترانه که به اروپای آفتابی موسوم شده است اهالی سایر مناطق اروپا را بسوی خود می‌کشاند و کوه‌های آلپ برای کوه‌نوردی و ورزش‌های زمستانی علاقه‌مندان بسیاری در کشورهای دور و نزدیک دارد. ورزش‌های آبی، مراسم و جشن‌هایی که در برخی کشورهای اروپایی برگزار می‌شود، قصرها، آثار هنری معماری و تاریخی از ساحات دیگر توریستی در اروپا محسوب می‌شود.

باید یاد آور شد که تعداد بیشتر مردم اروپا؛ به خصوص کشورهای پیشرفته به شغل خدمات تجارت، بانکداری و غیره مصروف هستند و فیصدی آن‌ها در بخش‌های زراعت و صنایع کمتر می‌باشد که این خود نمایانگر پیشرفت بیشتر اقتصادی در اروپا است.

تصویر برج ایفل فرانسه

فعالیت داخل صنف

شاگردان به سه گروه تقسیم شوند. هر گروه روی مطالب زیر با هم بحث کنند و نتیجه بحث خود را به سایر هم‌صنفان خود ارائه کنند.

الف) معادن اروپا

ب) صنایع اروپا

ج) توریسم در اروپا

سؤال‌ها

- ۱ صنایع خفیفه یا دستی اروپا را کدام تولیدات تشکیل می‌دهند؟ نام بگیرید.
- ۲ مراکز صنعتی اروپا بیشتر در کدام قسمت‌ها احداث شده‌اند؟ چرا؟
- ۳ صنایع سنگین اروپا را کدام اموال تشکیل می‌دهند؟ لست کنید.

فعالیت خارج از صنف

نقشه سفید اروپا را ترسیم کنید و در آن کشورهای مهم صنعتی اروپا را در جاهای آن مشخص کرده؛ و در ساعت آینده درسی جغرافیه در صنف ارائه کنید.

۶،۱: راجع به ترانسپورت براعظم اروپا چه می دانید؟

شبکه خط سریع السیر اروپا

در گذشته مردم از کدام نوع ترانسپورت برای انتقال مسافرین و اموال استفاده می کردند؟

ترانسپورت (Transports) عبارت از انتقال اموال تجارتي و انسانها از يك جا به جای دیگر است که این عمل به وسیله ریل، موتر، کشتی، طیاره و پایپلین انجام می شود. حمل و نقل به شیوه های مختلف صورت می گیرد که به طور مختصر مطالعه می گردد:

جاده یا سرک

سرک های مناسبتر و بهتر در اروپا نخست برای احتیاجات نظامی و تجارتي ایجاد شد و امپراتوری روم اولین سازنده یی راه ها برای حرکت سریعتر لشکریان خود بود. ناپلیون و هتلر نیز برای همین هدف سرک ها ساختند.

در سال های بعدی تولید بیشتر انواع موتر مهمترین عامل ساخت جاده ها شد؛

اکنون می‌توان از امستردام- در شمال هالند- تا جنوب ایتالیا را توسط شاهراه‌های ارتباطی طی کرد. برای عبور از مناطق کوهستانی تونل‌هایی ساخته شده که مهمترین آن مونت بلان (Blan Monht) است که ۱۲ کیلومتر طول دارد و فرانسه را به ایتالیا وصل می‌کند. از جنگ جهانی دوم به بعد تعداد موترهای تیزرفتار رو به افزایش است؛ چنانچه در سویدن برای هر چهار نفر یک موتر وجود دارد؛ ولی در کشورهای اروپای شرقی تعداد موترهای تیزرفتار بسیار کم است. در کشور هالند و دنمارک برای بایسکل راه‌های جداگانه احداث گردیده است.

راه آهن

احداث راه آهن از اروپا آغاز شده است. در سال ۱۸۰۴م. نخستین لکوموتیف بخاری (ماشین بخار) در ویلز انگلستان برای انتقال اموال و مسافرین به کار افتاد. در ۱۸۲۵م. نخستین راه آهن بین شهرهای ستکتون و درلینگتون برای حمل و نقل عمومی احداث شد و به تدریج خط آهن در اروپا گسترش یافت و اکنون این قاره پرتراکم‌ترین راه آهن جهان را دارد. شبکه خط سریع‌السیر اروپا از سریعترین و راحتترین ریل‌ها استفاده می‌کند. این خطوط بزرگترین شهرهای اروپا را با هم وصل می‌کنند. امروز راه‌های آهن در انتقال اموال و مسافرین داخل این قاره نقش مهم بر عهده دارند.

فعالیت داخل صنف

شاگردان در گروه‌ها تنظیم شوند و هرگروه در مورد اهمیت جاده یا سرک و راه آهن با هم مشوره کرده، نتیجه آن را توسط نماینده گروه به سایر هم‌صنفان ارائه کنند.

سؤال‌ها

- ۱- ترانسپورت را تعریف کنید.
- ۲- چرا رومی‌ها برای انکشاف جاده‌ها توجه خاص داشتند؟
- ۳- ریل برای نخستین بار در کجا و برای کدام منظور به کار انداخته شد؟
- ۴- نخستین خط آهن کدام شهرهای اروپا را با هم وصل ساخته بود؟
- ۵- خطوط آهن بیشتر برای کدام اهداف مورد استفاده قرار می‌گیرند؟

فعالیت خارج صنف

مطلبی پیرامون نقش ریل در توسعه اقتصادی قاره اروپا تهیه و به هم‌صنفان ارائه کنید.

میدان هوایی در اروپا

آیا می‌دانید که از نظر انرژی پرمصرف‌ترین نوع ترانسپورت جهان کدام است؟

با پرواز نخستین بالون در قرن ۱۸م. در فرانسه، تاریخ هوانوردی اروپا آغاز شد. نخستین خط هوایی تجارتي به نام خطوط هوایی هالند در سال ۱۹۱۹م. به وجود آمد. خطوط هوایی، شهرهای بزرگ اروپا و کشورهای خارجی را با هم وصل می‌کنند و برای انتقال مسافرین و اموال تجارتي یی که وزن آنها کم و قیمت آنها بیشتر باشد، استفاده می‌شوند.

راه‌های آبی

آیا می‌دانید که ارزان‌ترین راه ترانسپورتي جهان کدام است؟
راه‌های آبی از زمانه‌های باستان در حمل و نقل باارزش بوده است. دریای راین و دانوب در طول تاریخ در حمل و نقل اروپا نقش عمده‌یی داشته‌اند. دریای راین از طرف رومی‌ها مورد استفاده قرار گرفته و مصب آن را کنترل می‌نمودند.
امروزه دریاهای راین و دانوب به طور بین‌المللی مورد استفاده قرار می‌گیرند. دریای دانوب طولانی‌تر بوده و کشورهای بیشتری را با هم وصل می‌کند، این دریا از کشورهای زراعتی اروپا می‌گذرد و به بحیره سیاه می‌ریزد. دریای راین در مناطق صنعتی اروپا اهمیت زیادی

فعالیت حمل و نقل کالا در بندر رلین آلمان

دارد. بندر بزرگتر روتردام هالند نسبت به هر بندر دیگر دریایی و بحری جهان بیشتر کالاها را انتقال می‌دهد.

اکثریت دریا‌های اروپا مانند دریای آلب و آلمان، سن و لوآر فرانسه توسط کانال‌ها با هم مرتبط اند. ارتباط این دریاها قبل از توسعه راه آهن اروپا صورت گرفته است. کشور انگلستان نیز دارای کانال‌هایی است که امروزه اهمیت سابقه را ندارد. در حال حاضر می‌توان از طریق همین کانال‌ها از بحیره

شمال به بندر ماریسی در ساحل بحیره مدیترانه سفر کرد.

اروپا دارای سواحل گوناگون است و بعضی از آنها برای کشتی‌رانی مساعد است که باعث ایجاد بنادر بزرگ تجارتي گردیده است و ارزان‌ترین راه ترانسپورتي به شمار می‌رود. تقريباً تمام شهرهای اروپا به جز مادريد در سواحل دریاها، بحيره‌ها و بحر اتلانتیک واقع شده اند؛ همچنان در اروپا از ترانسپورت پایپ‌لین برای انتقال نفت، گاز و آب به پیمانۀ وسیع استفاده می‌شود.

فعالیت داخل صنف

شاگردان در گروه‌ها تنظیم شوند و هر گروه در مورد سؤال‌های زیر با هم بحث کرده و نتیجه آن را نماینده گروه به هم‌صنفان ارائه کند.

- ۱- ترانسپورت هوایی بیشتر برای کدام منظور مورد استفاده قرار می‌گیرد؟ چرا؟
- ۲- ترانسپورت آبی بنا بر کدام دلیل ارزان‌ترین راه ترانسپورتي جهان است؟
- ۳- ترانسپورت پایپ‌لین بیشتر برای کدام اهداف مورد استفاده قرار می‌گیرد؟

سؤال‌ها

- ۱- نخستین خط هوایی تجارتي جهان در کدام کشور فعالیت خود را آغاز کرد؟
- ۲- خطوط هوایی بیشتر برای انتقال کدام اموال مورد استفاده قرار می‌گیرد؟
- ۳- کدام ترانسپورت از نظر سابقه تاریخی قدیمی می‌باشد؟
- ۴- طولانی‌ترین دریای قابل کشتی‌رانی اروپا کدام است؟
- ۵- بزرگترین بندر تجارتي بحری و دریایی براعظم اروپا کدام است؟

فعالیت خارج از صنف

مطلبی از دلایل توسعه راه‌های آبی اروپا تهیه و به هم‌صنفان خود ارائه کنید.

خلاصه فصل اول (اروپا)

- *- اروپا یکی از کوچکترین قاره‌های جهان است که در منطقه معتدله شمالی جهان قرار دارد.
- *- کوه‌های اروپا به دو بخش، کوه‌های فرسوده و قدیمی در شمال و کوه‌های بلند و جوان در جنوب تقسیم می‌شود.
- *- قاره اروپا دارای دریا‌های متعدد است و اکثر آن‌ها قابل کشتی‌رانی می‌باشد.
- *- تقریباً آب تمام جھیل‌های قاره اروپا شیرین بوده و منبع دریاها را تشکیل می‌دهد.
- *- مهمترین بحیره براعظم اروپا بحیره مدیترانه است که بین سه براعظم آسیا، اروپا و افریقا قرار گرفته است.
- *- یکی از علت‌های پیشرفت صنعتی کشورهای اروپایی وجود خلیج‌های متعدد قابل کشتی‌رانی و موقعیت بحری آن‌ها است.
- *- اروپا تنها قاره‌یی است که در آن بیابان گرم و خشک دیده نمی‌شود.
- *- اروپا از نظر سیاسی متشکل از ۴۷ کشور است که در بین بعضی از این کشورها مناسبات سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و غیره مشترک، بر پایه یک قرارداد به نام ((اتحادیه اروپا)) اجرا می‌گردد.
- *- قاره اروپا با وسعت کم یکی از قاره‌های پرجمعیت جهان است.
- *- قسمت عمده جمعیت قاره اروپا را سفیدپوستان تشکیل می‌دهند.
- *- زبان‌های مردم اروپا از نظر ریشه‌های زبانی به سه دسته لاتین، جرمنی و سلاو تقسیم می‌شود.
- *- اکثریت مردم اروپا پیرو دین عیسوی استند که به سه مذهب بزرگ کاتولیک، پروتستان و ارتودوکس تقسیم می‌شود.
- *- اروپا یکی از بزرگترین مناطق صنعتی جهان است.
- *- براعظم اروپا دارای منابع زیرزمینی؛ از قبیل: معادن زغال سنگ و نفت (در بحیره شمال) است.
- *- اکثر صنایع و شهرهای بزرگ صنعتی و بنادر مهم اروپا در کنار ابحار و دریاها استقرار یافته است.
- *- صنعت توریسم در اروپا به دلیل ساحات خوب طبیعی، فرهنگی، تاریخی و ... رونق یافته است.
- *- براعظم اروپا متراکم‌ترین راه آهن جهان را دارد.
- *- خطوط هوایی از نظر مصرف انرژی پرمصرف‌ترین نوع ترانسپورت جهان است.
- *- راه آبی ارزان‌ترین راه ترانسپورتی اروپا به شمار می‌رود.

جدول شماره ۴: بعضی از مشخصات جغرافیایی ممالک اروپایی (برای مطالعه)

فیصدی شغل نفوس در سکتورهای مختلف در سال ۲۰۰۱			عمومیات				مملکت	شماره
خدمات	صنعت	زراعت	تراکم نفوس در فی کیلومتر مربع	تعداد نفوس در سال ۲۰۰۶	مساحت به کیلومتر مربع	مرکز		
۲۲,۲	۲۳,۱	۵۴,۷	۱۲۵	۳,۵۸۱,۶۵۵	۲۸,۷۴۸	تیرانا	۱	
۷۰,۳	۲۷,۲	۲,۶	۳۱۵	۱۰,۳۷۹,۰۶۷	۳۳,۰۰۰	بروکسل	۲	
۴۰,۸	۴۷,۵	۱۱,۷	۸۸	۴,۴۹۸,۹۷۶	۵۱,۱۲۹	سارایوو	۳	
۴۳,۵	۳۰,۸	۲۵,۷	۶۷	۷,۳۸۵,۳۶۷	۱۱۰,۹۱۲	صوفیا	۴	
۶۹,۶	۲۶,۸	۳,۶	۱۲۶	۵,۴۵۰,۶۶۱	۴۳,۰۹۴	کوپن هاگن	۵	
۶۲,۹	۳۴,۶	۲,۶	۲۳۱	۸۲,۴۲۲,۲۹۹	۳۵۷,۰۲۲	برلین	۶	
۵۹,۳	۳۱,۷	۹,۰	۲۹	۱,۳۲۴,۳۳۳	۴۵,۱۰۰	تالین	۷	
۶۶,۴	۲۷,۵	۶,۱	۱۵	۵,۲۳۱,۳۷۲	۳۳۸,۱۴۵	هلسینگی	۸	
۷۳,۴	۲۵,۱	۱,۵	۱۱۱	۶۰,۸۷۶,۱۳۶	۵۵۰,۱۰۰	پاریس	۹	
۵۹,۹	۲۲,۵	۱۷,۵	۸۱	۱۰,۶۸۸,۰۵۸	۱۳۱,۹۹۰	اتن	۱۰	
۵۸,۸	۳۴,۴	۶,۸	۱۰۷	۹,۹۸۱,۳۳۴	۹۳,۰۳۲	بوداپست	۱۱	
۶۱,۵	۳۰,۰	۸,۵	۵۸	۴,۰۶۲,۲۳۵	۷۰,۲۸۴	دوبلین	۱۲	
۶۶,۲	۲۵,۲	۸,۶	۳	۲۹۹,۳۸۸	۱۰۳,۰۰۰	ریکجاویک	۱۳	
۶۲,۳	۳۲,۱	۵,۶	۱۹۳	۵۸,۱۳۳,۵۰۹	۳۰۱,۲۶۸	روم	۱۴	
۵۲,۶	۳۰,۹	۱۶,۴	۷۹	۴,۴۹۴,۷۴۹	۵۶,۵۳۸	زاگرب	۱۵	
۵۸,۱	۲۶,۴	۱۵,۵	۳۵	۲,۲۷۴,۷۳۵	۶۴,۶۰۰	ریگا	۱۶	
۴۳,۵	۳۶,۴	۲۰,۲	۵۵	۳,۵۸۵,۹۰۶	۶۵,۲۰۰	ویلنیوس	۱۷	
۶۹	۲۸,۰	۳,۰	۱۸۳	۴۷۴,۴۱۳	۲,۵۸۶	لوکزامبورگ	۱۸	
۳۷,۸	۴۰,۴	۲۱,۸	۸۰	۲,۰۵۰,۵۵۴	۲۵,۷۱۳	سکوپیه	۱۹	
۷۲,۰	۲۶,۰	۲,۰	۱,۲۶۷	۴۰۰,۲۱۴	۳۱۶	والتا	۲۰	
۳۹,۷	۱۴,۶	۴۵,۷	۱۳۳	۴,۴۶۶,۷۰۶	۳۳,۷۰۰	کیشی نف	۲۱	
۶۸,۰	۳۰,۰	۲,۰	۴۶	۶۳۰,۵۴۸	۱۳,۸۱۲	پدگوریکا	۲۲	
۷۴,۸	۲۲,۰	۳,۲	۳۹۷	۱۶,۴۹۱,۴۶۱	۴۱,۵۲۶	امستردام	۲۳	
۷۴,۰	۲۱,۸	۴,۱	۱۴	۴,۶۱۰,۸۲۰	۳۲۳,۸۷۷	اوسلو	۲۴	

فیصدی شغل نفوس در سکتورهای مختلف در سال ۲۰۰۱			عمومیات				مملکت	شماره
خدمات	صنعت	زراعت	تراکم نفوس در فی کیلومتر مربع	تعداد نفوس در سال ۲۰۰۶	مساحت به کیلومتر مربع	مرکز		
۴۶,۵	۲۷,۴	۲۶,۱	۷۷	۴۶,۷۱۰,۸۱۶	۶۰۳,۷۰۰	کیف	اوکراین	
۶۲,۳	۳۱,۳	۶,۴	۹۸	۸,۱۹۲,۸۱۸	۸۳,۸۵۹	ویانا	اتریش	
۴۹,۳	۳۱,۷	۱۹,۰	۱۱۹	۳۸,۵۳۶,۸۶۹	۳۲۳,۲۵۰	وارسا	پولند	
۵۲,۵	۳۵,۲	۱۲,۳	۱۱۵	۱۰,۶۰۵,۸۱۷	۹۱,۹۸۲	لزیون	پرتگال	
۳۰,۲	۲۸,۱	۴۱,۷	۹۴	۲۲,۳۰۳,۵۵۲	۲۳۸,۳۹۱	بوخارست	رومانیا	
۵۸,۸	۲۹,۶	۱۱,۶	۸	۱۴۲,۸۹۳,۵۴۰	۱۷,۰۷۵,۴۰۰	مسکو	روسیه	
۳۷,۴	۳۲,۹	۲۹,۷	۱۰۶	۹,۳۹۴,۴۱۱	۸۸,۳۶۱	بلگراد	صربیا	
۵۱,۴	۳۷,۶	۱۱,۰	۹۹	۲,۰۱۰,۳۴۷	۲۰,۲۵۶	لیوبلیانا	سلوونیا	
۵۴,۴	۳۸,۰	۷,۶	۱۱۱	۵,۴۳۹,۴۴۸	۴۹,۰۱۲	برایتسلاوا	سلواک	
۶۲,۲	۳۰,۹	۶,۹	۸۰	۴۰,۳۹۷,۸۴۲	۵۰۵,۹۹۲	مادرید	اسپانیا	
۵۵,۹	۳۹,۱	۵,۱	۱۳۰	۱۰,۲۳۵,۴۵۵	۷۸,۸۶۴	پراگ	چک	
۷۳,۱	۲۵,۴	۱,۶	۲۴۸	۶۰,۶۰۹,۱۵۳	۲۴۴,۱۰۱	لندن	بریتانیا	
۳۹,۷	۴۰,۶	۱۹,۷	۵۰	۱۰,۲۹۳,۰۱۱	۲۰۷,۶۰۰	مینسک	روسیه سفید	
۷۱,۹	۲۵,۵	۲,۶	۲۰	۹,۰۱۶,۵۹۶	۴۴۹,۹۶۴	استکهلم	سویدن	
۶۸,۷	۲۶,۷	۴,۶	۱۸۲	۷,۵۲۳,۹۳۴	۴۱,۲۸۴	برن	سوئیس	
			۴۶۷,۲	۳۰۲۰۰	۶۱	سان مرینو	سان مرینو	
			۱۵۴	۶۹۸۶۵	۴۵۳	اندورا لاولا	اندورا	
			۱۶۱,۳	۳۲۸۰۰	۱,۹۵	موناکو	موناکو	
			۲۱۲,۹	۳۵۱۰۰	۱۶۰	وادوز	لختن شتین	
			۲۰۴	۹۲۰	۰,۴۴	واتیکان سیتی	واتیکان	
			۹۴,۵	۸۴۷۴۰۰	۸۶۶۰۰	باکو	آذربایجان	
			۱۱۱,۹	۲۹۷۶۰۰۰	۲۹۸۰۰	ایروان	ارمنستان	
			۷۱,۶	۴۴۷۴۰۰۰	۶۹۷۰۰	تفلیس	گرجستان	

فصل دوم

براعظم امریکا

اهداف این فصل:

شاگردان عزیز! با اهداف علمی این فصل آشنا شوید:

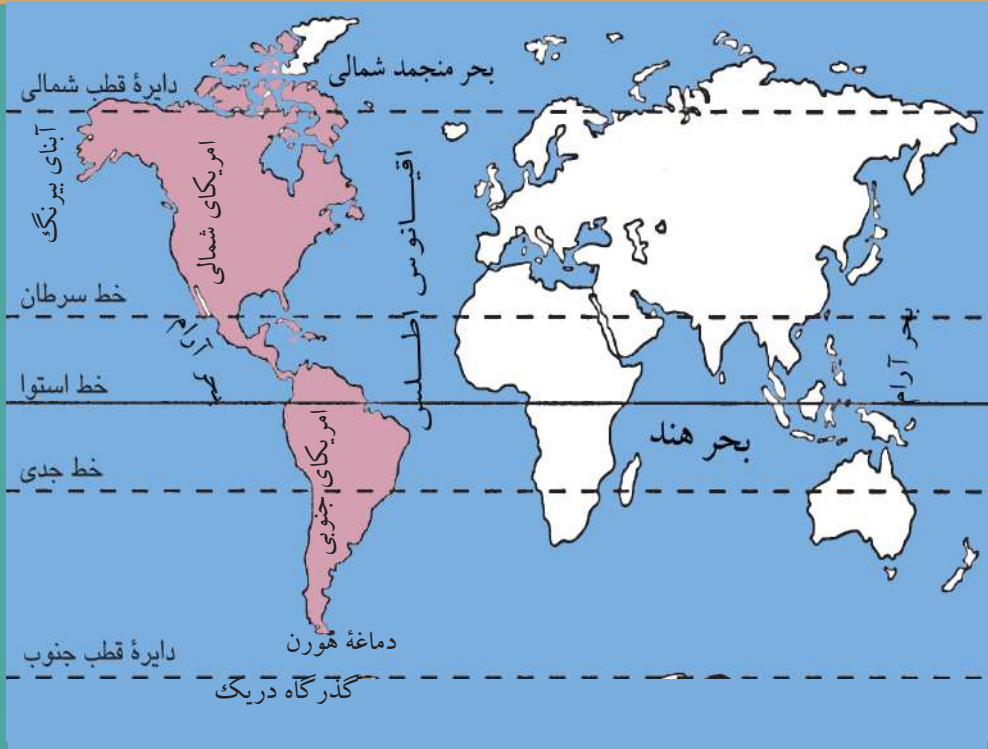
- آشنایی با موقعیت جغرافیایی قاره امریکا؛
- آشنایی با مهمترین پستی‌ها و بلندی‌ها در قاره امریکا (کوه‌ها و دریاها، بحیره‌ها، جھیل‌ها و خلیج‌ها).
- آشنایی با اقلیم قاره امریکا؛
- آشنایی با جغرافیای واحدهای سیاسی قاره امریکا (کشورها)؛
- آشنایی با جغرافیای بشری قاره امریکا (نفوس).
- آشنایی با جغرافیای اقتصادی قاره امریکا (زراعت، صنعت، تجارت و حمل و نقل).

• شاگردان با خواندن این فصل می‌توانند مهارت‌های ذیل

را به دست آرند

- تشخیص موقعیت قاره امریکا روی نقشه؛
- تشخیص مهمترین کوه‌ها، دریاها، بحیره‌ها و جھیل‌ها روی نقشه؛
- تعیین موقعیت کشورهای قاره امریکا روی نقشه؛
- نتیجه‌گیری اهمیت حمل و نقل در زنده‌گی بشری

در مورد موقعیت جغرافیایی براعظم امریکا چه می دانید؟

قاره امریکا در نقشه جهان

قاره امریکا را کدام اقیانوسها احاطه کرده اند؟

موقعیت

حدود اربعه

قاره امریکا بین طول البلد های ((۱۵ درجه و ۱۷۰ درجه)) غربی و بین ((۸۴ درجه)) عرض البلد شمالی و ((۵۵ درجه)) عرض البلد جنوبی موقعیت دارد. این قاره از شمال به بحر منجمد شمالی، از جنوب به گذرگاه دریگ (Drak) که حد فاصل بین انتارکتیکا و امریکای جنوبی است))، در شرق به بحر اطلس که براعظم اروپا و افریقا را از براعظم امریکا جدا می کند و از غرب به بحر الکاهل (آرام) و آبنای بیرنگ که به عرض ۸۵ کیلومتر الاسکا را از روسیه جدا می سازد، محدود شده است.

مساحت آن ۴۲,۳ میلیون کیلومتر مربع می باشد. شمالی ترین نقطه قاره امریکا قطب شمال و جنوبی ترین نقطه آن دماغه کپ هارن (Cope- Horn) می باشد. طول آن از شمال به جنوب ۱۵۰۰۰ کیلومتر است و عرض آن از شرق به غرب طول های مختلف دارد.

تقسیمات براعظم امریکا

براعظم امریکا از شمال به جنوب به سه بخش عمده تقسیم گردیده که عبارت اند از: امریکای شمالی، امریکای مرکزی و امریکای جنوبی.

قاره آمریکا از شمال به جنوب به صورت طولانی واقع شده است. آمریکای شمالی شامل کشورهای کانادا و ایالات متحده آمریکا می‌باشد، که از قطب شمالی کشور مکزیکو امتداد یافته است. آمریکای مرکزی میان آمریکای شمالی و جنوبی واقع است، آمریکای مرکزی از طرف شمال به ایالات متحده آمریکا و از جنوب به آمریکای جنوبی هم‌سرحد بوده و کانال پاناما بحیره کارابین را به بحر آرام وصل می‌سازد و حد فاصل بین آمریکای مرکزی و جنوبی می‌باشد. آمریکای جنوبی در نیم کره جنوبی بین عرض البلد های ۱۲ درجه شمالی تا ۵۵ درجه جنوبی قرار دارد و در نیم کره شمالی قسمت کم آن واقع می‌باشد. آمریکای جنوبی در جنوب آمریکای مرکزی به شکل مثلث قرار گرفته است که رأس آن را دماغه هورن (کیپ هورن) تشکیل می‌دهد و قاعده آن در بحیره کارابین و آمریکای مرکزی قرار دارد.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌ها تقسیم شوند و از روی نقشه قاره آمریکا موقعیت براعظم آمریکا را به اساس طول‌البلدها و عرض‌البلدها تعیین کنند.

سؤال‌ها

جملات زیر را تکمیل کنید.

- ۱- براعظم آمریکا..... کیلومتر مربع مساحت دارد.
- ۲- آبنای..... حد فاصل بین آمریکای جنوبی و براعظم انتارکتیکا را تشکیل می‌دهد.
- ۳- حد فاصل بین براعظم آمریکا و براعظم آسیا را..... تشکیل می‌دهد.
- ۴- حد فاصل بین براعظم آمریکا و براعظم اروپا را..... تشکیل می‌دهد.

فعالیت خارج از صنف

از روی نقشه داده شده نام کشورهای آمریکای شمالی، مرکزی و جنوبی را به صورت جداگانه لیست کرده و در ساعت درسی آینده جغرافیه، در صنف ارائه کنید.

در مورد کشف براعظم امریکا چه می دانید؟

تصویر کرسرف کولمب

آیا با نام کاشف امریکا آشنایی دارید؟

کرسرف کولمب بحریمای ایتالوی به اساس نظریات مسلمانان راجع به کروی بودن زمین در سال ۱۴۹۲م. از طرف شاه اسپانیا موظف شد تا سفری به سوی غرب، به هندوستان کند و ثروتی را که در آن سرزمین بود بدست آورد؛ اما وقتی کولمب روانه سفر شد، به جایی رسید که آن را غرب‌الهند گفت و اولین منطقه که در آن جا پیاده شد، آن را سان سلوادور (نجات‌دهنده مقدس) نامید که از جمله مجمع‌الجزایر بهاما بود. کولمب تصور می‌کرد که به آسیا و هند رسیده است و به همراهانش امر کرد که به جستجوی جزایر بپردازد. کولمب سه بار دیگر نیز به قاره امریکا سفر کرد.

پس از کولمب بحریمای دیگری به نام امریکو وسپوچی راه کولمب را ادامه داده تا ۲۵ درجه عرض البلد جنوبی به نزدیکی‌های سواحل برازیل پیش رفت. این بحریما در باره سفر بحری خود یک مقاله نوشت و آن را چاپ کرد؛ پس از آن در سال ۱۵۰۲ میلادی جغرافیه‌دانی کتابی نوشت و در آن کتاب مقاله امریکو را در مقدمه اثرش جا داده و چاپ کرد. در ۱۵۰۷م. این کتاب به زبان لاتین ترجمه گردید که در مقدمه آن یکی از جغرافیه‌دانان

پیشنهاد کرد که این قطعه خشکه به نام کاشف اش امریکا نامیده شود. در ابتداء نام امریکا شامل قاره جنوب خط استوا می شد که کولمب به آن سفر نکرده بود؛ ولی بعدها شامل قسمت شمال نیز گردید و برای اولین بار در جغرافیه در سال ۱۵۳۸م. گرهارد مرکاتور در نقشه معروف خود نام امریکا را بر تمام نیم کره غربی اطلاق کرد. از آن به بعد قاره جدید را تا امروز به اسم امریکو، قاره امریکا مسمما ساختند.

فعالیت داخل صنف

- ۱- کولمب چرا برای سفر به هند راه غرب اروپا را انتخاب کرد؟
- ۲- جغرافیه دانان مسلمان چه نقشی در کشف امریکا دارند؟
- ۳- جغرافیه دانان چرا این قاره جدید را به نام امریکا یاد کردند؟

سؤال ها

- ۱- هدف سفر کرسرف کولمب به امریکا چه بود؟
- ۲- امریکو و سپوچی در سفر بحری خود کجا را کشف کرد؟
- ۳- برای اولین بار کدام جغرافیه دان قاره جدید را به نام امریکا مسمما ساخت؟
- ۴- در ابتداء کلمه امریکا به کدام بخش قاره امریکا استعمال می شد؟

فعالیت خارج از صنف

سیر حرکت سفر امریکو را از روی نقشه ترسیم کرده، واضح سازید که وی چه کار بزرگی انجام داد.

کوه‌های راکی

نقشه صفحه آینده را ملاحظه کنید و بگویید که کوه‌ها در کدام قسمت‌های این براعظم واقع شده است؟

راجع به کوه‌های آمریکا چه می‌دانید؟

۱- کوه‌های کم‌ارتفاع و قدیمی

کوه‌های اپالاش (Appalachian):

در قسمت شرقی ایالات متحده آمریکا شمالی کوه کم‌ارتفاعی واقع شده که جزء دوران اول جیولوژی است و با گذشت زمان از ارتفاع آن کاسته شده و در حال حاضر دارای قله‌های مدور، دامنه‌های نشیب‌دار و وادی‌های وسیع می‌باشد.

این کوه‌ها از شمال شرق به جنوب غرب به طول ۱۵۰۰ کیلومتر افتاده است و بلندترین قله آن بلک دیم (Black dame) ۲۰۴۴ متر ارتفاع دارد.

۲- کوه‌های جوان و مرتفع

کوه‌های راکی (Rocky) یا روشوز:

در امتداد سواحل اقیانوس آرام از شمال به جنوب واقع شده، متعلق به دوره سوم جیولوژیکی است. این کوه‌ها، جوان و خیلی بلند است که در بعضی نقاط ارتفاع آن‌ها به ۶۰۰۰ متر هم

می‌رسد. بلندترین قله آن مک کینلی (McKinley) در الاسکا ۶۱۹۳ متر ارتفاع دارد. در قسمت‌های شمال و جنوب کوه مذکور آتشفشان‌های فعال و خاموش موجود بوده و زلزله‌های بزرگ نیز در آن زود زود رخ می‌دهد؛ چنانچه در ۱۹۶۴ م. بزرگترین زلزله قرن ۲۰ م. در الاسکا رخ داد. در میان سلسله کوه‌های راکی و اپلاش اراضی هموار و جلگه‌های وسیع موجود است.

نقشه طبیعی قاره امریکای شمالی

کوه‌های اندیز (Andes)

کوه‌های اندیز به زبان مردم بومی این سرزمین معنای کوه‌های عسل را می‌دهد. این سلسله به شکل مساویانه به طول سواحل اقیانوس آرام در امریکای جنوبی از شمال به جنوب به طول ۸۰۰۰ کیلومتر امتداد یافته و ارتفاع بلندترین قله آن اکانکاگوا (Aconcagua) در ارجنتاین به ۶۹۶۰ متر می‌رسد. در پروسه تشکیل این کوه‌های جوان از قبیل آتش‌فشان‌ها، حرکات صعودی و زلزله‌های تخریبی حالا هم ادامه دارد؛ چنانچه در ۱۹۶۰ م. در جنوب کوه‌های اندیز زلزله‌یی صورت گرفت که به نام زلزله چیلی مسما گردیده، آتش‌فشان خاموش شده آن نیز به فعالیت آغاز کرد و بعضی قسمت‌های ساحلی خشکه زیر آب شد و در بعضی قسمت‌ها جزایر از آب بیرون شده، جزایر جدید را به وجود آورد.

نقشه طبیعی قاره امریکای جنوبی

فعالیت داخل صنف

شاگردان در چند گروه تنظیم شوند و با مشوره هم دو تصویر داده شده را به دقت مشاهده کرده، مشابهت‌ها و تفاوت‌ها بین کوه‌های جوان راکی و کوه‌های پیر اپلاش را به مشوره هم بنویسند و به کل صنف ارائه کنند.

کوه‌های اپلاش

کوه‌های راکی

سؤال‌ها

- برای جمله‌های صحیح حرف ((ص)) و برای جمله‌های غلط حرف ((غ)) را انتخاب کنید.
- ۱- کوه‌های اپلاش از جمله کوه‌های دوران اول جیولوژیکی است. ( )
  - ۲- کوه‌های راکی از شمال شرق به جنوب غرب امتداد دارد. ( )
- جاهای خالی را پر کنید.
- ۱- مرتفع‌ترین کوه‌های براعظم امریکا ..... است.

- ۲- بلندترین قله کوه‌های راکی به نام ..... در ..... موقعیت دارد.
- ۳- بلندترین قله کوه‌های اندیز به نام ..... در ..... موقعیت دارد.

فعالیت خارج صنف

نقشه بدون نوشته امریکا را کاپی کرده، نام کوه‌ها را در جاهای تعیین شده آن بنویسید.

دریای میسی‌سی‌پی

دریای میسی‌سی‌پی چرا به این نام مسما است؟

دریا‌های امریکای شمالی

در امریکای شمالی دریا‌های خروشان وجود دارد که از یک طرف در کشتی‌رانی و حمل و نقل اموال مفید است و از جانب دیگر در کشت و زراعت سهولت‌ها را به وجود آورده است.

بزرگترین دریای حوزه بحر اتلانتیک امریکای شمالی دریای میسی‌سی‌پی (Mississippi) است که به زبان هندیان بومی به معنای دریای بزرگ می‌باشد؛ این دریا از جهیل ایتاسکا در جنگلات مینیسوتا (Minnesota) سرچشمه می‌گیرد و از طریق همواری و دشت‌های وسیع به طرف جنوب حرکت می‌کند؛ در جریان وسطی آن طولانی‌ترین معاون میسوری (Missouri) از سمت راست به آن می‌ریزد. دریای میسوری به زبان هندی بومی معنای آب گل‌آلود را می‌دهد.

طول دریای میسی‌سی‌پی از منبع دریای میسوری تا مصب در خلیج مکزیکو ۶۴۲۰ کیلومتر است، که از لحاظ طول بعد از دریای نیل و آمازون قرار می‌گیرد. بزرگترین معاون سمت چپ آن دریای اوهایو (Ohio) است که از کوه‌های اپلاش

سرچشمه گرفته و دارای آب زیاد می‌باشد. دریای میسی سی پی ریگ و گل زیاد با خود می‌آورد و در قسمت مصب دلتای وسیع را به وجود آورده، که هر سال به طرف خلیج مکزیکو به اندازه ۱۰۰ متر پیش می‌رود. این دریا با تمام حوزه خویش تقریباً ۲۰۰۰۰ کیلومتر قابل کشتی رانی است و در بخش زراعت نیز از آن استفاده می‌شود.

نقشه دریاهای امریکای شمالی

دریای سنت لارنس (St. Lawrence): جھیل‌های پنج‌گانه را به بحر اتلانتیک وصل می‌سازد، این دریا به دلیل یخبندان در طول سال قابل کشتی‌رانی نمی‌باشد. دریاهای حوزه اقیانوس منجمد شمالی (Arctic ocean) از برف‌ها سرچشمه گرفته و قسمت اعظم سال یخ بسته می‌باشد.

بزرگترین دریای این حوزه میکنزی (Mackenzie) است که منبع آن جھیل گریت‌سلیو و دریای اتابسکا (Athabasca) و مصب آن در بحیره بیوفورت (Beaufort) در شمال می‌باشد. این دریا به نام محقق امریکای شمالی، ماکینزی یاد شده است.

دریاهای حوزه بحر الکاهل به طور نسبی کوتاه، کم‌ارتفاع و دارای جریان سریع‌اند. بزرگترین آن‌ها دریاهای کلمبیا (Columbia) و کلورادو (Colorado) می‌باشند. که این دریاها از کوه‌های راکی سرچشمه گرفته و به بحر الکاهل می‌ریزند.

دریای کلورادو وادی عمیقی را که دیوارهایش عمودی است به وجود آورده، منبع آن را باران‌ها و برف‌ها تشکیل می‌دهند. در پایان این دریا به خلیج کالیفرنیا در کشور مکزیکو می‌ریزد و طول آن ۴۵۰ کیلومتر است. آب این دریا گل‌آلود و سرخرنگ می‌باشد؛ به همین سبب اسپانیایی‌ها آن را به نام کلورادو یاد کرده‌اند.

فعالیت داخل صنف

شاگردان تحت رهنمایی معلم به گروه‌ها تقسیم شوند و هر گروه روی خصوصیات دریا‌های زیر با هم بحث و گفتگو کنند و در نقشه آمریکا آن را نشان دهند.

۱- دریای میسی سی پی

۲- دریای میکنزی

۳- دریای کلورادو

۴- دریای سنت لارنس

سؤال‌ها

جاهای خالی را پر کنید.

۱- دریای میسی سی پی را..... تشکیل می‌دهد.

۲- بزرگترین معاون سمت چپ میسی سی پی..... است.
مختصر جواب دهید.

۱- بزرگترین دریا‌های حوزه بحر منجمد شمالی را نام ببرید.

۲- آب دریای کلورادو به کجا می‌ریزد؟

۳- دریای میسی سی پی از نظر طول در جهان مقام چندم را دارد؟

۴- مصب دریای کلمبیا در کجا است؟

۵- نام بزرگترین دریا‌های حوزه بحر اتلانتیک را بگویید.

فعالیت خارج از صنف

نقشه سفید آمریکا را ترسیم کنید و در آن دریاها را مشخص کرده، و در ساعت درسی آینده به هم صنفان تان نشان دهید.

دریاهای امریکای جنوبی

دریاهای امریکای جنوبی

به نظر شما چرا در امریکای جنوبی دریاهای پر آب وجود دارد؟

بارنده گی فراوان منطقه استوایی باعث آن می شود که در این قاره دریاهای بزرگ و پر آب زیادتر باشند. کوه های اندیز در طول سواحل غربی امریکای جنوبی امتداد یافته، به حیث آب بخش میان حوزه های شرقی و غربی این قطعه محسوب می شوند. تمام دریاهای بزرگ ساحه شرقی اندیز آب خود را به بحر اتلانتیک می ریزند. دریاهای این قاره اساساً محصول باران های این منطقه بوده که در حوزه آمازون همه روزه صورت گرفته، به طور مداوم آب دریاها را تقویت می کنند. دریای آمازون پر آب ترین دریا در جهان است.

طول دریای آمازون همراه با معاون آن یوکایالی (Ucayali) در کشور پیرو ۶۴۸۰ کیلومتر است و به بحر اتلانتیک می ریزد که از این لحاظ بعد از دریای نیل در مقام دوم قرار دارد. این دریا از همواری ها عبور می کند و نشیب کمتر دارد و در مسیر خود با بیش از ۵۰۰ معاون خود یکجا می شود؛ لذا در تمام سال پر آب است و طغیان اعظمی آن در اواخر تابستان در نیم کره جنوبی صورت می گیرد. تمام حوزه دریای آمازون را جنگلات استوایی پوشانیده است که درخت رابر از پیداوار مهم اقتصادی آن نیز می باشد.

بزرگترین معاون سمت راست این دریا مادیرا (Madeira) و سمت چپ آن نگرو (Negro) است. عمق زیاد و فراوانی آب دریا امکان آن را می‌دهد که کشتی‌ها به فاصله هزاران کیلومتر در مسیر دریا حرکت کنند. کلمه آمازون به زبان مردمان محلی معنای آب پر صدرا را می‌دهد، در این دریا در هنگام مد بحری امواج عموداً به ارتفاع ۵ متر با صدای رعد آسا به طرف بالا حرکت می‌کند و باعث تولید صدای می‌شود. دریاهای پارانا (Parana) و اورینو کو (Orinoco) از جمله دریاهای بزرگ و پر آب دیگر امریکای جنوبی می‌باشند. دریای پارانا آب خود را از دامنه‌های غربی کوهسار برازیل و همواری‌های داخلی آن می‌گیرد. طول آن ۴۷۰۰ کیلومتر است و به بحرالانتیک می‌ریزد. دامنه‌های شمالی کوهسار گیانا (Guyana) و همواری‌های اورینو کو مربوط حوزه دریای اورینو کو می‌باشد. دریای مذکور از اراضی هموار می‌گذرد، طول آن ۲۷۳۰ کیلومتر است و برای کشتی‌رانی مساعد می‌باشد. در مسیر یکی از معاونین دریای اورینو کو آبشار انجیل (در کشور ونزویلا) قرار دارد که بلندترین آبشار جهان به شمار می‌رود و ارتفاع آن به ۱۰۵۴ متر می‌رسد.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌ها تقسیم شوند و هر گروه روی سؤال ذیل با هم بحث و گفتگو کنند.

دریای آمازون، دریای پارانا و دریای اورینو کو از کجا سرچشمه گرفته و در کجا می‌ریزد.

سؤال‌ها

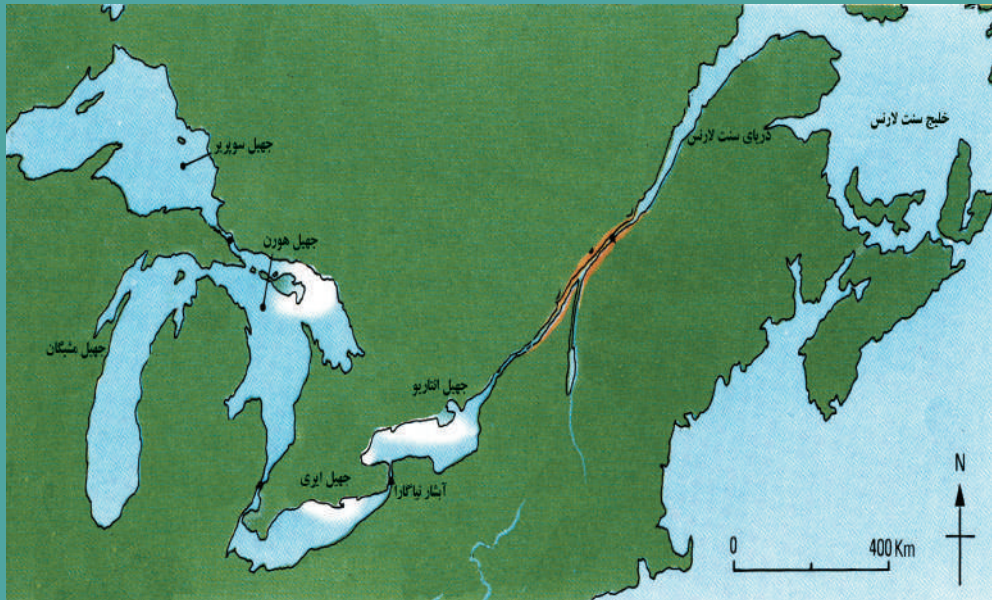
- جمله‌های صحیح را با حرف ((ص)) و غلط را با حرف ((غ)) نشانی کنید.
- ۱- دریای آمازون از نظر حجم آب بزرگترین دریای جهان است. ( )
- ۲- آب دریای پارانا به بحرالانتیک می‌ریزد. ( )
صحیح‌ترین جواب را انتخاب کنید.
- ۳- مرتفع‌ترین آبشار جهان (انجیل) در کدام یک از کشورهای ذیل است؟
الف) آرژانتین ب) برازیل ج) ونزویلا د) اکوادور
- ۴- دریای اورینو کو به کجا می‌ریزد؟
الف) خلیج مکزیک ب) بحرالانتیک ج) بحر آرام د) بحیره کارابین
- جملات ذیل را با کلمات مناسب تکمیل کنید.
- ۵- منبع دریای آمازون را ..... تشکیل می‌دهد.
- ۶- بزرگترین معاون سمت راست دریای آمازون ..... و چپ آن ..... می‌باشد.

فعالیت خارج از صنف

نقشه امریکا را از صفحه ۶۲ در کتابچه‌های تان کاپی کنید و در آن نام‌های دریاها را نوشته، و در ساعت آینده درس جغرافیه در پیش روی صنف نشان دهید.

راجع به جهیل‌های امریکا چه می‌دانید؟

جهیل‌های پنج‌گانه امریکای شمالی

به نظر شما عوامل مؤثر در ایجاد جهیل‌های امریکا کدام‌ها اند؟

در درس‌های قبل با اصطلاح جهیل آشنا شده اید. به اساس خصوصیات طبیعی در براعظم امریکا جهیل‌های بیشتری وجود دارد. جهیل‌های بزرگ امریکای شمالی عبارت از سوپریور (Superior) به مساحت ۸۳۲۷۰ کیلومتر مربع، میشیگان (Michigan) ۵۸۰۲۰ کیلومتر مربع، هورن (Huron) ۶۰۷۰۰ کیلومتر مربع، ائیری (Erie) ۲۵۶۸۰ کیلومتر مربع و انتاریو (Ontario) ۱۹۲۳۰ کیلومتر مربع اند و جهیل انتاریو ذریعه دریای سنت لورنس (Sent Lawrence) به خلیج سنت لورنس و اقیانوس اطلس وصل می‌گردد.

جهیل سوپریور از نظر مساحت خیلی وسیع بوده و با داشتن آب شیرین در جهان مقام اول را دارد. این جهیل‌ها در اثر یخچال‌ها به وجود آمده و سطح آب آن‌ها از هم متفاوت است. جهیل سوپریور، هورن و میشیگان توسط آبناهای کوچک با هم وصل شده اند؛ اما جهیل ائیری علیحده بوده و جهیل انتاریو توسط دریای سنت لورنس با بحر اطلس یکجا می‌شود. آبشار نیاگارا را به زبان بومی نیاگارا (آب صدا دار) می‌گویند که در مسیر دریای نیاگارا که جهیل ائیری و انتاریو را با هم وصل می‌کند، تشکیل شده که آب آن از کشور کانادا از طرف شمال به طرف جنوب به خاک ایالات متحده امریکا می‌ریزد. یک استیشن برق آبی نیز در این قسمت اعمار گردیده است که مربوط به هر دو کشور کانادا و ایالات متحده امریکا

می‌باشد. آب این جهیل‌ها قابل کشتی‌رانی است و جهیل مشیگان توسط کانال به دریای میسی‌سی‌پی نیز وصل گردیده است. جهیل‌های غرب و جنوب غرب ایالات متحده آمریکا تقریباً به اقیانوس راه نداشته و بزرگترین جهیل این حوزه به نام گریت سالت (Great salt-L) یاد می‌شود.

تصویر ماهواره‌یی جهیل‌ها

جهیل های کشور کانادا بیشتر تحت تأثیر یخچال ها می باشند. این جهیل ها به مساحت ۱۰۰۰۰ کیلو متر مربع از طرف جنوب شرق، جنوب و جنوب غرب با برجسته گی های سطح مرتفع لورنشین (Laurentian Plateau) احاطه گردیده اند. به نقشه صفحه ۶۲ مراجعه کنید.

جدول شماره ۱: سایر جهیل های کشور کانادا (معلومات اضافی)

شماره	نام جهیل	موقعیت	نوعیت آب
۱	گریت بیر (Great Bear)	کانادا	یخچالی دارای آب شیرین
۲	گریت سلیو (Great Slave)	کانادا	یخچالی دارای آب شیرین
۳	وینی پیج (Winnipeg)	کانادا	یخچالی دارای آب شیرین
۴	منی توبا (Mani toba)	کانادا	یخچالی دارای آب شیرین

بستر اولیه این جهیل ها به پروسه یخچالی ارتباط دارد. تقریباً تمام دریا های این کشور از جهیل ها سرچشمه گرفته و عده یی از آنها قبل از اینکه به اقیانوس ها و یا به خلیج هدسن برسند از ده ها ساحه جهیلی می گذرند. در امریکای مرکزی فرورفته گی تکتونیکی کوه ها را از هم جدا کرده، جهیل های وسیع

و عمیق را به وجود آورده است که بزرگترین همه، جهیل نیکاراگوا (Nicaragua) دارای ۱۶۷ کیلومتر طول و ۷۰ متر عمق است که در غرب کشور نیکاراگوا موقعیت دارد. این جهیل دارای جزایر آتشفشانی فعال و غیر فعال نیز می‌باشد.

جهیل تی تی کاکا (Titicaca) در سرحد بین کشورهای پیرو و بولیویا در امریکای جنوبی به ارتفاع ۳۸۱۲ متر از سطح بحر واقع شده که مرتفع‌ترین جهیل این قاره به شمار می‌رود.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌ها تنظیم شوند و هر گروه به سؤال‌های جداگانه از روی نقشه صفحه ۶۰ و ۶۳ جواب دهند و نماینده هر گروه نتیجه کار گروه خویش را برای تمام هم‌صنفان خود بخواند.

- ۱- موقعیت جهیل‌های کشور کانادا را بر روی نقشه تعیین کنید.
- ۲- موقعیت جهیل‌های کشور ایالات متحده امریکا را در نقشه تعیین کنید.
- ۳- موقعیت جهیل‌های کشورهای امریکای مرکزی را در نقشه تعیین کنید.
- ۴- موقعیت جهیل‌های کشورهای امریکای جنوبی را در نقشه تعیین کنید.

سؤال‌ها

- ۱- جهیل‌های بزرگ امریکای شمالی کدام‌ها اند؟
- ۲- جهیل‌های بزرگ کشور کانادا کدام‌ها اند؟
- ۳- چرا عده‌یی از جهیل‌ها آب شیرین و عده دیگر آن‌ها آب شور دارند؟
- ۴- مرتفع‌ترین جهیل براعظم امریکا کدام است؟

فعالیت خارج از صنف

نقشه طبیعی امریکا را از صفحه ۶۲ کاپی کرده، نام جهیل‌های آن را بنویسید و در ساعت آینده درسی جغرافیه در صنف نشان دهید.

راجع به بحیره‌های امریکا چه می‌دانید؟

بحیره کارابین

بحیره‌ها چه اهمیت اقتصادی دارند؟

بر اعظم امریکا از چهار طرف به آب‌های وسیع محدود شده و دارای بحیره‌های زیادی می‌باشد. بحیره کارابین بزرگترین بحیره این قاره می‌باشد که در میان جزایر غرب الهند (زنجیری از جزایر انتیل بزرگ؛ مانند کیوبا، هایتی، جامیکا، پورتوریکو و جزایر انتیل کوچک که منشأ آتش‌فشانی دارد؛ مانند ترینیداد توباگو و غیره)، سواحل شرقی امریکای مرکزی و سواحل شمالی امریکای جنوبی قرار گرفته است و مساحت آن ۱۹۴۳۰۰۰ کیلومتر مربع می‌باشد. این بحیره از نظر موقعیت جغرافیایی در عرض‌البلدهای استوایی و از نگاه ازدیاد درجه حرارت (بین ۲۳ تا ۲۷ درجه سانتی‌گرید) می‌باشد و به نسبت داشتن نمک کم از آب اقیانوس متمایز می‌گردد.

بحیره کارابین دارای اهمیت خاص اقتصادی و استراتژیکی می‌باشد و در خط‌السیار راه‌های مهم تجارتي بحری جهان قرار گرفته که از بحر اتلانتیک به بحر آرام، از طریق کانال پاناما می‌گذرد و پرتراکم‌ترین راه آبی می‌باشد. سواحل این بحیره کم ارتفاع بوده و بنادر بزرگ تجارتي در سواحل آن اعمار گردیده است.

بحیره‌های شمال شرقی و شمالی براعظم امریکا؛ از قبیل بحیره بیوفورت (Beaufort) در شمال کانادا و لابرادور (Labrador) در شرق کانادا از نظر آب و هوا مشابهت به اقیانوس منجمد شمالی دارند، تقریباً در طول سال یخ بسته و دارای درجه حرارت پایین تر از منفی ۵۰ درجه سانتی‌گرید می‌باشند و حتی تابستان آن‌ها یک و نیم تا دو ماه دوام می‌کند؛ گاه گاهی درجه حرارت آن‌ها از ۱۰ درجه سانتی‌گرید تجاوز می‌کند، به همین لحاظ به نام بحیره‌های قطبی یاد می‌شوند، صرف کشتی‌های تحقیقاتی در آن‌ها رفت و آمد می‌کنند و در عمق و حاشیه آن‌ها بعضی از حیوانات بحری؛ مانند ماهی زنده‌گی می‌کنند، از بحیره بیوفورت نفت نیز استخراج می‌گردد.

در بین براعظم‌های امریکا و آسیا کدام بحیره و آبنا واقع است؟

در شمال غرب الاسکا بحیره چوکچی (Chukchi) واقع است، که در بیشترین روزهای سال یخ بسته می‌باشد. در بین براعظم امریکای شمالی و براعظم آسیا بحیره دیگری به نام بیرینگ (Bering) به مساحت ۲۲۶۹۰۰۰ کیلومتر مربع واقع شده است که این بحیره از طریق آبنا بیرینگ به عرض ۸۵ کیلومتر به بحر منجمد شمالی ارتباط پیدا می‌کند. بخش شمالی آن در زمستان برای مدت طولانی سال یخ بسته می‌باشد؛ اما بخش جنوبی آن یخ‌بندان نمی‌شود و برای کشتی‌رانی مساعد است.

به نقشه صفحه ۶۰ مراجعه شود.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به چند گروه تقسیم شوند و هر گروه نقشه سفید امریکا را از صفحه ۶۲ کاپی کرده، نام‌های بحیره‌ها را در جاهای معین آن بنویسند؛ بعد نماینده هر گروه آن را به تمام هم‌صنفانش نشان دهد.

سؤال‌ها

- ۱- کدام بحیره‌های براعظم امریکا در طول سال قابل کشتی‌رانی است؟
- ۲- از طریق کدام کانال، اقیانوس اطلس با اقیانوس آرام وصل شده است؟
- ۳- بحیره بیرینگ در کدام قسمت امریکا واقع شده است و حدفاصل بین کدام براعظم‌ها را تشکیل می‌دهد؟
- ۴- بحیره‌های شمال براعظم امریکای شمالی را با بحیره کارابین مقایسه کنید.

فعالیت خارج از صنف

نقشه بدون نام امریکا را از صفحه ۶۲ کاپی کرده، موقعیت بحیره‌ها را تعیین و در ساعت درسی آینده جغرافیه در صنف نشان دهید.

راجع به خلیج‌های قاره آمریکا چه می‌دانید؟

به نقشه فوق دقت کنید. چرا در قاره آمریکا خلیج‌های زیادی موجود است؟

خلیج‌های آمریکای شمالی

قاره آمریکا خلیج‌های زیادی دارد؛ زیرا موقعیت مناسب جغرافیایی این قاره در بین دو اقیانوس بزرگ جهان (اقیانوس اطلس و آرام) و پیشرفته‌گی آب در خشکه سبب ایجاد خلیج‌های متعدد گردیده است.

صنعت کشتی‌سازی و تجارت در این قاره نیز بنابر موجودیت همین خلیج‌ها رونق یافته است. در جنوب شرقی آمریکای شمالی خلیج مکزیکو موقعیت دارد که توسط جزیره‌نمای فلوریدا از اقیانوس اطلس جدا شده است. این خلیج علاوه بر اینکه زمینه خوب کشتی‌رانی را مساعد ساخته، در سواحل آن ذخایر فراوان نفت و گاز طبیعی و نمک نیز موجود است. جریان گرم گلف ستریم از منطقه خلیج مکزیکو می‌گذرد و باعث تغییر اقلیم این منطقه و هم باعث بالا آمدن سطح آب آن می‌گردد. خلیج بزرگ دیگر این ساحه کامپیچ (Campeche) در شرق کشور مکزیکو است. در سواحل شرقی آمریکای شمالی آب اقیانوس اطلس در خشکه پیش رفته که در بعضی ساحات خلیج‌های عمیق و در بعضی ساحات خلیج‌های کم‌عمق را تشکیل داده است، که این خلیج‌ها از سواحل جزیره‌نمای فلوریدا آغاز یافته تا سرزمین بافین (Baffin) به عرض اعظمی خود می‌رسند. خلیج‌های شمال کانادا از نگاه شرایط اقلیمی مشابه به اقیانوس منجمد شمالی بوده و قابل کشتی‌رانی نمی‌باشند.

خلیج مکزیکو

جدول شماره دوم خلیج‌های امریکای شمالی (معلومات اضافی)

شماره	نام خلیج	موقعیت
۱	سنت لارنس St. Lawrence	در شرق کانادا در ساحل اقیانوس اطلس
۲	هودسن Hudson	در شرق کانادا در ساحل اقیانوس اطلس
۳	بافین Baffin	در شمال شرق کانادا در ساحل اقیانوس اطلس
۴	اموندسن Amundsen	در شمال کانادا در ساحل اقیانوس اطلس
۵	فوندی Foundy	در سواحل اقیانوس اطلس در جنوب شرق کانادا

تمام آب‌هایی که سواحل در شمال شرق و شمال قاره آمریکا را احاطه کرده اند در طول سال حرارت آن‌ها کمتر می‌باشد و گاهی هم از مثبت ۱۰ درجه سانتی‌گرید تجاوز نمی‌کند و بیشتر اوقات سال یخ‌بسته می‌باشند. از این سبب آب سرد خلیج هودسن و آب گرم خلیج مکزیکو در اقلیم امریکای شمالی تأثیر مستقیم دارد.

سواحل اقیانوس آرام امریکای شمالی کمتر شکسته‌گی داشته؛ اما در سواحل شمال غربی این قاره جزایر خرد و بزرگ گسترش یافته که بیشتر شکسته اند.

خلیج‌های بزرگ این ساحه یکی هم خلیج کلفورنیا (California) است که در ساحل شرقی جزیره‌نمای کلفورنیا قرار داشته و دریای کلورادو در آن می‌ریزد. این خلیج طویل و باریک بوده، ساحه فرورفته و شکسته را تشکیل می‌دهد.

از خلیج بزرگ دیگر این ساحه خلیج الاسکا (Alaska) است که در شمال غرب قاره آمریکا موقعیت دارد. قابل یادآوری است که تمام خلیج‌های بزرگ و عمیق شرایط مناسبی را برای کشتی‌رانی و تأسیسات بندری فراهم می‌کند.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌ها تقسیم شوند و به مشوره هم نقشه سفید صفحه ۶۴ قاره آمریکا را کاپی کرده، خلیج‌های مهم قاره آمریکا شمالی را روی آن نشان دهند و سرگروه آن را به هم‌صنفان خود نشان بدهند.

سؤال‌ها

- ۱- از خلیج مکزیکو چه استفاده اقتصادی صورت می‌گیرد؟
- ۲- در شرق امریکای شمالی کدام خلیج‌های بزرگ و کم‌عمق وجود دارد؟
- ۳- چرا خلیج‌های شمال آمریکا قابل کشتی‌رانی نمی‌باشند؟
- ۴- خلیج‌های بزرگ ساحل غربی امریکای شمالی کدام‌ها اند؟

فعالیت خارج صنف

جدول داده شده را تکمیل کرده، در درس آینده جغرافیه آن را در صنف قرائت کنید.

شماره	نام خلیج	موقعیت	اهمیت اقتصادی
۱	مکزیکو	در سواحل جنوب شرق امریکای شمالی	
۲	سنت لارنس		قابل کشتی‌رانی می‌باشد.
۳	هودسن		
۴	الاسکا		
۵	کلفورنیا		

نقشه از آمریکای جنوبی

آیا همه خلیج‌های آمریکای جنوبی برای استفاده کشتی‌های بزرگ تجارتي مناسب اند؟

راجع به خلیج‌های آمریکای جنوبی چه می‌دانید؟

در سواحل اقیانوس اطلس (اتلانتیک) آمریکای جنوبی خلیج‌های بزرگی که بیشتر در خشکه پیشرفته باشند، وجود ندارند. تنها در بخش‌های جنوب شرقی در سواحل کشور آرژانتاین خلیج‌های نیمه‌دایروی به مشاهده می‌رسد. در مصب رود پارانا (Parana) سواحل وسیع و طولانی ریودولاپلاتا موقعیت دارد و در شمال آن خلیج کوچک سادومارکوس است که شرایط مناسب بندری را برای کشتی‌رانی فراهم کرده است.

شماره	نام خلیج	موقعیت
۱	سان ماتیاس (San Matias)	در شرق کشور آرژانتاین در ساحل اقیانوس اطلس
۲	بلانکا (Blanca)	در شرق کشور آرژانتاین در ساحل اقیانوس اطلس
۳	سان جورج (San jorgs)	در شرق کشور آرژانتاین در ساحل اقیانوس اطلس
۴	گراند (Granda)	در شرق کشور آرژانتاین در ساحل اقیانوس اطلس

مصب دریای آمازون نیز قابل کشتی‌رانی است.

در سواحل بحیره کارابین بزرگترین خلیج ونزوئلا قرار دارد که اهمیت خاص تجارتي را دارا می‌باشد.

در سواحل بحرالکاهل (اقیانوس آرام) شمال غرب قاره امریکای جنوبی و جنوبی کشور پانامه خلیج بزرگ پانامه واقع است، که شرایط مناسب را برای حمل و نقل کشتی‌ها از طریق کانال پانامه مساعد ساخته است؛ همچنین در جنوب خط استوا بزرگترین خلیج این ساحه در کشور اکوادور به نام گویاکیل (Guayaquil) معروف می‌باشد که بزرگترین بندر گویاکیل نیز در همین جا تأسیس شده و در جنوب آن الی عرض البلد ۳۰ درجه سواحل آن شکستگی ندارد و ارتفاع ساحل آن هم زیاد است که برای لنگراندازی مساعد نمی‌باشد؛ اما انتهای جنوبی سواحل اقیانوس آرام در کشور چیلی شکسته‌گی زیاد داشته، خلیج‌های آن ماریچ و کم‌عرض‌اند؛ مانند خلیج بزرگ کورکوادو (Corcovado) و خلیج دی پناس (De penas) که این خلیج‌های وسیع و عمیق شرایط مناسب را برای تأسیسات بندرگاه‌های تجارتی بحری مساعد می‌سازند. بسیاری از کشورها با وجود این که ساحل‌های وسیع بحری دارند؛ اما به علت نداشتن خلیج‌ها و یا وجود خلیج‌های نامساعد و کم‌عمق برای کشتی‌رانی مناسب نیست.

گوشه‌ای از خلیج‌ها در امریکای جنوبی

فعالیت داخل صنف

شاگردان در چند گروه تنظیم شوند و نقشه سفید صفحه ۶۴ را کاپی کرده و در آن نام خلیج‌های بزرگ را در جاهای معین آن بنویسند.
الف) خلیج‌های شمالی امریکای جنوبی
ب) خلیج‌های سواحل اقیانوس اطلس ج) خلیج‌های سواحل اقیانوس آرام

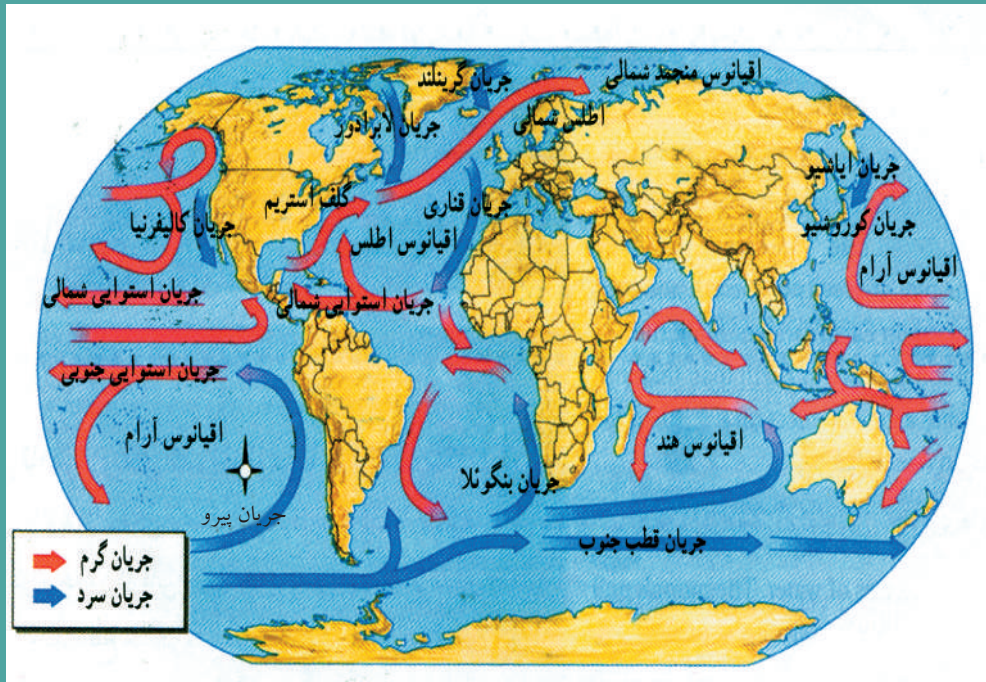
سؤال‌ها

- جملات زیر را تکمیل کنید.
- ۱- در سواحل خلیج ..... کشور اکوادور بزرگترین بندر تجارتی تأسیس گردیده است.
  - ۲- بزرگترین خلیج کشور چیلی ..... می‌باشد.
- مختصر جواب دهید
- ۱- کدام سواحل به صورت طبیعی قابل ساختن بندرگاه‌ها نیستند؟
  - ۲- به نظر شما از خلیج‌ها چه استفاده اقتصادی صورت گرفته می‌تواند؟

فعالیت خارج از صنف

خلیج‌های سواحل اقیانوس آرام را با اقیانوس اطلس از نظر احداث بنادر و کشتی‌رانی مقایسه کنید.

راجع به اقلیم قاره آمریکا چه می‌دانید؟

جریان اقیانوسی آب گرم و سرد جهان

کدام براعظم جهان تمام انواع اقلیم‌ها و نباتات جهان را دارا است؟

براعظم آمریکا بر خلاف براعظم‌های دیگر جهان در دو نیم کره شمالی و جنوبی موقعیت دارد؛ بنابراین دارای تمام انواع اقلیم و نباتات جهان است. به نقشه صفحه (۷۸) نگاه کنید.

امریکای شمالی دارای کدام مناطق اقلیمی می‌باشد؟

امریکای شمالی بین ۷ و ۸۳ درجه عرض البلد شمالی موقعیت دارد. به این ترتیب، از شمال به جنوب تمام کمربندهای اقلیمی به استثنای استوایی را قطع می‌کند، طوری که بزرگترین بخش این قاره در کمربند اقلیمی قطبی معتدله و کمتر در تحت استوایی (امریکای مرکزی) قرار دارد. این موقعیت سبب اختلاف در گرم شدن قسمت‌های شمالی و جنوبی امریکای شمالی می‌گردد.

در شرق امریکای شمالی کوه‌های مرتفع وجود ندارد. از این رو برای داخل شدن کتله‌های مرطوب شرقی از بحر اتلانتیک (اقیانوس اطلس) مساعد است؛ اما کوه‌های راکی در غرب مانع جریان کتله‌های هوای مرطوب از جانب بحر آرام می‌گردد.

موجودیت دشت‌ها بین بحر منجمد شمالی و خلیج گرم مکزیکو از شمال به جنوب شرایط تبادل کتله‌های هوایی را در میان عرض البلد‌های قطبی و استوایی در تمام فصل‌های سال مساعد

ساخته است.

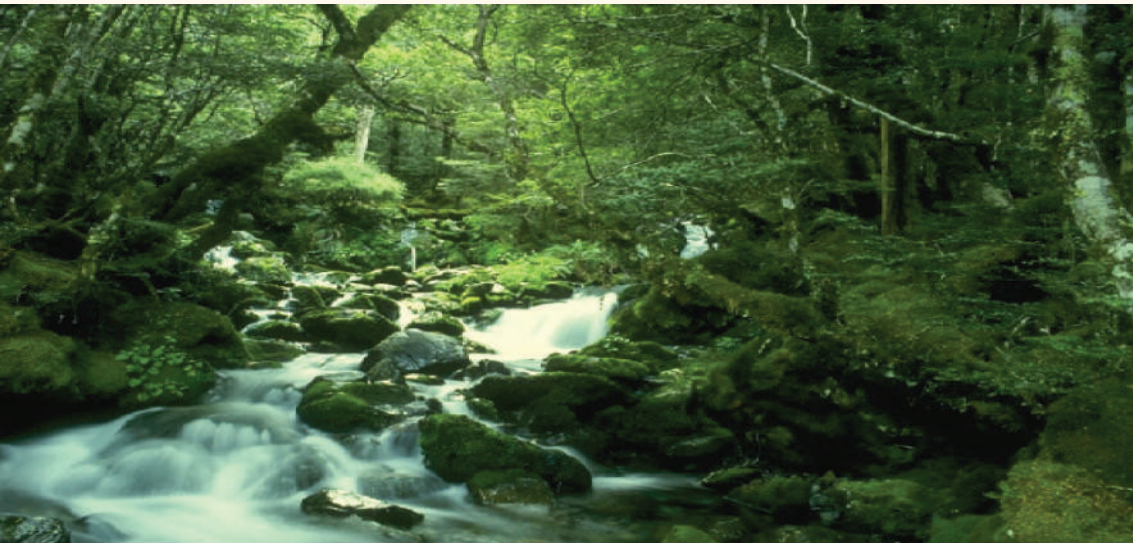
در بحر اتلانتیک تفاوت حرارت بین بخش‌های شمالی و جنوبی آن به مشاهده می‌رسد؛ یعنی جریان گرم گلف‌ستریم سواحل جنوب شرقی امریکای شمالی را گرم می‌سازد و جریان سرد لاپرادور قسمت‌های شرقی کانادا را سرد می‌کند. در غرب امریکای شمالی جریان گرم کوروشیوی اقیانوس آرام به طرف شمال و جریان سرد کلفورنیا به طرف جنوب تغییرات حرارتی را در طول سال به وجود می‌آورد.

مرطوب‌ترین مناطق امریکای شمالی سواحل اتلانتیک در شرق و بحر آرام در غرب است و خشک‌ترین مناطق آن در نواحی مرکزی کوه‌های راکی می‌باشد که مقدار بارنده گی آن بسیار کم است. در شمال امریکای شمالی منطقه سرد تندرا، در جنوب آن منطقه معتدله و در جنوب منطقه معتدله سب تروپیک می‌باشد.

امریکای جنوبی دارای کدام مناطق اقلیمی است؟

امریکای جنوبی بین عرض‌البلدهای ۱۲ درجه شمالی و ۵۶ درجه جنوبی واقع شده و قسمت اعظم آن در منطقه گرم قرار دارد؛ یعنی حصه بیشتر خاک آن در سرزمین استوایی یا حاره بین خط سرطان و جدی واقع شده، تنها یک قسمت جنوبی این قاره در منطقه معتدله قرار دارد.

عوارض طبیعی کوه‌های اندیز در قسمت غربی و همواری‌های وسیع در قسمت شرقی بالای اقلیم امریکای جنوبی تأثیر بارز دارند. کوه‌های اندیز مانع عبور هوای مرطوب به سوی شرق می‌شوند.

تصویر از منطقه تحت استوایی

از سواحل شرقی این قاره تقریباً در نزدیکی خط استوا جریان آب گرم استوایی عبور می‌کند که به جریان گرم شمال غربی و جنوب غربی برازیلی (Brazilian stream) تقسیم می‌شود و باعث ازدیاد درجه حرارت زمستانی در حدود ۳ درجه سانتی‌گرید در سواحل امریکای جنوبی می‌گردد.

جریان آب سرد پیرو (Peru stream) در طول سواحل غربی امریکای جنوبی از جنوب به شمال تا خط استوا حرکت می‌کند و هوای ساحلی را کاهش داده، حتی در مدار استوا درجه حرارت را چهار درجه تنزیل می‌دهد. شاخه دیگر این جریان سواحل جنوب شرقی امریکای جنوبی را نیز سرد می‌سازد.

تصویر از منطقه معتدله

فعالیت داخل صنف

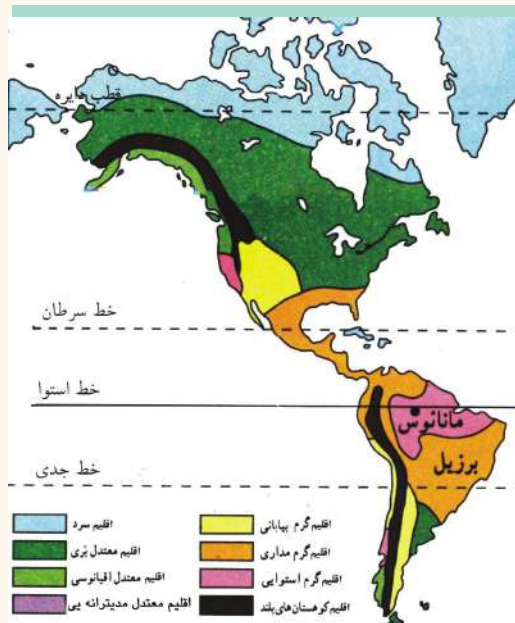
شاگردان به گروه‌های پنج‌نفری تقسیم شوند و هر گروه نقشه اقلیمی براعظم آمریکا را با راهنمای آن که هر منطقه اقلیمی در آن به رنگ مخصوص مشخص گردیده به طور دقیق از نظر بگذرانند و به یکی از خصوصیات اقلیمی جواب تهیه کرده، در صنف ارائه کنند.

۱- اقلیم سرد

۲- اقلیم معتدل

۳- اقلیم سب تروپیک

۴- اقلیم تندرا

سؤال‌ها

جمله‌های صحیح را با حرف (ص) و غلط را با حرف (غ) نشانی کنید.

۱- براعظم آمریکا در دو نیم کره شمالی و جنوبی واقع شده است. ( )

۲- قسمت اعظم خاک آمریکای شمالی در منطقه گرم و استوایی واقع شده است. ( )
مختصر جواب دهید.

۱- کدام جریانات بحری بر اقلیم براعظم آمریکا تأثیر می‌گذارند؟

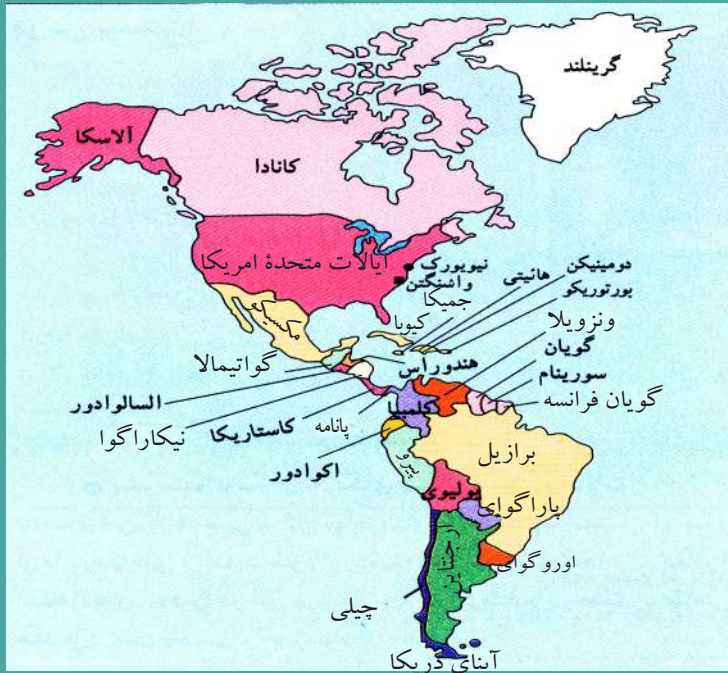
۲- کدام کوه‌ها مانع نفوذ رطوبت اقیانوس آرام به داخل براعظم آمریکا می‌شوند؟

فعالیت خارج از صنف

نقشه سفید براعظم آمریکا را طبق نقشه داده شده اقلیمی رنگ آمیزی کنید.

راجع به جغرافیای سیاسی امریکا چه می‌دانید؟

نقشه سیاسی امریکا

در قاره امریکا چند کشور مستقل وجود دارد؟

قاره امریکا با مساحت ۴۲,۳ میلیون کیلومتر مربع در نیم کره شمالی و جنوبی موقعیت دارد. این قاره شامل ۵۱ واحد سیاسی می‌باشد که از آن جمله ۳۵ واحد آن کشورهای مستقل و متباقی تا هنوز تحت کنترل کشورهای خارجی قرار دارند. در امریکای شمالی که به نام انگلوساکسون نیز یاد می‌شود، دو کشور ایالات متحده امریکا (اتازونی) و کانادا موقعیت دارند. کشور ایالات متحده امریکا از نظر مساحت (۹۳۶۳۰۰۰ کیلومتر مربع) چهارمین کشور جهان است که از پنجاه ایالت تشکیل شده و به این سبب در پرچم رسمی شان ۵۰ ستاره موجود است، نوع حکومت آن فدرالی و رئیس جمهور آن برای مدت چهار سال انتخاب می‌شود.

کشور کانادا ((۹۹۷۰۶۱۰ کیلومتر مربع مساحت)) بعد از روسیه وسیع‌ترین کشور جهان است. این مملکت از ۱۰ ایالت تشکیل شده و تا هنوز گورنر جنرال آن که حیثیت تشریفاتی دارد از طرف ملکه انگلستان معرفی می‌شود که از جمله کشورهای مشترک المنافع انگلستان

به شمار می‌رود.

کشورهای هشت‌گانهٔ امریکای مرکزی به شمول امریکای جنوبی به نام امریکای لاتین یاد می‌شوند که مهمترین وجه مشترک آنها زبان لاتینی (در اکثر کشورها زبان رسمی اسپانیوی و در برازیل، پرتگالی است) می‌باشد. وسیع‌ترین کشور آن برازیل می‌باشد که دارای ۸۵۴۷۴۰۴ کیلومتر مربع مساحت بوده و پایتخت آن شهر برازیلیا است و کوچکترین کشور آن ترینیداد و توباگو می‌باشد. مهمترین شهر آن بوئنس ایرس در ارجنتاین است که به نام پاریس امریکا نیز مشهور است و کم‌نفوس‌ترین کشور آن کشور تحت استعمار به نام فارکلند است که ۲۰۰۰ نفوس دارد.

از جملهٔ کشورهای امریکایی شش کشور آن دارای نوع حکومت فدرالی، ۱۹ کشور آن جمهوری و ۱۰ کشور متباقی آن مستعمرات سابق انگلستان بوده که حالا استقلال آنها به رسمیت شناخته شده است؛ اما تا به حال گورنر جنرال آنها از طرف ملکهٔ انگلستان تعیین می‌شود و جزء کشورهای مشترک‌المنافع انگلستان به شمار می‌روند.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌ها تقسیم شوند و با توجه به اطلاعات قبلی در مورد نظام حکومتی کشورهای امریکا با هم بحث کرده، نتیجه را به صنف ارائه کنند.

سؤال‌ها

- ۱) با توجه به نقشهٔ تقسیمات سیاسی قارهٔ امریکا به سؤالات ذیل جواب دهید.
  - الف) نام دو کشور امریکای شمالی را بگویید.
  - ب) نام یک کشور امریکای مرکزی را بگویید.
  - ج) نام سه کشور امریکای جنوبی را بگویید.
- ۲) مهمترین وجه مشترک کشورهای امریکای جنوبی چیست؟
- ۳) کشور ایالات متحدهٔ امریکا (اتازونی) از چند ایالت تشکیل شده و نوع حکومت آن چگونه است؟

فعالیت خارج از صنف

شاگردان راجع به یکی از کشورهای قارهٔ امریکا مطلبی تهیه کرده و در درس آینده جغرافیه به صنف ارائه کنند.

به نقشه مقابل که پراکنده گی نژادها را در قاره آمریکا نشان می‌دهد، دقت کنید.
کدام نژادها در آمریکا سکونت دارند؟

نژاد و زبان

مردم قاره آمریکا از نژادها و شاخه‌های گوناگون تشکیل شده‌اند و مهمترین آن‌ها عبارت‌اند از:

۱- بومیان یا سرخ‌پوستان

ساکنان اصلی و قدیمی آمریکا را تشکیل می‌دهند که در ایالات متحده آمریکا و کانادا زنده گی می‌کنند و به آن‌ها هندی‌ها (Indian) نیز می‌گویند؛ پس از کشف آمریکا و با ورود سفیدپوستان اروپایی به این قاره که در جستجو و تصرف زمین‌های سرخ‌پوستان بودند جنگ‌های متعدد بین بومیان و اروپاییان رخ داده که به سبب آن امروز عده کمی از آن‌ها باقی مانده‌اند.

شغل این مردمان زراعت و شکار حیوانات بوده و از ریشه درختان نیز تغذیه می‌کردند. سرخ‌پوستان را از نژاد زردپوستان نیز می‌دانند که در گذشته‌ها از قاره آسیا از طریق آبنای بیرنگ به قاره آمریکا مهاجرت کرده‌اند.

۲- سفیدپوستان

از قرن شانزدهم میلادی به بعد به تدریج مهاجران سفیدپوست اروپایی به آمریکا آمدند و در آنجا زنده گی کردند و روز به روز به تعداد آن‌ها افزوده شد. امروز عده زیادی از مردم قاره آمریکا دو رگه استند که از اختلاط نژاد و ملیت‌های گوناگون به وجود آمده اند.

۳- سیاه‌پوستان

سیاه‌پوستان آمریکایی در واقع فرزندان و نواسه‌های برده‌گان افریقایی استند که در دوران استعمار به وسیله سفیدپوستان اروپایی برای کار در مزارع زراعتی و معادن به اجبار به این قاره آورده شدند. امروز عده زیادی از سیاه‌پوستان در آمریکای شمالی، مرکزی و جنوبی زنده گی می‌کنند.

در ایالات متحده آمریکا سیاه‌پوستان بیشتر در جنوب شرقی این کشور و نیز در شهرهای بزرگی؛ چون شیکاگو و نیویارک زنده گی دارند و شرایط زنده گی آنان از نظر اقتصادی و اجتماعی در مقایسه با سفیدپوستان نامناسب است.

اسکان نژادها در قاره آمریکا

آیا می‌دانید فرهنگ‌ها و زبان‌های رایج در قاره آمریکا کدام‌ها اند؟

الف- امریکای شمالی

در امریکای شمالی؛ یعنی در ایالات متحده آمریکا و کانادا، انگلیسی‌ها در اثر مهاجرت و سکونت در اوایل قرن هفده و اواخر قرن هژده یک نوع فرهنگ انگلیسی را برقرار کردند که هنوز هم باقی است و مردم کانادا به زبان‌های انگلیسی و فرانسوی و مردم ایالات متحده آمریکا به زبان انگلیسی تکلم می‌کنند.

امریکای لاتین

قسمتی امریکای مرکزی و امریکای جنوبی در مجموع به امریکای لاتین معروف است. نام این منطقه و هم روش زنده‌گی آنان نماینده‌گی از فرهنگ اروپایی لاتین، یعنی اسپانیا و پرتغال که زبان اسپانیوی زبان رایج ۱۸ جمهوری از ۲۰ جمهوری این منطقه می‌باشد. مردم برازیل به زبان پرتگالی و مردم هایتی به زبان فرانسوی تکلم می‌کنند.

چهره سیاه پوست

چهره سفید پوست

فعالیت داخل صنف

- شاگردان در گروه‌ها روی مطالب زیر با هم مباحثه کنند.
- امریکای لاتین به کدام بخشی از قاره امریکا گفته می‌شود و چرا؟
  - منشأ اصلی سیاه‌پوستانی که امروز در قاره امریکا سکونت دارند، از کجاست؟

سؤال‌ها

جواب صحیح را انتخاب کنید.

- ۱- فرهنگ انگلوساکسون در کدام یک از کشورهای زیر وجود دارد؟
الف) کانادا
ب) برازیل
ج) آرژانتین
د) مکزیکو
- ۲- جمله زیر را تکمیل کنید.
در امریکای جنوبی فرهنگ ..... رایج می‌باشد.
- ۳- آیا سیاه‌پوستان ایالات متحده امریکا شرایط اقتصادی و اجتماعی مناسبی دارند؟

در مورد نفوس و مذهب امریکا چه می دانید؟

نقشه توزیع جغرافیایی نفوس قاره امریکا

پرنفوس ترین شهرهای قاره امریکا کدامها اند؟

به نقشه توزیع جغرافیایی نفوس در قاره امریکا دقت کنید که تراکم نفوس در امریکا را نشان می دهد.

امروزه بخش زیادی از نفوس قاره امریکا را مهاجرین دو قاره؛ یعنی اروپا و افریقا که در شهرهای بزرگ مسکن گزین شده اند تشکیل می دهند.

تصویری از نیویارک

پرنفوس ترین مناطق این قاره، امریکای شمالی و مرکزی

بوده که در سال ۲۰۰۰م. بیش از ۴۸۰ میلیون نفر نفوس داشت و در امریکای جنوبی به بیش از ۳۴۶ میلیون نفر سکونت داشت. در مجموع نفوس قاره امریکا ۸۲۷ میلیون نفر بود.

پرجمعیت ترین شهر در امریکای شمالی و مرکزی بندر نیویارک است که نفوس آن در سال ۲۰۰۵م. به ۱۸،۵ میلیون نفر می رسید و در

امریکای جنوبی شهر بوئنوس آیرس پایتخت ارجنتاین از شهرهای پرنفوس به شمار می‌رود که در سال ۲۰۰۵ م نفوس آن به ۳، ۱۳ میلیون نفر می‌رسید. این شهر از پرنفوس‌ترین شهرهای امریکای جنوبی است و همچنین نفوس شهر ساو پائولو در برازیل در سال ۲۰۰۵ م. به ۱۸،۳ میلیون نفر می‌رسید. باید یادآور شد که رشد نفوس در امریکای لاتین بیشتر از امریکای شمالی است.

مردم امریکای شمالی، به جز مکسیکو اکثراً از پیروان مذهب پروتستانت می‌باشند و بقیه مردم قاره امریکا پیرو مذهب کاتولیک اند که میراثی از اروپای جنوبی یا مدیترانه‌یی است. پیروان مذهب کاتولیک در امریکای لاتین سکونت دارند و پیروان سایر ادیان نظیر اسلام و یهودیت نیز در قاره امریکا مسکون اند.

فعالیت داخل صنف

با توجه به نقشه توزیع جغرافیای نفوس در امریکا، شهرهای پرجمعیت این قاره را در نقشه سفید مشخص کنید.

سؤال‌ها

- ۱- در کدام شهر امریکا سیاه‌پوستان بیشتر زنده گی می‌کنند؟
- ۲- رشد نفوس در امریکای شمالی بیشتر است یا در امریکای جنوبی و مرکزی؟
- ۳- مذهب پروتستان بیشتر در کدام بخش‌های این قاره رایج است؟ نام ببرید.

چه عواملی موجب پیشرفت اقتصادی آمریکای شمالی شده‌اند؟

آمریکای شمالی

در شرایط حاضر دو کشور آمریکای شمالی (ایالات متحده آمریکا و کانادا) به دلایل مختلف از پیشرفته‌ترین ممالک جهان به شمار می‌روند؛ به طور مثال: آمریکای شمالی دارای معادن زیرزمینی فراوان، منابع سرشار طبیعی، زمین‌های وسیع، دریا‌های پر آب و تنوع آب و هوا می‌باشد. پس از کشف براعظم آمریکا، اروپاییان به این قاره مهاجرت کردند. آن‌ها سرمایه‌های خود را با خود آورده بودند. و مهارت‌ها و استعداد‌های خود را به کار انداختند و در مدت چند قرن تمدن جدیدی را به وجود آوردند. عوامل دیگری نیز در توسعه اقتصادی آمریکای شمالی تأثیر داشته‌اند؛ مثال: در جنگ جهانی دوم صنایع کشورهای اروپایی اغلب ویران شد؛ ولی ایالات متحده آمریکا به دلیل دور بودن از منطقه جنگ آسیب ندید و توانست از رقیبان خود پیشی گیرد. آمریکای شمالی با جذب متخصصین و دانشمندان سایر کشورها توانسته است اقتصاد پیشرفته‌ی داشته باشد.

زراعت و مالداري

امريکاي شمالي منابع سرشار و وسيع طبيعي دارد که اين امر باعث پيشرفت زراعت و مالداري در اين منطقه شده است. در زمين هاي حاصل خيز، گندم و جوارى به پيمانه زياد زرع مي شود.

نقشه اقتصادي امريکاي شمالي

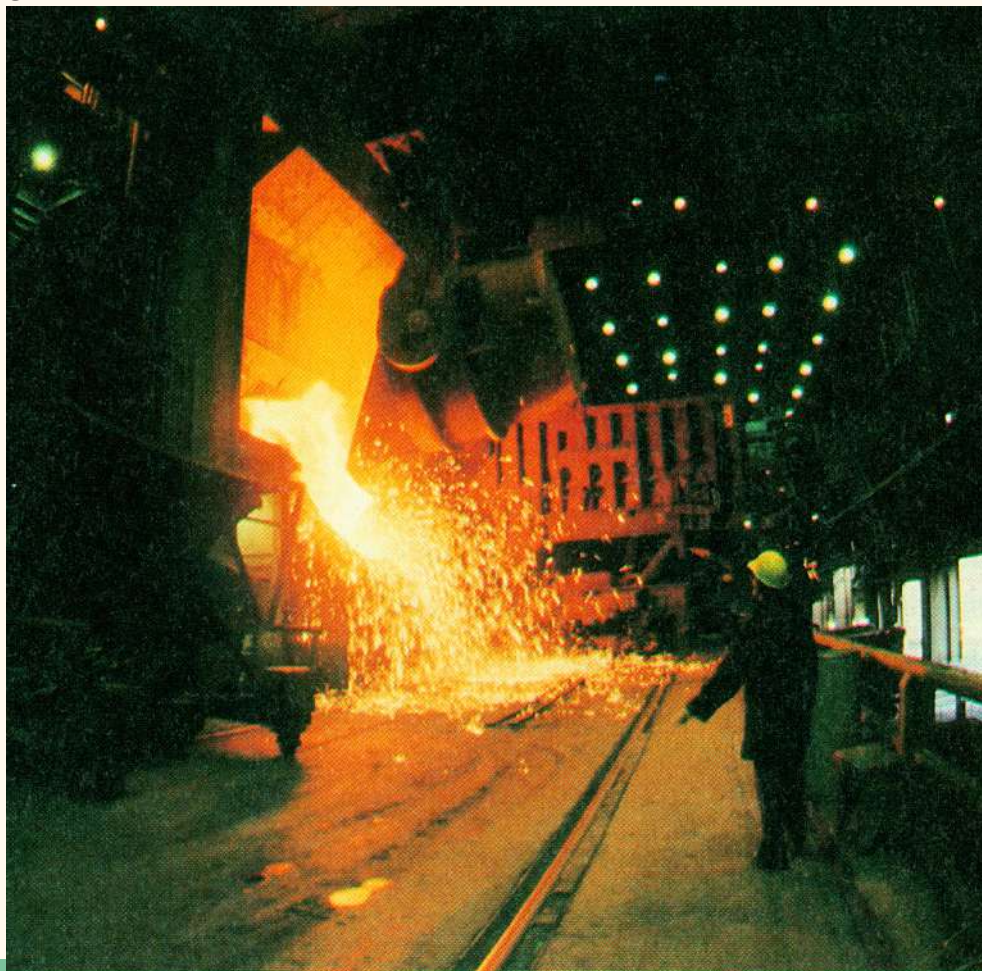
فعالیت‌های زراعتی با استفاده از روش‌های علمی به نحو احسن انجام می‌گیرد. مالداران در نقاط مختلف آمریکا از جمله کانادا و ایالات متحده آمریکا از اهمیت ویزی بر خوردار است و پرورش گله‌های عظیم گاو، گوسفند و بز و تربیت اسپ در این کشورها صورت می‌گیرد.

معادن و صنایع

چاه‌های نفت، معادن زغال سنگ و آهن در سراسر قاره آمریکا شمالی یافت می‌شوند؛ همچنین طلا، نقره، مس، نیکل (Nickel) و بسیاری فلزات دیگر از معادن مهم این قاره می‌باشد.

کارخانه‌های تولیدات صنعتی ایالات متحده آمریکا بیشتر در شهرهای بزرگ، مانند: نیویارک و مناطق اطراف جهیل‌های پنج‌گانه قرار دارند.

تصویری از صنایع

ذوب فلزات، صنایع سنگین، تهیه فولاد، ساخت ماشین‌های زراعتی، راه‌سازی، تولیدات اسلحه، موتورسازی، کشتی‌سازی، ساخت طیارات و بالآخره صنایع کیمیاوی، صنایع تصفیه نفت و ... از صنایع مهم و قابل ذکر امریکای شمالی به حساب می‌آیند.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌ها تقسیم شوند و هر گروه با توجه به جدول زیر عوامل طبیعی و بشری را که موجب پیشرفت کشورهای امریکای شمالی شده اند در دو ستون داده شده واضح سازند.

عوامل طبیعی	عوامل بشری
زمین‌های وسیع حاصل خیز	دور بودن از منطقه جنگ ....

سؤال‌ها

- ۱- چند محصول مهم زراعتی امریکای شمالی را نام ببرید.
- ۲- مهمترین صنایع ایالات متحده امریکا را چه چیزها تشکیل می‌دهند؟ بیان دارید.
- ۳- معادن مهم امریکای شمالی را نام ببرید.
- ۴- در مورد صنایع امریکای شمالی معلومات دهید.

فعالیت خارج از صنف

با استفاده از نقشه سفید و بدون نوشته، شهرهای صنعتی امریکای شمالی را در جاهای آن مشخص کنید و در ساعت درسی آینده جغرافیه در صنف ارائه کنید.

مزرعه بی در امریکای لاتین

اقتصاد امریکای لاتین از کدام منابع به دست می آید؟

کشورهای امریکای لاتین؛ مانند دو کشور ایالات متحده آمریکا و کانادا پیشرفته نیستند.

تصویر کشت ککاو

زراعت

با تحولاتی که از اوایل قرن بیستم در زمینه زراعت به وجود آمد امریکای لاتین توانست مقام مهمی را در اقتصاد زراعتی دنیا برای خود کسب کند، طوری که امروز از عمده ترین محصولات کشورهای امریکای جنوبی می توان از پنبه، نیشکر، کاکاو، قهوه، کیله و رابر نام برد. علاوه بر اینها غلات؛ به خصوص گندم و جواری نیز در بعضی از کشورهای این منطقه به میزان فراوان کشت می شوند.

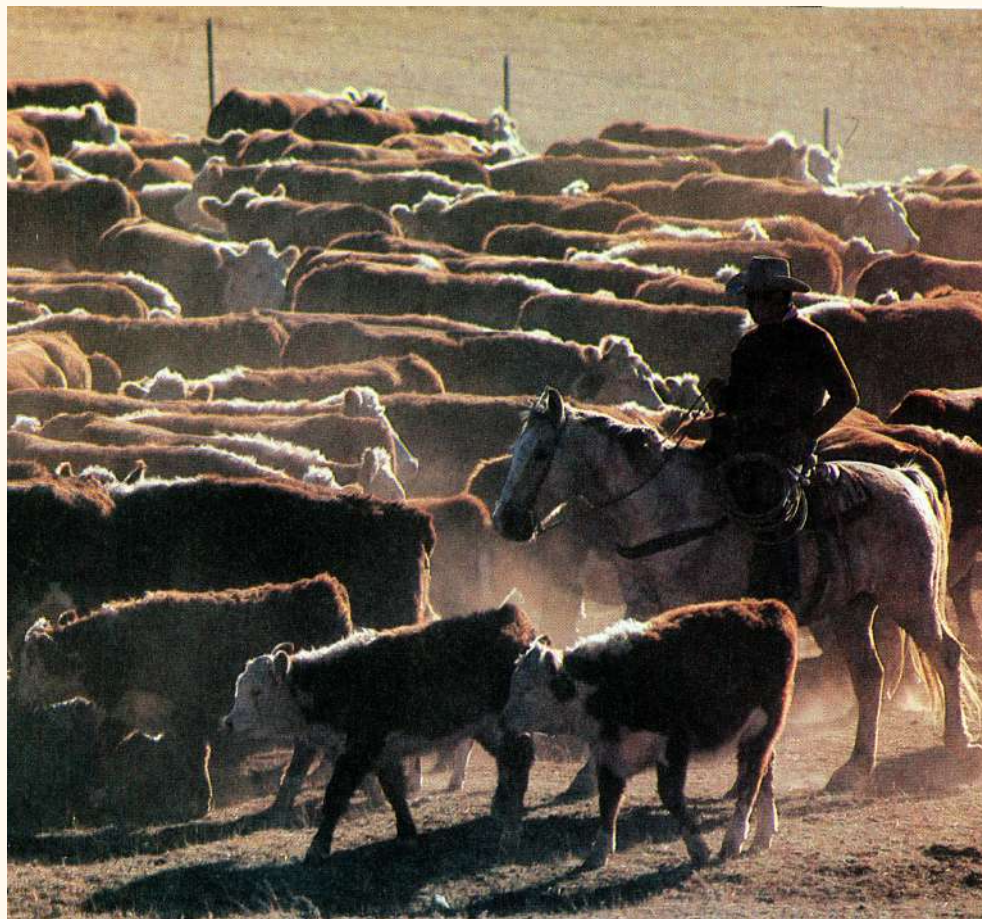

کشور ارجنتاین از مراکز مهم تولید گندم و جواری به شمار می‌رود و برازیل مهمترین صادرکننده قهوه دنیا است؛ همچنین رابر خام جنگل‌های آمازون از منابع مهم و ثروت این قاره به حساب آید. کشت کیله، قهوه، کاکاو، نیشکر، انواع مرکبات و آناناس در جزایر کارابین و کشورهای امریکای مرکزی و بالآخره محصولات رابر، لیبو، قند، کتان و بهر برداری از جنگلات در نقاط جنگلی در سراسر این قاره قابل توجه است.

مالداری

مالداری در نقاط مختلف امریکای جنوبی، از جمله برازیل و ارجنتاین از اهمیت خاصی برخوردار است. در این کشورها به سبب وجود دشت‌های وسیع و سرسبز گله‌داری و مالداری؛ به خصوص پرورش گاو رواج بیشتری دارد؛ چنانچه در سال‌های اخیر وسایل مجهز برای نگهداری و کنسرو گوشت تهیه گردیده که این امر باعث رشد بیشتر مالداری شده است.

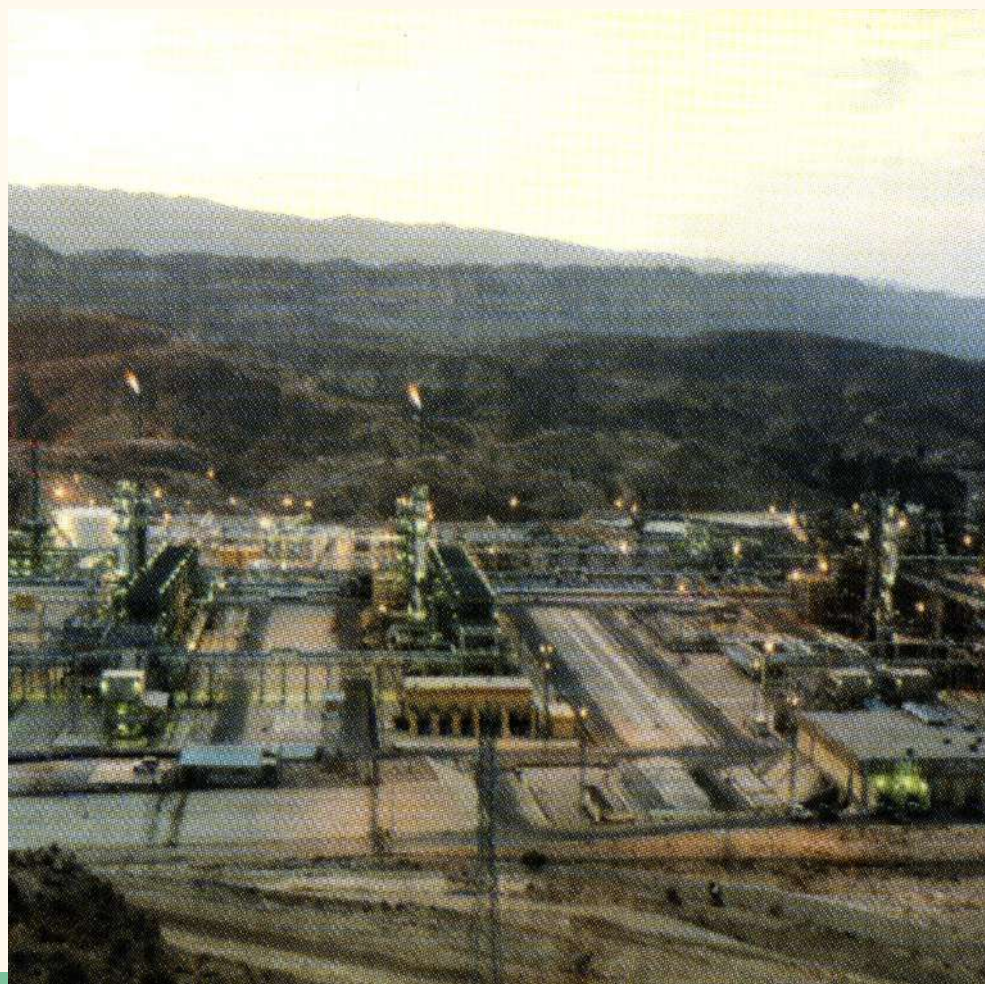
مالداری

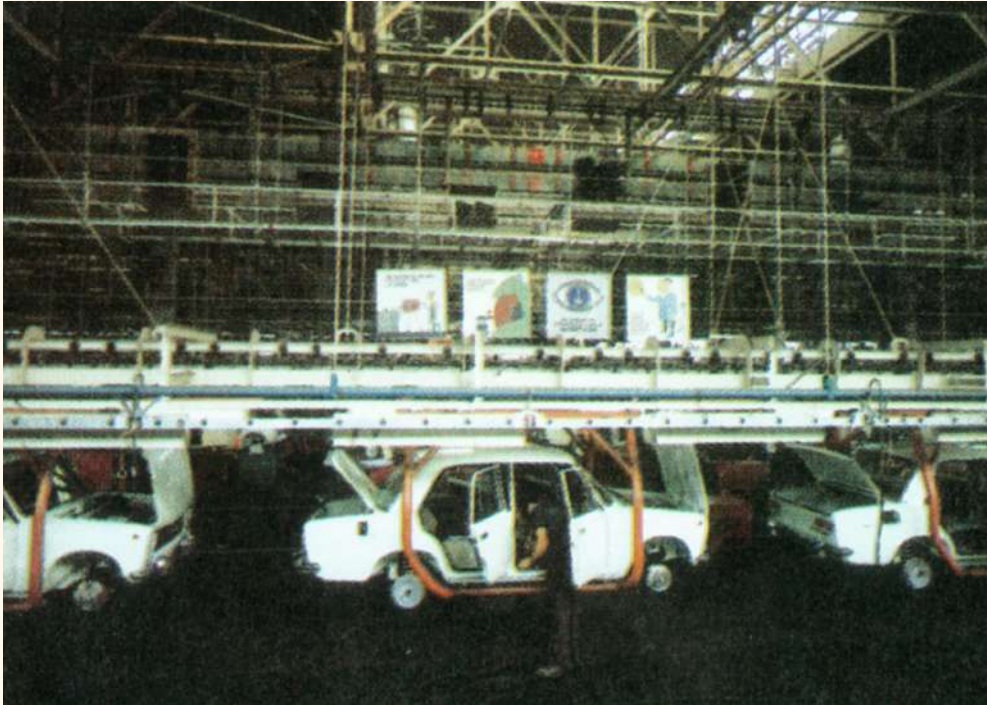
معادن و صنایع

امریکای جنوبی از نظر منابع طبیعی قاره‌یی ثروتمند است. در این قاره معادن نفت، طلا، مس، نقره و آهن وجود دارد و این منطقه از لحاظ داشتن منابع نفتی نیز مورد توجه است. یکی از عواملی که پرتگالی‌ها و اسپانیوی‌ها را برای اشغال این قاره جلب کرد، فلزات قیمتی؛ مانند: طلا و نقره بود که بیشتر معادن نقره در مکسیکو و بوکسیت در جامیکا- که برای تولید المونیم به کار می‌رود- می‌باشند. صنعت نفت و انواع معادن، ذوب فلزات و معادن مهم مس در چیلی نیز قابل ذکر اند. در امریکای جنوبی توسعه صنایع مراحل اولیه را طی می‌کند.

تصفیه نفت

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌ها تقسیم شوند و هر گروه اقتصاد امریکای شمالی و امریکای جنوبی را از نظر زراعت، مالداري، معادن و صنایع مقایسه کنند و نتیجه را به تمام هم‌صنفان ارائه کنند.

سؤال‌ها

- ۱- اقتصاد امریکای جنوبی بیشتر متکی بر چه است؟
- ۲- مهمترین محصولات صادراتی امریکای جنوبی کدام‌ها اند؟
- ۳- دلایل توسعه گله‌داری و مالداري در کشورهای امریکای لاتین را بنویسید.
- ۴- مهمترین معادن امریکای جنوبی را نام ببرید.

فعالیت خارج از صنف

با مراجعه به کتابخانهٔ مکتب و یا منابع دیگر، مطلبی در مورد مهاجرت پرتگالی‌ها و اسپانیوی‌ها به امریکای لاتین در چند سطر بنویسید و در ساعت آیندهٔ درسی جغرافیه در صنف ارائه کنید.

راجع به جغرافیای مواصلاتی امریکا چه می‌دانید؟

شاهراه‌های مهم امریکای شمالی

به نظر شما اهمیت راه‌های مواصلاتی امریکای شمالی در چیست؟

جغرافیای مواصلاتی عبارت از مطالعه ارتباطات بین محلات، شهرها و بندرگاه‌های مهم تجارتي می‌باشد، که در این مسیر امتعه تجارتي (واردات و صادرات) حمل و نقل افراد و اشخاص صورت می‌گیرد که انواع مختلف دارد.

راه‌های مواصلاتی امریکا را می‌توان تحت دو عنوان جداگانه مطالعه کرد:

امریکای شمالی

الف) مواصلات زمینی

امریکای شمالی دارای شبکه‌های متراکم، شاهراه‌ها و راه‌های آهن است، که همه شهرها، مراکز استخراج معادن، مراکز صنعتی و مصرفی و بنادر کشورها را با هم مرتبط ساخته‌اند؛ یعنی خطوط آهن و شاهراه‌های کشورهای امریکای شمالی هم بین خود و هم با کشورهای ساحلی بحرالکاهل امریکای مرکزی وصل گردیده، که با استفاده از آن‌ها می‌توان به همه این کشورها سفر نمود و روابط تجارتي قایم کرد.

شاهراه

ب) مواصلات آبی

موقعیت مناسب جغرافیایی امریکای شمالی در بین بحر اطلانتیک و بحرالکاهل و بریده گی های مناسب ساحلی باعث آن شده تا تأسیسات و بندرگاه ها، تجارت و صنعت کشتی رانی در این مناطق ارتقا یابد و با بیش از صد کشور ساحلی جهان از طریق آن تجارت کنند؛ همچنین با استفاده از راه های آبی و دریایی نیز می توان در داخل کشور و از طریق آن به راه های بین المللی راه یافت.

ج: مواصلات هوایی

تصویر میدان هوایی

این ترانسپورت به طور معمول برای فاصله های دور غرض انتقال مسافرین و اموالی که وزن آن ها کم و ارزش آن ها بیشتر باشد، مورد استفاده قرار می گیرد.

بزرگترین کمپنی های ترانسپورت هوایی ایالات متحده امریکا و کانادا با داشتن تعداد زیادی از طیارات خرد و بزرگ خود در داخل و خارج کشور در عرصه ترانسپورتهی فعالیت دارند.

حمل و نقل توسط پایپ‌لین

توسط پایپ‌لین بیش‌تر حمل و نقل مایعات، بدون ضایعات و با سرعت زیاد به مراکز مصرفی صورت می‌گیرد. این حمل و نقل بیشتر در کشورهای امریکای شمالی انکشاف کرده و برای انتقال نفت، گاز و آب استفاده می‌شود.

لوله‌های گاز

پایپ‌لین تکزاس - نیویارک طولانی‌ترین و مهمترین پایپ‌لین گاز ایالات متحده آمریکا می‌باشد. در کانادا نیز از ایالت البرتا (در غرب کانادا) و نواحی مجاور آن، نفت و گاز توسط پایپ‌لین به نواحی مستهلک آن انتقال می‌یابد.

فعالیت داخل صنف

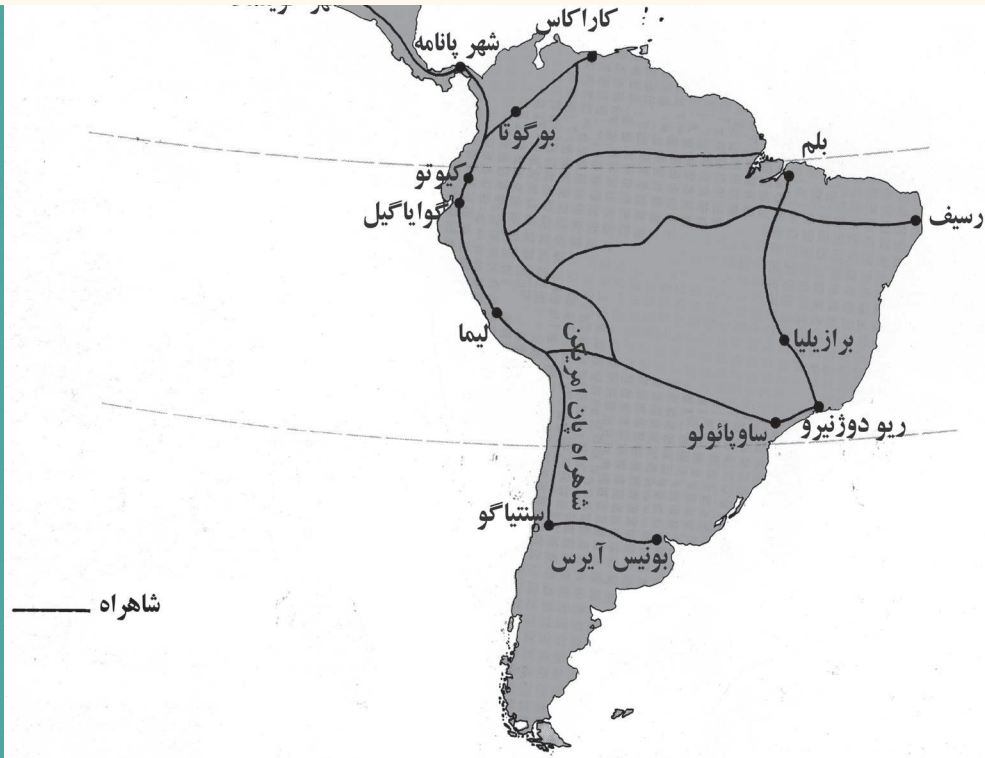
شاگردان در گروه‌های دوفتری پهلوی هم تنظیم شوند و با استفاده از نقشه داده - شده با هم مشوره کنند، که شهر صنعتی و تجارتي شيكاگو (در ساحل جنوب غرب جهيل ميشيگان ايالات متحده امريكا) توسط خطوط آهن و شاهراه‌ها به کدام بندر و کشورهای همجوار وصل گردیده است؛ بعد نتیجه کار خویش را به هم سایر صنفان خود ارائه کنند.

سؤال‌ها

- ۱- جغرافیة موصلاتى را تعريف كنيد.
- ۲- خطوط آهن ایالات متحده آمریکا با خطوط آهن کدام کشور وصل می‌گردند؟
- ۳- موقعیت جغرافیایی امریکای شمالی در بین سه بحر سبب توسعه کدام نوع ترانسپورت گردیده است؟
- ۴- کدام دریاهاى بزرگ امریکای شمالی قابل کشتی‌رانی اند؟
- ۵- از ترانسپورت هوایی بیشتر در کدام موارد استفاده صورت می‌گیرد؟
- ۶- اهمیت ترانسپورت پایپ‌لین را توضیح کنید.

فعالیت خارج از صنف

با استفاده از نقشه داده شده، اگر بخواهیم از ایالت الاسکا توسط شاهراه به کشور پانامه سفر کنیم از کدام کشورها عبور می‌کنیم؛ معلومات خود را در این مورد بنویسید.

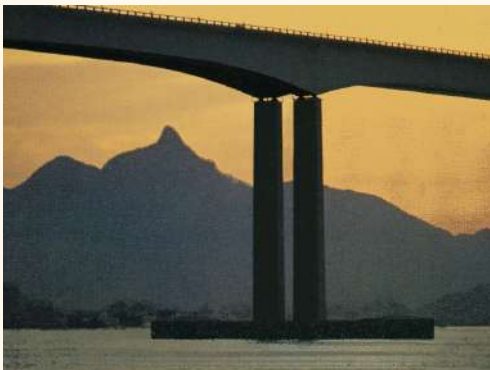

شاهراه‌های مهم امریکای جنوبی

چرا در قاره امریکای جنوبی مواصلات زمینی رشد و انکشاف خوب نکرده است؟

– عوامل طبیعی در این قاره مانع بزرگ برای توسعه راه‌های ارتباطی می‌باشد. سلسله کوه‌های اندیز از یک طرف و جنگلات وسیع آمازون از طرف دیگر توسعه راه‌های ترانسپورتی را برای کشورهای ذی‌نفع کمتر ممکن ساخته است.

کشورهای امریکای جنوبی از نگاه راه‌های خشکه فقیر می‌باشند. تصویر راه زمینی

مواصلات زمینی

خطوط آهن در امریکای جنوبی بیشتر در دو ناحیه پرنفوس، منطقه قهوه‌خیز برازیل در اطراف ریو دو ژنیرو و منطقه حاصل‌خیز پامپاس در اطراف بوئنوس آیرس متمرکز گردیده‌اند.

سرک و خط آهن

- خطوط مهم آهن امریکای جنوبی قرار ذیل اند:
- ۱- راه آهن سرتاسری کشور ارجنتاین به کشور چیلی؛
  - ۲- خط آهن کشور ارجنتاین به بولیویا؛
  - ۳- راه آهن ساحل شرقی از کشور ارجنتاین به کشور برازیل؛
  - ۴- راه آهن کشور بولیویا به کشور چیلی.
- شاهراهی به نام «پان امریکن» که بسیاری پایتخت‌های امریکای جنوبی را به هم وصل می‌کند، یکی از مهمترین شاهراه‌های امریکای جنوبی محسوب می‌شود.

مواصلات آبی

کشورهای امریکای جنوبی از نگاه راه‌های آبی غنی می‌باشند؛ زیرا بسیاری از دریاها به فاصله‌های خیلی زیاد قابل کشتی‌رانی اند. مثال: دریای amazون به طول ۴۰۰۰ کیلومتر قابل کشتی‌رانی است. از طرف دیگر واقع شدن امریکای جنوبی در بین بحر الکاهل و بحر اتلانتیک، سبب توسعه مواصلات آبی شده است. کانال پانامه که بحر اتلانتیک را به بحر الکاهل وصل می‌کند، طول آن ۸۲ کیلومتر می‌باشد و دارای اهمیت خاص اقتصادی و استراتژیکی است.

تصویر بندری در امریکای جنوبی

مواصلات هوایی

با توجه به محدودیت توسعه راه‌های زمینی در اکثر کشورهای امریکای جنوبی بیشتر به راه‌های هوایی توجه کرده‌اند. علاوه بر خطوط بین‌المللی هوایی که مورد استفاده قرار می‌گیرند، قسمت عمده ارتباطات داخلی؛ به خصوص بین برازیل و ارجنتاین که وسعت خاک آن‌ها خیلی زیاد است، از راه هوا تأمین می‌شوند.

تصویری از میدان هوایی

فعالیت داخل صنف

شاگردان در گروه‌های پنج نفری تنظیم شوند و هر گروه راجع به مشکلات ترانسپورت زمینی قاره امریکای جنوبی با هم بحث کنند و نتیجه کار خویش را به تمام هم‌صنفان ارائه کنند.

سؤال‌ها

- ۱- عوامل طبیعی که مانع توسعه راه‌های زمینی امریکای جنوبی شده‌اند را بگویید.
- ۲- خطوط آهن امریکای جنوبی بیشتر در کدام مناطق متمرکز گردیده‌اند؟
- ۳- چرا ترانسپورت آبی امریکای جنوبی نسبت به ترانسپورت زمینی آن نسبتاً انکشاف یافته است؟
- ۴- علل انکشاف بیشتر ترانسپورت هوایی در امریکای جنوبی چیست؟

فعالیت خارج از صنف

نقشه ترانسپورتی امریکای جنوبی را به طور دقیق مطالعه کنید و بگویید، اگر بخواهیم از بوئنس آیرس، پایتخت کشور ارجنتاین به شهر سانتیاگو، پایتخت کشور چیلی مسافرت کنیم از کدام خطوط مواصلاتی استفاده کرده می‌توانیم.

خلاصه فصل امریکا

- * - قاره امریکا تنها قاره‌ی است که از قطب شمال تا قطب جنوب امتداد دارد.
- * - قاره امریکا در سال ۱۴۹۲م. توسط کرسرف کولمب کشف گردیده، شخص دیگری که به این قاره سفر کرده است امریکو وسپوچی بود که نام این قاره (امریکا) نیز از نام این شخص گرفته شده است.
- * - کوه‌های قاره امریکا به دو قسمت چون کوه‌های کم ارتفاع قدیمی؛ مانند: اپالاش و کوه‌های جوان و مرتفع، مانند: راکی و اندیز تقسیم شده اند.
- * - بزرگترین دریای قاره امریکای شمالی میسی سی پی است که به خلیج مکزیکو می‌ریزد و قابل کشتی‌رانی نیز می‌باشد.
- * - دریای آمازون یکی از پرآب‌ترین دریا‌های جهان است که در امریکای جنوبی جریان دارد و قابل کشتی‌رانی نیز می‌باشد.
- * - بزرگترین جهیل‌های امریکای شمالی جهیل پنج‌گانه شامل سوپریر، مشیگان، هورن، ایری و انتاریو است که آب آن‌ها شیرین می‌باشد و مرتفع‌ترین جهیل جهان (تی تی کاکا) در امریکای جنوبی واقع شده است.
- * - با توجه به موقعیت جغرافیایی بر اعظم امریکا این قاره دارای انواع اقلیم‌ها و نباتات متنوع است.
- * - ساکنان اصلی این قاره را سرخ‌پوستان تشکیل می‌دهند و منشأ سفیدپوستان امریکا را مهاجرین سفیدپوست اروپایی تشکیل می‌دهند.
- * - پرنفوس‌ترین شهر در امریکای شمالی نیویارک و در امریکای جنوبی بوئنس آیرس است.
- * - بحیره‌های امریکا دارای اهمیت اقتصادی و استراتژیکی می‌باشند.
- * - کانال پانامه متراکم‌ترین راه آبی می‌باشد که بحرالکاهل و بحراتلانتیک را به هم وصل می‌کند.
- * - موقعیت مناسب این قاره در بین دو بحر بزرگ جهان (اتلانتیک و الکاهل) سبب ایجاد

خلیج‌های متعدد می‌گردد، که وسیع‌ترین آن‌ها خلیج مکزیکو است.
* - در براعظم امریکا ۵۱ واحد سیاسی موجود است که از آن جمله ۳۵ کشور مستقل می‌باشد.

* - براعظم امریکا دارای دو فرهنگ انگلوساکسون در امریکای شمالی و لاتین در امریکای جنوبی می‌باشد.

* - یکی از عواملی که باعث توسعه اقتصاد امریکای شمالی گردیده است، دوری از ساحه جنگ جهانی دوم بود. که صنایع اغلب کشورهای اروپایی ویران شده بود؛ اما ایالات متحده امریکا یگانه تأمین کننده آن در جهان بود.

* - نظر به موقعیت جغرافیایی براعظم امریکا که در بین دو اقیانوس اتلانتیک و بحرالکاهل قرار دارد، ترانسپورت آبی آن بیشتر انکشاف کرده و همچنین برای انتقال مسافرین و اموالی که حجم آن‌ها کم و ارزش آن‌ها بیشتر باشد از ترانسپورت هوایی استفاده می‌شود.

جدول شماره چهارم خصوصیات جغرافیایی کشورهای امریکایی

شماره	اسم کشور	پایتخت	مساحت به کیلومتر مربع	نفوس در سال ۲۰۰۶	موقعیت
۱	ارجنتاین بوئنس آیرس	بوئنس آیرس	۲۷۸۰۰۹۲	۳۸۹۷۱۰۰۰	امریکای جنوبی
۲	آنتیگوا باربودا	سنت جونز	۴۴۲	۷۸۲۰۰	امریکای مرکزی
۳	یوروگوای	مونته ویدئو	۱۷۶۲۱۵	۳۲۶۶۰۰۰	امریکای جنوبی
۴	اکوادور	کیتو	۲۷۲۰۴۵	۱۳۴۱۹۰۰۰	امریکای جنوبی
۵	السوادور	سان سالوادور	۲۱۰۴۱	۶۹۹۱۰۰۰	امریکای مرکزی
۶	ایالات متحده امریکا	واشنگتن دی سی	۹۳۶۳۳۶۴	۲۹۹۳۳۰۰۰	امریکای شمالی
۷	باربادوس	بریج تاوان	۴۳۰	۲۷۰۰۰۰	امریکای مرکزی
۸	بهاما	ناسائو	۱۳۹۳۹	۳۲۷۰۰۰	امریکای مرکزی
۹	بلیز	بلموپان	۲۲۹۶۵	۳۰۱۰۰۰	امریکای مرکزی
۱۰	بولیوی	لاپاز و سوکر	۱۰۹۸۵۸۱	۹۳۵۴۰۰	امریکای جنوبی
۱۱	پاراگوای	اسون سیون	۴۰۶۷۵۲	۵۹۹۳۰۰۰	امریکای جنوبی
۱۲	پانامه	پانامه سٹی	۷۵۵۱۷	۳۱۹۱۰۰۰	امریکای مرکزی

شماره	اسم کشور	پایتخت	مساحت به کیلومتر مربع	نفوس در سال ۲۰۰۶	موقعیت
۱۳	پیرو	لیما	۱۲۸۵۲۱۶	۲۷۵۴۴۳۰۵	امریکای جنوبی
۱۴	ترینیداد و باگو	پرت آو اسپاین	۵۱۲۸	۱۳۰۱۰۰۰	امریکای جنوبی
۱۵	جمیکا	کینگستون	۱۰۹۹۱	۲۶۶۷۰۰۰	امریکای مرکزی
۱۶	دومینیکا	روسو	۷۵۱	۶۹۵۰۰	امریکای مرکزی
۱۷	دومینکن	سانتو دومینگو	۴۸۶۷۱	۹۰۲۱۰۰۰	امریکای مرکزی
۱۸	سنت کیتس و نرویس	باستر	۲۶۱	۴۹۱۰۰	امریکای مرکزی
۱۹	سنت لوسیا	کاسترس	۶۱۷	۱۶۵۰۰۰	امریکای مرکزی
۲۰	سنت وین سنت و گرنادین	کنکز تاون	۳۸۹	۹۶۸۰۰	امریکای مرکزی
۲۱	سورینام	پاراماریبو	۱۶۳۲۶۵	۵۰۲۰۰۰	امریکای جنوبی
۲۲	چیلی	سانتیاگو	۷۵۶۶۲۶	۱۶۴۳۶۰۰۰	امریکای جنوبی
۲۳	کاستاریکا	سان جوزه	۵۱۱۰۰	۴۲۷۴۰۰۰	امریکای مرکزی
۲۴	کانادا	اوتاوا	۹۹۷۰۶۱۰	۳۲۵۴۷۰۰۰	امریکای شمالی
۲۵	کلمبیا	بوگوتا	۱۱۴۱۷۴۸	۴۳۵۹۳۰۰۰	امریکای جنوبی
۲۶	کیوبا	هاوانا	۱۱۰۸۶۱	۱۱۲۹۴۰۰۰	امریکای مرکزی
۲۷	گرینادا	سنت جورجز	۳۴۴	۱۰۷۰۰۰	امریکای مرکزی
۲۸	گوآتمالا	گوآتمالاستی	۱۰۸۸۸۹	۱۳۰۱۹۰۰۰	امریکای مرکزی
۲۹	گویان	جورج تاون	۲۱۴۹۶۹	۷۵۶۰۰۰	امریکای جنوبی
۳۰	مکسیکو	مکسیکو سیتی	۱۹۵۸۲۰۱	۱۰۴۰۳۸۰۰۰	امریکای مرکزی
۳۱	نیکاراگوا	ماناگوا	۱۳۰۷۰۰	۵۲۳۳۰۰۰	امریکای مرکزی
۳۲	ونیزویلا	کاراکاس	۹۱۲۰۵۰	۲۷۲۱۶۰۰۰	امریکای جنوبی
۳۳	هایتی	پورت پرنس	۲۷۷۵۰	۸۸۰۸۰۰۰	امریکای مرکزی
۳۴	هندوراس	تیگوسیگالپا	۱۱۲۴۹۲	۷۳۲۷۰۰۰	امریکای مرکزی
۳۵	برازیل	برازیلیا	۸۵۴۷۴۰۴	۱۸۶۷۷۱۰۰۰	امریکای جنوبی

آبنا: مسیر طبیعی و باریک آب است که دو آب بزرگ (بحیره و اقیانوس) را متصل می‌سازد؛ مانند: آبنای جبل الطارق.

امواج: بخشی از آب بحیره یا اقیانوس که در اثر جریان باد به حرکت در می‌آید و به سوی ساحل پیش می‌آید، بالاترین قسمت آن را اوج و پایین‌ترین قسمت آن را نشیب می‌گویند.

آتش فشان: منفذی در قشر زمین که ناشی از مواد مذاب مگما (Magma) است که راه خود را با فشار زیاد به طرف سطح زمین باز می‌کند و مواد ذوب شده لاوا (Lava) از آن خارج می‌شود.

آبشار: ریختن آب دریا از بلندی به پایین را گویند که در مسیر دریاها تشکیل می‌شود؛ مانند: آبشار انجیل در کشور ونزوئلا.

اقلیم قطبی: به نوعی اقلیم گفته می‌شود که دارای آب و هوای فوق‌العاده سرد و یخبندان باشد. این نوع اقلیم مخصوص منطقه قطب شمال و جنوب است.

اورشیا: از دو کلمه اروپا و آسیا گرفته شده و هر دو قاره مذکور به عنوان یک نام (قاره اورشیا) یاد می‌شوند؛ زیرا این دو قاره با هم پیوسته‌اند.

آب و هوای کوهستانی: این آب و هوا مخصوص مناطق کوهستانی است ارتفاع عامل تعیین‌کننده را در این نوع آب و هوا دارد. در آنجا هوا سرد و معمولاً در زمستان باران و برف زیاد می‌بارد.

اتازونی: فرانسوی‌ها کشور ایالات متحده آمریکا را به این نام مسما ساخته‌اند.

استعمار: در اصطلاح امروزه اعمال نفوذ و مداخله دولت‌های قوی در کشورها و سرزمین‌های دولت‌های ضعیف است، به بهانه آبادی آن‌ها.

بندر بحری: شهری در کنار بحر است که کشتی‌ها در آنجا لنگر می‌اندازند و در آنجا حمل و نقل کالاهای تجارتي صورت می‌گیرد.

تکتونیک: کلیه نیروهای درون زمین را گویند که منجر به پدید آمدن پدیده‌هایی؛ مانند: آتش فشان، زلزله و ... در قشر زمین می‌شوند.

تمدن: شهر نشین شدن، به رسم و رواج شهری عادت کردن و آماده ساختن اسباب ترقی و آسایش خود را گویند.

تندرا: کلمه روسی است که به مناطق بدون درخت با پوشش نباتات خاص شمال روسیه گفته می‌شود که زمستان آنجا سرد و طولانی است و تابستان آنجا بسیار کوتاه و دارای حرارت کمتر از ده درجه می‌باشد.

در همین مدت کوتاه یخ‌های روی زمین آب شده و نباتاتی؛ مانند خزه و گل سنگ رشد می‌کنند.

تروپیک (آب و هوای استوایی): آب و هوایی که در حد فاصل عرض البلد جغرافیایی پنج درجه شمالی و ده درجه جنوبی خط استوا به سبب موجودیت اقیانوس‌ها مسلط است. از خصوصیات آن گرمای زیاد و یک‌نواخت در طول سال، عدم وجود فصول مشخص و باران فراوان می‌باشد. آفتاب در طول سال در این منطقه عمود و یا نزدیک به عمود می‌تابد. وجود رطوبت دائمی و جنگل‌های انبوه از خصوصیات این نوع آب و هوا است.

سیاح: از نظر تاریخی به اشرافزاده‌گان فرانسوی که برای تحصیل و کسب تجربیات زنده‌گی به سفر می‌رفتند، توریست می‌گفته‌اند. اصطلاح توریست از قرن ۱۹ میلادی معمول شد؛ بعدها در فرانسه این اصطلاح را برای کسانی به کار بردند که به سرگرمی و گذراندن اوقات فراغت در فرانسه سفر می‌کردند.

به این گونه سفرها؛ بعدها اصطلاح سیاحت (جهانگردی) یا توریزم را اختصاص داده‌اند.

پامپاس: علفزارهای بلند و فراوان یا جلگه‌های علفی امریکای جنوبی را گویند که در عرض‌های متوسط جغرافیایی این قاره از کوه‌های اندیز تا اقیانوس اطلس کشیده شده و از جنوب برازیل تا اوروگوای و ارجنتاین ادامه دارند. امروز قسمت‌های وسیعی از این علفزارها زیر کشت گندم، جواری، برنج و کتان قرار دارند و مالداران در آنجا توسعه بسیار یافته است. اصطلاح پامپاس برای سایر جلگه‌های امریکای جنوبی نیز مورد استفاده قرار می‌گیرد.

جهیل: آب‌های وسیع استاده که توسط خشکه به شکل طبیعی اش احاطه شده باشند؛ یعنی چهار طرف آن خشکه باشد.

جزیره‌نما یا شبه جزیره: بخشی از خشکه که در آب پیش رفته و سه طرف آن توسط آب احاطه شده باشد.

جزیره: یک قطعه خشکه که در میان آب اقیانوس، بحیره، جهیل یا دریا قرار داشته باشد.

جریان بحری: حرکت عریض آب سطح بحر است، که به دو بخش عمده جریان آب گرم و سرد تقسیم می‌شود. استعمال اصطلاح آب گرم و سرد برای یک جریان حرارت آن نسبت به اطراف شان می‌باشد؛ مانند: جریان آب گرم گلف‌ستریم و کوروشیو و جریان آب سرد لابرادور، هامبولت (پیرو) و جریان بنگوئلا.

جمهوری: نظامی که در آن رئیس دولت از طرف مردم برای مدتی معین انتخاب می‌شود.

حوضه دریا: منطقی که دریای اصلی با تمام معاونین آن در آنجا جریان دارد.

خلیج: عبارت از پیشرفته گی وسیع و عمیق آب در خشکه است که سه طرف آن به خشکه و یک طرف آن به آب محدود شده باشد.

دوران اول جیولوجیکی: این دوره از ۲۷۵ الی ۲۳۰ میلیون سال قبل ادامه یافته است که در آن کوه‌های بزرگ اروپا و آسیا و سلسله اپالاش در امریکای شمالی تشکیل شده است.

دریا: جریان آب که به صورت طبیعی در قسمتی از سال یا تمام سال در یک مسیر روان باشد، دریا گفته می‌شود. دریاها معمولاً به طرف بحیره‌ها، جهیل‌ها، باتلاق‌ها یا دریا‌های دیگر جریان دارند. این مسیری که دریاها در آن جریان دارند بستر دریا نامیده می‌شود.

زلزله: لرزه سریع و محسوس آنی قشر زمین است که بر اثر آزاد شدن انرژی‌های تمرکز یافته و فعالیت‌های شدید مگما یا سایر عوامل در طبقات زیر زمین به وجود می‌آید که ممکن است باعث تغییرات زیادی در سطح زمین و بروز خسارات جانی و مالی فراوان شود.

ساحل: سرحد مشترک بین خشکه با سطح آب دریا یا حد فاصل بین آب و خشکه می‌باشد.

سرچشمه: جایی که دریا از آنجا آغاز می‌شود.

سب تروپیک: آب و هوایی که در تابستان خشک و در زمستان مرطوب و معتدل باشد.

صخره: جمعی از احجار و سنگ‌ها که متشکل از یک یا چند نوع منرال باشند.

عرض البلد: دوایر موازی با خط استوا بوده که استقامت شرقی و غربی دارند و به دوایر طول البلد عمود می‌باشند. بزرگترین دایره آن خط استوا و کوچکترین آن دایره ۹۰ درجه می‌باشد.

غرب الهند: این اصطلاح اولین بار به جزایری اطلاق شد که در بین بحیره کارابین قرار دارند این جزایر شامل انتیل بزرگ (کیوبا، بهاما، دومنکین و هایتی) و انتیل کوچک (ترینیداد و توباگو) هستند.

طغیان: افزایش ناگهانی آب یا سیلابی شدن یک دریا را گویند که بر اثر بارنده گی زیاد یا آب شدن سریع برف‌ها ایجاد می‌شود.

طول البلد: خطوطی که بین قطب شمال و جنوب امتداد دارد و بالای عرض البلد‌ها عمود می‌باشد.
فدرال: خصوصیات حکومت‌هایی که به صورت اتحادیه‌یی از ایالت‌های خود مختار تشکیل شده، در امور سیاسی و نظامی تابع حکومت مرکزی می‌باشد.

فرمان‌روای عام: بالاترین مقام اداری در یک ایالت یا کشور می‌باشد که در کشورهای مشترک-المنافع انگلستان بیشتر جنبه تشریفاتی دارد.

قله: بلندترین نقطه کوه را قله گویند؛ به طور مثال: قله شاه فولادی در کوه بابا.

قاره: خشکی‌های بسیار بزرگ و وسیع در میان آب‌های بحیره‌ها، اقیانوس‌ها و کوه‌ها را قاره می‌گویند مانند آسیا، اروپا، آفریقا، آمریکا، استرالیا و اقیانوسیه و انترکتیکا.

کوه‌های جوان: کوه‌هایی که در دوره سوم جیولوجیکی به وجود آمده‌اند. این کوه‌ها مرتفع، دندان‌دار و پرنشیب بوده، دارای قله‌های تیغه‌دار و دره‌های عمیق می‌باشند. مانند: کوه‌های هندو کش در افغانستان، راکی و اندیز در قاره آمریکا و سلسله آلپ در اروپا.

کانال: کندن خشکه به منظور ارتباط دو بحر، بحیره و یا دریاها توسط انسان برای سهولت حمل و نقل؛
کوه‌های پیر: کوه‌هایی که در دوران پالیوزویک به وجود آمده‌اند این کوه‌ها کم‌ارتفاع، گنبد شکل و کم‌نشیب با دره‌های باز و کم‌عمق مانند کوه اپالاش می‌باشند.

گلف ستریم: جریان آب‌های گرمی که از خلیج مکزیکو عبور کرده تا سواحل کانادا پیشرفته سپس به طرف اروپا متمایل شده و باعث گرم شدن آب سواحل شمال غربی براعظم اروپا می‌گردد.

مشترک‌المنافع: خصوصیات کشورهایی است که به نحوی باهم متحد‌اند و مهمترین عامل وحدت بین آنها عامل اقتصادی است؛ مانند جامعه کشورهای مشترک‌المنافع.

مد و جزر: بالا آمدن و پیش آمدن منظم و یا مسلسل و دوره‌یی آب اقیانوس‌ها، بحیره‌ها، خلیج‌ها و جهیل‌ها است به علت نیروهای جاذبه ماه و آفتاب که در هر ۲۴ ساعت دو بار تکرار می‌شود.

منطقه استراتژیک: عبارت از منطقه‌یی است که از نظر سیاسی، نظامی و اقتصادی دارای اهمیت می‌باشد.
منطقه معتدله: به منطقه‌ای که بین عرض البلد‌های ۱۰° تا ۲۳° درجه الی ۱۰° تا ۶۶° درجه شمالی و جنوبی موقعیت دارد، گفته می‌شود و چهار فصل سال یکی از خصوصیات مهم آن است.

مصب: جایی را که آب دریا، بحیره، جهیل، بحر و یا دریای بزرگ به آن می‌ریزد مصب می‌نامند.

معاون: رودخانه‌های کوچکی که آب آنها از سمت راست یا چپ به دریای بزرگ می‌ریزد.

مستعمره: سرزمین یا کشوری که دولت بیگانه آن را تصرف کرده باشد.

منجمد: به سرزمین‌های یخ‌بسته می‌گویند.

منابع طبیعی: منابع اقتصادی که ایزد متعال برای استفاده انسان‌ها آماده ساخته است؛ مثل معادن، خاک حاصل‌خیز، جنگل، نیروی آب، حیوانات بحری و غیره. در حال حاضر منابع طبیعی به دو دسته عمده: مستهلک و تجدیدشونده تقسیم می‌شوند. منابع طبیعی تجدیدشونده عبارت‌اند از منابعی که در صورت استفاده، تجدید شده و مجدداً قابل استفاده می‌باشند؛ مثل انرژی حاصل از باد و خورشید و منابع استهلاکی که بر اثر استفاده غیر معقول قابل تجدید نبوده و از بین می‌روند؛ مثل معادن زغال سنگ، نفت و گاز و....

وادی: عبارت از ساحت نسبتاً وسیع است بین دو کوه که دریا در آن جاری بوده و زمینه را برای حیات بشر، حیوان و نبات مساعد می‌سازد.

یخچال: کتله‌های عظیم و ضخیم یخ‌های دائمی.